בס"ד

דברי יונה

גליון י"ג (שנה י') תשפ"ב

מבאר תורתו של
מרן הגה"צ
רבי **יונה הלוי**
פארסט זצ"ל
בעהמח"ס דברי יונה
וראש ישיבת ד'נייטרא

פרשת ויחי תשפ"ב | גליון מוגדל ומורחב ליומא דהילולא הארבעים של מרן הגה"צ רבי יונה הלוי פארסט זצ"ל

פתח הגליון

אין אדם עומד
על דעת רבו עד ארבעים שנים

אנו עומדים לקראת ההילולא הארבעים

של אבינו רוענו המסור והנאמן רבינו הבלתי נשכח, הגאון הצדיק רבי יונה הלוי פארסט זצ"ל

ראש הישיבה ד'נייטרא - שחל ביום ב' שמות הבעל"ט - ט"ז טבת

"יומא דהילולא", יש בזה כמה מובנים, בגמרא משתמש המלה 'הילולא' לחתונה ובזוה"ק הכונה ליארצייט"
ומבואר בספה"ק בכמה אנפין לבאר ענין ההילולא, והשייכות של יארצייט לחתונה. מה שיוצא מדבריהם הקדושים עפ"י פשטות,
שביום זה מתעוררים מעשיו של "בעל" ההילולא, והצדיק מתעלה יותר ממדריגה למדריגה
ומהיכל להיכל כמבואר בזוה"ק, ועל כן כל מי שהיה לו ויש לו שייכות להצדיק הן ע"י הליכה והתדבקות בדרכיו הק'
והן ע"י לימוד בספריו הק' הרי ביום זה הוא ג"כ מתעלה מאד מאד, ויכול להמשיך עליו ועל כל הנלוים אליו השפעות טובות ומרובות ברוחניות ובגשמיות.
הלב פועם בחזקה והכליות ניתרים ממקומם בהעלותנו על זכרוננו דמותו הענקית של מרן הגה"צ זצ"ל, מדרגותיו הגדולות
באמונה ובטחון, באהבת הבורא, אהבת ישראל, קבלת יסורים באהבה, מעשי חסד לרבים, ציפיה למשיח, וכו'.
וזכינו שצדיק זה התהלך בינינו, זכינו להיות עמו במחיצתו, והתמסר לנו ונהג עמנו כאב רחום ונאמן

הרה"ק מתולדות אהרן זיע"א סיפר (דברי אמונה נט:) על ה'דרכי תשובה' ממונקאטש זיע"א שנאנח אחרי הרבה שנים שעברו מפטירתו של אביו בעל 'שם שלמה'
וראה הרבה בחורים ואברכים הנושאים כבר את שמו של אביו הגדול זי"ע, אמר שעולים לו בראשו משנים קדמוניות כשראה אברכים הנושאים את שמו של הרה"ק מצאנז זיע"א,
התמלא רחמים עליהם שכבר לא ראו את עבודתו הגדולה של הרה"ק מצאנז זיע"א, ועתה רואה כאלו שגם לא זכו לראות אורו הגדול של אביו זיע"א,
הרי הוא מתמלא רחמים עליהם שנולדו לתוך חשכות כזה בלי האור של הצדיק הגדול הזה. גם אנו נענה אבתריה כאשר אנו רואים אלו הנושאים את שמו, הלב מתמלא רחמים

ובכן, ברבות השנים החובה גדולה מאד להעלות עלי גליון בכל עת ועידן עבודתו הגדולה, תורותיו, עובדות וסיפורים, כדי שיראו הדור החדש צדיק מה פעל,
ללמוד מדרכיו הקדושים בבחי' מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי, עכ"פ בבחי' 'נגיעה'. ואשר על כן אמרנו להעלות לדור הצעיר אשר לא ידע את יוסף,
שילמדו ממדותיו הטהורות ואז בודאי ימליץ טוב ממרומים עלינו ועל כל בית ישראל, ובמהרה נזכה לקול שופר של משיח צדקנו ותחיית המתים בב"א

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל

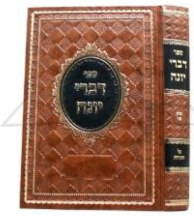

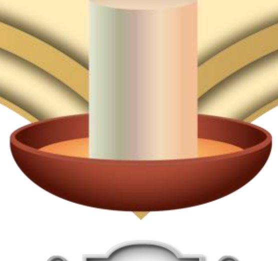

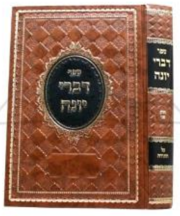

דברי יונה על פרשת ויחי

וילכו גם אחיו וגו', הננו לך לעבדים וגו', ואתם חשבתם עלי רעה אלקים חשבה לטובה וגו'.

ובאוחה"ק כתב על זה דהרי זה דומה למתכוין להשקות חבירו כוס מות והשקהו והשקהו כוס יין שאינו מתחייב כלום וכו' והנה הקשו על דבריו ז"ל דלכאורה קי"ל שנתכוין לאכול בשר חזיר ועלתה לו בשר טלה דצריך כפרה וכמו שאמרו [ספרי יז] באשה שנדרה בנזיר ושמע בעלה והפר לה והיא לא ידעה ועוברת על נדרה ושותה יין ומטמאה למתים זו היא שצריכה סליחה וכו'.

ואפ"ל עפי"מ שכתב בספר ערבי נחל לבאר פסוקים אלו דהנה אמרז"ל [קידושין מ.] שלפעמים אדם נענש על מחשבה רעה, והטעם מסתברא כי מאחר שהשי"ת יודע מחשבות א"כ כך נחשב המחשבה לחטא כמו המעשה, משא"כ בין אדם לחבירו ודאי שאפילו יחשוב לחבירו רעה כל מה שגומל לו טובות אינו נענש, כי מה מזיק מחשבתו אחר שעי"ז אין מגיע לחבירו נזק, וז"ש שמכיון שה' חשבה לטובה, א"כ לא חטאו נגדו אלא במחשבה, וזה לא הוי חטא אלא בין אדם למקום, וז"ש התחת אלקים אני, וא"כ אצלו דהוי רק בין אדם לחבירו לא הוי חטא כלל.

ולפי"ז מיושב היטב דמה דקי"ל נתכוין לאכול בשר חזיר וכו' היינו בין אדם למקום, דאז שפיר צריך כפרה, משא"כ במתכוין להשקות חבירו כוס מות והשקהו כוס יין אה"נ דאינו מתחייב כלום כיון דהוי רק מחשבה שאינו חייב בין אדם לחבירו. אמנם בעצם הדבר יל"ד מה שאמר ואתם חשבתם עלי רעה וגו' דלכאורה השבטי קה עשו כל מעשיהם על פי תורה, ומה שמסרו אותו למיתה כי דנו אותו למורד במלכות, וא"כ מה זה שאמר ואתם חשבתם עלי רעה וגו' דלפי"ז לא חשבו כלל לרע אלא חשבו דחייב עפ"י תורה, ואה"נ דהמה טעו בדבר ולכן הפך השי"ת מחשבתם ונתהפך הכל לטובה, אבל עכ"פ למה צריך לנחם אותם על כך.

והנה נודע מש"כ הגר"י ענגיל זצ"ל [ציונים לתורה כלל טו] וזה לשונו, דכירנא כד הוינא טליא שמעתי בשם גדול אחד שנסתפק בהא דבעינן שב מידיעתו לענין חטאת, ונסתפק אם לא היה העובר שב מידיעתו, ולא מחמת שהיה רוצה לעבור במזיד רק מחמת שאילו היה יודע אז היתה הידיעה גורמת היתר המעשה, אם זה מיקרי אינו שב מידיעתו לפטור מקרבן או לא. ועיי"ש מה שהאריך בזה בכמה צדדים, ובתו"ד מביא משו"ת חידושי הרי"מ [חיו"ד סימן ט] במי שאכל שלשה חתיכות ושניהם היה שומן ואחד חלב, דיש שיטות הראשונים דאף דמדאורייתא בטיל חד בתרי, אמנם זהו דוקא כשנודע התערובות, אבל בלא נודע התערובות לא בטיל. אולם בנוגע לחיוב חטאת זה תלוי בחקירה הנ"ל, דלכאורה יש סברא לומר דנקרא בזה לא שב מידיעתו דאינו חייב חטאת, דאי היה נודע התערובות לא היה שב מידיעתו דכיון שכבר נודע התערובות א"כ כבר בטיל חד בתרי ושוב אינו חייב עיי"ש בארוכה. ועכ"פ השבטים שסברו שעושים עפ"י תורה, א"כ לא היה שייך בזה שב מידיעתו, ששפיר ידעו מה שעושים ועכ"ז סברו שזה עצמו היתר ומצוה, וא"כ מה זה שאמר להם ואתם חשבתם עלי רעה וגו'.

אמנם באמת צ"ל שהשבטים בעצמם הרגישו בהמשך הזמן שהיה בזה איזה פגם, דהלא מצינו בפסוק שאמרו [בראשית מב כא] אבל אשמים אנחנו על אחינו וגו' ויש בזה התבוננות גדול על גודל צדקתם של שבטי קה, שלא מצאו בעצמם שום פגם בכל משך ימי חייהם שבשביל זה יגיע להם עונש, רק בדבר זה של מכירת יוסף, אשר גם בזה היה סוברים בעצם שיש בזה מצוה, אבל עכ"פ כשהגיע להם עונש, התחילו לחשוב שמא היה בזה איזה פגם. אמנם לא ידעו בעצמם מה היה הפגם, ולכן כשבאו עכשיו אצל יוסף אמרו לו הננו לך לעבדים וגו' שהרגישו כבר שהיה איזה פגם, אבל עדיין לא ידעו מהו, כי אף שכבר ידעו שהיו טועים בדבר, כי יוסף לא היה ח"ו מורד במלכות כי החלומות נתקיימו, אבל עכ"פ המה מצד עצמם הלא היו רשאים לדונו כך, והיה רק טעות בדבר הלכה, וא"כ מהו הפגם בזה. ותשובתו של יוסף להם אפשר להבין במה שאנו רואים בתקופתינו, ובפרט במדינה זו, שיש חסרון התבוננות אצל כל יחיד, כי היחיד בדרך כלל אינו מתבונן בכל הנעשה סביבו, אלא שהרבה אלפי יחידים סומכים על המחשבה וההתבוננות של יחיד אחד הכותב במכ"ע או דורש השקפתו ברבים, והולכים אחרי זה בעינים עצומות, וכמובן שזה גורם מכשולות גדול.

וכידוע ממרן החת"ס זצ"ל שלא רצה להסכים על ענין של רב המדינה, ואמר בדרך משל שכל זמן שיש לכל אחד נר בביתו, הרי אם כבה נרו נחשך רק אצלו ולא אצל כל אחד משא"כ אם יעשו אור כלול בכל המדינה [וכמו שיש אור העלעקטער], הרי אם יתכבה במרכז כח האור אזי יהיה חושך בכל מקום. וכמו כן אם יהיה הנהגה כללית של רב המדינה, אזי אם יהיה ח"ו הירוס אצלו אזי זה יגרום הירוס בכל המדינה.

וזה שעורר יוסף את השבטים, דלכאורה כשיש רבוי אנשים צריך להיות גם ריבוי דעות, כי כל יחיד צריך להתבונן בכל פרט, ולאו כל אנפין שוין וממילא נעשה ריבוי דעות, אבל אם רואים שרבים חושבים מחשבה אחת דומה, הרי זה מוכיח שלא התבוננו כל אחד לעצמו, אלא כולם סמכו על דעה של יחיד אחד. וז"ש להם ואתם חשבתם עלי רעה וגו' והיינו שמכיון שכולכם כאחד חשבתם עלי רעה, ולא היה בזה ריבוי דעות, הרי מוכח מזה שלא היה כאן התבוננות נכונה מכל יחיד לעצמו, וא"כ זה היה הפגם הגדול אצלם. ובעוה"ר זהו חורבן גדול שאנו רואים היום שחיים בלי שום התבוננות לעצמו, ובפרט אחד הנני לעורר על זה גם אצל הבחורים והוא בנוגע לעבודת המידות. ובאמת ישנם כאלו שנדמה להם שדבר זה אינו נוגע לישיבה, כי כל התחייבותו לגבי הישיבה הוא רק שלא יפריע במה שנוגע לסדרי הישיבה בלימוד וכו' אבל מה שנוגע למצב עצמו אם יש לו מידות רעות וכדומה זה אינו נוגע לנו, וא"כ אין לי לדבר על כך ולהתערב בעניניו הפרטים. אבל באמת לא כן הוא כי ענין המידות הוא ענין עמוק מאד ואם אינו עובד על כך, זה גורם לו הרבה רעה באחריתו.

ולדוגמא אציין ענין אחד מה שהנני רואה הרבה אצל בחורים שאינם נזהרים בדיבור שקר, ואם שואלים אותו על איזה דבר מה שלא התנהג כהוגן, אין זה מעכב אצלו להתנצל בדבר שהוא שקר מוחלט. ואף שהוא יודע שאסור לומר שקר, אבל מכיון שהוא רגיל שהוא צריך למצוא מוצא בניקל מכל דבר העומד לו בדרכו, ולכן כששואלים אותו איזה דבר שאם יאמר המענה האמיתית לא יהיה לו לכבוד וינזפו בו על כך, כבר אינו יכול לעמוד בנסיון והוא משקר ל"ע. אמנם בחור החי בקצת התבוננות אזי הוא יודע שאם השי"ת צוה מדבר שקר תרחק, והוא אינו נזהר בכך, א"כ מה תועלת יש לו בלימודו. ואולי ח"ו היצה"ר מניח לו ללמוד כדי שעי"ז יתדרדר למטה בשאר ענינים. כי אם לא ילמוד אזי יעמדו בדרכו ולא יניחו לו, ויצטרך לקבל הדרכה בכל הענינים, ולכן מניח לו ללמוד כדי שעי"ז לא יטפלו עמו ויוכל לטנף עצמו בתרמית ומרמה ושקרים ותוצאותיה מי ישורנה, כי כשהיצה"ר כבר יש לו דריסת הרגל אצל אחד, אזי זה הולך מדיבור למעשה מטה מטה ל"ע. ומוטל חובה גדולה על כל בחור להתבונן תמיד בכל דרכיו ומעשיו בכל הפרטים כדי שיוכל להתכונן בימי בחרותו על כל ימי חייו ושנותיו הבאים לקראתו, כי באמת במשך ימי החיים.

צריכים להרבה כוחות דקדושה וגם מסי"נ בהרבה פרטים שיוכלו להתנהג כהוגן עפ"י התוה"ק. ובאמת בימי הבחרות אי אפשר לומר כהיום שיש איזה מסי"נ בעבור התורה, כי מה שרוצים ללמוד באישון לילה בזמן שמצד הנהלת הישיבה צריכים לישן זהו אינו מסי"נ ורק עקשנות, ומסי"נ יש אולי כשבחור מתגבר על הסביבה שלו שאינם מתמידים בתורה, והוא מתגבר על החברים ועל היצה"ר של עצמו ולומד בהתמדה בזה יש קצת מסי"נ. אבל עכ"פ במשך החיים יש הרבה פעמים שצריכים למסי"נ, ובפרט כשטרודים על המחיה ועל הכלכלה, ובאים לבית בלילה עיף ויגע, ועכ"ז מתעודדים לקבוע עתים לתורה, זהו בחינה של מסי"נ בעבור ה' ולכל זה יש להתכונן בתקופה זו כאשר יושבין בישיבה בלי טירדות, ויש הכל מוכן ומזומן בהרחבת הדעת, עכשיו צריך כל אחד לעבוד על עצמו בכל הענינים כדי שיהיה מוכן אצלו כוחות דקדושה לכל ימי חייו. ויש לזכור גם שיש בזה ענין של כיבוד אב, כי הלא ההורים מתיגעים מאד לתכלית בניהם, ואם התלמיד אינו מתחשב בכל זה ונדמה לו שהכל מגיע לו הרי זה עוולה גדולה, וידוע מהחידושי הרי"ם שאמר כששואל אברך למה אינו לומד כהוגן הוא משיב שהוא צריך לעמול בעד הבנים, וא"כ לכאורה היינו צריכים לראות שמתגדלים גדולי ישראל מאותם הבנים שמניחים את אחרים להתייגע בעבורם ולהתבטל מלימוד עצמם, ואיה איפוא הם.

ועכ"פ בודאי שכל אחד צריך להתבונן בנפשו גם בענין זה, מה שצריכים להתעורר ולתעודד להתעלות בתוי"ש לצד התחייבותו להוריו. וכן יש להתבונן שבחור הלומד תורה, צריך שיהיה כל התנהגותו ביר"ש ובמידות, ולא להיות להוט אחר אכילה ושאר עניני עוה"ז. הנה אמרז"ל אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה, אמנם גם מי שממית עצמו קצת זהו ג"כ חשוב מאד, כי כמו שבאיסור יש חצי שיעור כן במצוה יש ג"כ ענין של חצי שיעור. ואם מתאמץ עצמו בעבור התוה"ק אף קצת זהו ג"כ בחינה של ממית עצמו כי מה לי קטליה כולה ומה לי קטליה פלגא. אבל אם רוצים לחיות רק בהרחבה ובמנוחה בלי שום התאמצות בודאי שבאופן זה אין התורה יכול להתקיים אצלו. וכלאחד צריך להתבונן בכל זה כפי מצבו וערכו, והשי"ת יהיה בעזריכם להיות מוסיף והולך בתוי"ש בהצלחה רבה.

מדור

זכר צדיק לברכה

תולדות וקורות ימי חייו פון מרן הגה"צ
רבי יונה הלוי פארסט זצ"ל

לקראת יומא דהילולא הארבעים
ביום ב' שמות הבעל"ט
ט"ז טבת תשמ"ג - תשפ"ב

ספעציעלע באשרייבונג

לקראת יומא דהילולא הארבעים ביום ב' שמות הבעל"ט

פערציג יאר.. זענען פאראיבער זייט ס'איז צוגענומען געווארן פון אונז אונזער קרוין, וועלכער האט באלייכט אונזערע אויגן, און אונזערע וועגן, דער גרויסער און פרוכטבארער מענטש וואס האט ענטהאלטן אלעס. דער אוצר פון אלע גלוסטעניש, דער וואונדערליכער גישטאלט, קלוג און פארשטאנדיג, אויסגיצייכנט מיט זיינע מדות און יראת חטא, רייך מיט מעשים, **מרן הגאון הצדיק חכימא דיהודאי, רבי יונה הלוי פארסט זצ"ל, ראש ישיבת ד'נייטרא.**

מיר האבן געטראכט צושטעלן און אנהייב פון דעם גליון די לעבנס באשרייבונג פון דעם צדיק אזוי ווי רש"י ז"ל זאגט אנהייב פ' נח "ללמדך שעיקר תולדותיהם של צדיקים מעשיהם הטובים" כדאי דער שפעטערדיגע דור זאלן וויסן ווער ס'איז געווען דער גרויסער מענטש.

אבער דער ערשטער געדאנק איז געווען זיך אפהאלטן דערפון, איינס, ווייל ער אליין איז געווען א מייסטער פון באהאלטעניש, ער האט גוט געוואוסט ווי צו באהאלטן זיין גרויסקייט און מדריגות פון מענטש'נס אויגן, און פון די אנדערע זייט, און דעם דור ווען מ'טרייבט איבער מיט גוזמאות, אויב וועלן מיר נישט זיך אזוי פירן וועט דער ליינער מיינען אז מ'רעד דא פון א פשוט'ן איד, ווייל יעדער איינער און דעם דור איז לפחות א גאון און צדיק וכו', און אונז קענען מיר נישט גיין און די קרימע וועגן, ווייל ביי מורינו רבי יונה זצ"ל איז דער אמת געווען זיין וועג ווייזער, און אזאך וואס דער צדיק איז נזהר געווען דערין זאלין מיר דען גישטרויכלט ווערן דערין. פארדעם האבן מיר גיקלערט זיך אפהאלטן דערפין.

אבער דערנאך האבן מיר זיך צוריק געצויגן פון דעם געדאנק, וויבאלד איך בין געווען פון זיינע שטוב מענטשן און איך בין געוואקסן און דעם גרויסן שטוב און בין אויפגעהויבען געווארן מיט גרויס געטריישאפט, האב איך גיטראכט אז ניכרים דברי אמת, און דער פסוק זאגט אמת מארץ תצמח, פאר דעם האב איך צוזאם געקליבן קורצה ווערטער פון מיינע זכרונות איידער ס'וועט זיך שטארקן אויף מיר די שכחה, און כדי מהנה צו זיין די מענטשען אז זיי זאלן זיך אהנהענגן און נאכגיין און זיינע וועגן.

איך מיין אז ס'איז איבריג זיך פארענטפערן אז ס'איז נישט קיין פילער און גאנצע באשרייבונג און אפילו נישט די העלפט דערפון, ווייל ער איז געווען פיהל העכער ווי אונזער פארשטאנד, און מיר האבען נישט דערגרייכט צו פארשטיין די טיפעניש פון אלע זיינע וועגן, פארדעם זענען מיר נישט צוגעקומען אפילו צו די העלפט פון זיינע לויב, אויך איז דער פאפיר צו קארץ אלעס צו באשרייבן, פארדעם וועלן מיר נאר שרייבן און קורצן פון זיינע פילע אויפטוען.

טעג זענען אריבער און יארן זענען פארלאפין, זייט מיר האבין זוכה געוועהן צו זיך שיצן און דעם שאטן, און זיך אהנשעפן מיט די דערהויבענע לופט און יראת שמים, וואס ער האט פארשפרייט ארום זיין ברייטן סביבה.

די זכרונות פון דעם שיינענדן תקופה, און פון די לעכטיגע צייטן קלאפן נאך און די טיפענישן פון אונזער הארץ, אבער ווי באלד די גיוואלדיגע שטריכן ווערן אפגישוואכט, דארפן מיר פון דאסניי אויפשיינען זייער לעכטיגע שיין, און ארויפברענגין אויפן אויבערפלאך וואס ליגט באהלטן און די טיפענישן פון הארץ, אויפצודעקן דעם באהלטנעם ליכט וואס מיר האבין זוכה גיוועו צו באקומען ביי רבינו. און אויסמאלין זיין הייליגן געזיכט וואס האט אויפגילעבט יעדן לעבעדיגן באשעפעניש.

אינם פארווארט פונם גליון האבין מיר גיטראפין פאר ריכטיג צו שרייבן קארצע אויסשטריכן פון רבינו יונה'ס פרוכטבארער לעבן לטובת הכלל והפרט, פארן יחיד און פארן צבור, נישט פאר זיך נאר פאר יענעם, לאמיר אויפהייבן דעם קאפ מיט א בליק אויפצוריק, און א בחינה פון "דחזיתיה לרבי מאיר מאחוריה (עירובין יג).

די קינדער יארן

דער גרויסער דערהויבענער גדול בתורה, און בעל מעשים טובים, וואס דער באשעפער האט געשיקט אויף די וועלט אויף צושטעלן ערליכע תלמידים, פול מיט תורה און חכמה און אויפלעבן די צובראכענע הערצער, החסיד רבינו יונה הלוי פארסט זצ"ל, איז גיבוירן געווארן אין יאהר תרע"ו, אין די הויפט שטאט וויען, צו זיין טאטן הרבני החשוב ר' ישראל הלוי ז"ל, וואס זיין אפשטאם איז געווען פון די וויטע גאליציה, נאר צוליב די ערשטע וועלט מלחמה האט ער געמוזט ארויסוואנדערין פון די מדינה און האט זיך באזעצט און עסטרייך.

זייענדיג א ערליכער איד און ירא שמים וואס האט נהנה געוועהן מיגיע כפו, און האט געדיענט דעם באשעפער מיט ערליכקייט, און איז געוועהן גיוואוינט צו פאסטן יעדן מאנטיג און דאנערשטיג, דעם מנהג וואס ער האט אהנגעהאלטן ביז די טיפע עלטערע יארן ווען ער איז גיווהרן אפגישוואכט, און געמוזט קעגן זיין ווילן אויפגעבן אויף דעם מנהג.

און דעם שטוב איז גישטעלט גיווארין די וויגעלע פון רבי יונה, און אין די ריינע לופט פון יראת שמים איז געוועהן זיין פריער אויפציאונג, נאך גאר אינגערהייט, איז דערקענט גיווארין אז דא וואקסט א אויפגייענדער גייסטיגער מענטש, וואס און איינע פון די קומענדיגע טעג וועט ער זיין גאר גרויס, זיין התמדה איז אריבער יעדן גרעניץ, ער האט גילערנט בייטאג און ביינאכט מיט א גיוואלדיגע התמדה און ליבשאפט, זיין יראת שמים האט גישיינט פון זיין פנים, זיינע מחנכים זענען פארגאפט גיווארין פון זיינע גיבענטשטע כשרונות און יראתו הקודמת לחכמתו, און האבין און עהם אריינגעלייגט אלע זייערע כוחות אוועקצושטעלן עהם פאר א תלמיד הגון וואס ווער ס'זעט איהם נאר דערקענט גלייך, אז דאס איז זרע ברך ה'.

גולה למקום תורה

אין דאס יאהר תרצ"א, אלט זייענדיג פופצין יאהר, איז ער גיגאנגען לערנען אין טירנוי, וואו דארט איז געוועהן דער ראש הישיבה רבינו הגדול רבי שמואל דוד זצ"ל, און אין די ישיבה איז ער געשטיגן מיט תורה ויראה, ווען זיין רבי ווייזט עהם ארויס גרויס ליבשאפט, און אלע קוקן אויף עהם ארויף, ווי עס שיינט דא אויף א שטערן וואס לייכט מיט אלע מעלות און מדות וואס אונזערע חכמים רעכנען אויס.

ביז און זיינע טיפע עלטערע יארן איז כמעט נישט פאריבער א דרשה אדער שמועס ברבים וואס ער זאל נישט דערמאנען עפעס א ווארט אדער מעשה פון זיין גרויסן באליבטן רבי, א בחינה פון נפשו קשורה בנפשו, אונם טיפסטן מיינונג פון דעם ווארט.

מרבה ישיבה מרבה חכמה

ווען זיין גרויסער רבי איז פארופן געווארן צו דינען אלס רב און די שטאט נייטרא, איז זיין באליבטער תלמיד מיט געגאנגען מיט איהם. ווען ער האט געהערט אז די טויערן פון "ישיבת חכמי לובלין" האבין זיך געעפנט האט ער גילעכצט פארן לערנען און די ישיבה אונטער די פירערשאפט פון דעם גאון המורסם מהר"מ שפירא זצ"ל אב"ד ור"מ פון לובלין.

רבי יונה איז דאן פארעכנט געווארן צווישין די אויסגערופענע תלמידים וואס קען זיך פארהערן צוויי הונדערט בלאט גמרא, האט צוליב דעם אויסגענומען אויסערגיוועהנליך, און פארציילט גיווארן צווישן די לייבן פון די ישיבה.

און די שפעטערע יארן פלעג ער נאך רעדן מיט פרישקייט און בענקעניש פון יענע תקופה, און געוואוסט נאך דערציילן פון די הייליגע וועגן פון די צדיקים וואס ער האט זיי געזעהן און די בחור'ישע יאהרן אזוי וויד הרה"ק בעל "אמרי אמת" פון גער, הרה"ק מטשורטקוב, מהר"ם מלובלין, און נאך, זיינע רבי'ס און תורה ויראת שמים האבין גילאזט א שטארקן רושם אויף זיין יונגער נשמה, וואס איז געבליבן איינגעקריצט און די טיפעניש פון זיין הארץ, א רושם וואס איז קיינמאל נישט אפגימעקט גיווארן, ביי ר' יונה איז דער פארגאנגענהייט מיט דעם הוה גיוועהן צוזאמגעמישט אהן קיין אונטערשייד, כאילו בעל השמועה עומד כנגדו.

אשרי הגבר אשר תיסרנו י-ה

און לובלין האט ער גילערנט עטליכע יאהר, און יענע צייטן איז ער פלוצלינג קראנק געווארין מיט א קרענק וואס האט עהם פאראליזירט, לאנגע חדשים האט ער גישוועבט צווישן טויט און לעבן, און א לענגערע צייט איז ער געוועהן און שפיטעלער זיך אפגעבענדיג מיט רפואות, ביז פון הימל האט מען זיך מרחם גיוועהן און ער איז כמעט גענצליך אויסגיהיילט גיווארן, נאר זיינע פיס זענען געבליבן גילעמט, און גידארפט א רעדער בענקל (וויל-טשער) זיין גאנצער לעבן.

מ'דארף אהנצייכענען אז ווער עס האט זיך אפיגעבן מיט איהם און די שווערע צייט פון זיין קרענק מיט גרויס געטריישאפט, איז געוועהן זיין חברותא און לובלין, הגאון רבי

שמואל הלוי וואזנער זצ"ל, זצ"ל, די צוויי וואס זענען געווען געקניפט און געבונדן מיט זייער ליבשאפט, וואס און דעם זכות האט זיך דערקענט א גרויסער פארגרינגערונג און זיין מצב, שפעטערע יארן שרייבט הגר"ש וואזנר און א בריעוו צו עהם "כבוד חברי ועמיתי...." רבי יונה אליין האט עדות געזאגט אז זייענדיג און שפיטאל איז אריבער אויף עהם שווערע נסיונות, הגה"צ מנייטרא זצ"ל האט פארציילט, אז רבי יונה אליין האט עהם געזאגט אמאל, אז ווען נישט פאר זיינע תפלות מיט אסאך גיוויין, און די פיהל סייעתא דשמיא וואס ער האט זוכה געווען דארט, וואלט ער נישט גיקענט שטיין און די פילע נסיונות וואס האבין גילאקערט אויף עהם אויף א שרעקליכן אויפן.

סיי צוליב דעם וואס ער איז גיוועהן און א פרעמד אומבאקנטע סביבה פון אידן, און סיי, ווייל ס'האט עהם דארט גיפעלט ספרים צו לערנען, און דערצו האט ער זיך דארט אכטונג גיגעבן פון צו עסן מאכלות אסורות. כדי אז די צייט זאל נישט פאריבער גיין ליידיג, האט ער זיך אפגיגעבן מיט ליינין פארשידענע ספרי חכמה וואס איז גיוועהן און די אוצר הספרים פון שפיטאל, ווי למשל ביכער פון חכמת היד והכתיבה, און זיין בקיאות און די חכמות איז געבליבן איינגעקרוצט און זיין זכרון זיין גאנץ לעבן, און קורצן צו זאגין, זיין ווייל און שפיטאל זייענדיג געבונדן צום קראנקן בעט, האט נישט צובראכן זיין שטארקער גייסט, און ס'איז שווער זיך פארצושטעלן ווי אזוי ער האט גיקענט זיך האלטן און די שווערע אומשטענדן.

מ'פלעגט זאגן: אז כאטש ער האט נישט גיקענט גיין מיט זיינע פיס, איז ער דאך אהנגעקומען פיזיש און גייסטיש צו יעדן פלאץ וואס ער האט גיוואלט.

און צוגאב צו זיין שטייגן און תורה, איז רבי יונה אויך גיוועהן אויסגיצייכנט מיט זיינע איידעלע מדות, וואס זענען גיוועהן אויסגערופן צווישן אלע זיינע חברים און גוט פריינד, הויפטזעכליך זיין מדת החסד, איז גיוועהן דער ברילאנט פון דעם קרוין פון זיינע אויסגערופענע מדות, וואס האט עהם באגלייט ביזן לעצטן טאג.

ס'ווערט דערציילט, און א געוויסן טאג האט ער זיך דערוואוסט אויף א געוויסן בחור וואס זיין מצב איז גיווארין גאר ענג, אז ממש ער פארמאגט נישט גארנישט, וואס האט ער געטוען, ער האט גיהאט תפילין וואס ער האט באקומען צו די בר מצוה, גאר טייערע און חשובע מיט פילע הידורים, וואס זייער ווערד איז גיוועהן גאר גרויס, און האט עס פארקויפט, און גיקויפט אנדערע תפילין מיט ווייניגער הידורים, און די איבער געבליענע געלט האט ער איבער גיגעבן פאר זיין חבר, אים אויסצובעסרן זיין צושטאנד, אויף אזוי ווייט האט אהנגערירט צו זיין ריינער הארץ די מצב פון א צווייטן ביז ער האט נישט גיטראפן קיין רוה ביז ער האט ארויס גיהאלפן ארויסגיין פון זיין שווערן צושטאנד.

צוריק אין ישיבת נייטרא

קוי ה' יחליפו כח. ווען זיין געזונט צושטאנד איז אביסל בעסער געווארן, האט רבי יונה מחליט גיווען צוריק גיין קיין נייטרא צו זיין גרויסן רבינ'ס ישיבה, כאטש ס'איז גיוועהן געבינדן מיט אסאך שוועריקייטן, ווייל ער האט געדארפט אנקומען צו די הילף פון אנדערע מענטשן, אבער זיין פעסטע החלטה און לעכצן האבין אים נישט צוריק גיהאלטן פון אויסצופירן זיין וואונטש.

צו גרויס שעצונג האט ער זוכה גיוועהן פון זיין רב'ין מרן בעל הנאות דשא זצ"ל, צווישן די יארן תרצ"ח תש"ד לערנענדיג און נייטרא פלעג דער רבי גיין אסאך שפאצירן מיט זיין יונגען תלמיד רבי יונה, און שמועסן מיט עהם און דברי תורה, און אנדערע ענינים וועלכע זענען גישטאנען אויפן טיש, נאר אזוי ווי רבי יונה האט נישט גיקענט גיין אויף זיינע פיס, פלעג זיין רבי אים פירן מיטן רעדער בענקל, און אלע תלמידים פלעגן קוקן מיט וואונדער ווי אזוי דער רבי באדינט אזוי זיין יונגן תלמיד.

און די מלחמה יארן ווען מ'איז שוין אנטלאפן, האט דער רבי געזאגט אויף רבי יונה, זעט'ס אז רבי יונה זאל נישט בלייבן דא, ווייל ער איז א קדוש, און מ'דארף עהם ראטעווען (מפי בנו רבי שלום משה הרב מנייטרא זצ"ל).

נאר זיין געפונען זיך צווישן די ווענט פון די ישיבה אליין, האט א שטארקן איינדרוק געהאט אויף די גאנצע סביבה, בפרט זיין גרויסער רבי הגאון רחמ"ד האט זיך שטארק גערעכנט מיט זיין מיינונג, און געזעהן און אים דער אדם השלם, רבי יונה האט זיך כמעט אינגאנצן אפגעזונדערט פון אלע עולם הזה'דיגע זאכן, ער האט זייער ווייניג געגעסן, ווייניג געשלאפין, ער האט מקיים גיוועהן דעם "אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה, די עלטערע תלמידים פון נייטרא זענען מעיד אז צוליב זיין גרויס פלייס און לערנען און אויפהער, פלעג ער איינשלאפין און זיין רעדער בענקל, אלע האבען איינגעזעהן און איהם א "תלמיד המחכים את רבו".

ווען אימער זיין גרויסער רבי האט איבער גענעבן א שיעור ברבים פאר די בני הישיבה, וואס האט געציילט דעמאלס ביי די דריי הונדערט בחורים, פלעג רבי יונה מפלפל זיין אדער אנצייכענען אז די קשיא ווערט געברענגט דא, און דער ענין ווערט ארומגערעדט דארט, סהאט אזוי שטארק ארויסגעשטעלט, אז ווען דער רבי האט גיפרעגט א קשיא, האבן אלע זיך גיוואנדען צו רבי יונה הערן פון עהם צו די קשיא ווערט גיברענגט און די ראשונים אדער אחרונים, ער האט זיך זייער שטארק מסגף געווען זיין גוף, רוב וואכן טעג האט ער זיך באגיגענד מיט עסן סארדינען, איבריג צו זאגין אז ער האט קיינמאל נישט געגעסן ביי א צווייטנס טיש, נאר גיוועהן אינגאנצן איבער גיגעבן צו תורה ועבודה.

קורץ פארן אויסבראך פון דעם קריג וואס האָט גיברענגט א חורבן אויפן אידנטום אין אייראפע, האט מען גיבויעט אפאר צימערן לעבן בית המדרש פאר די ארימע בחורים וואס האבין נישט געקענט באצאלן פאר א געהעריגע אכסניא, פארשטענדליך האט רבי יונה זוכה געווען און איינע פון די צימערן, וואס האט געהאלפין גרינגער מאכן פאר איהם אנצוקומען און היכל הישיבה, פון דעמאלס אהן איז זיין צימער געווארין פון א פריוואטער צימער, צו א הויפט צימער וואס אלע פלעגן קומען דארט זיך בארעטען מיט איהם אין פארשידענע ענינים, וואס מיט זיין קלוגשאפט האט ער געוואוסט ווי אזוי צו ענטפערען און פירן יעדן אויף זיין אייגנארטיגן וועג, אפילו זיין רבי פון נייטרא מיט זיין איידעם הגרחמ"ד פלעגען אפט איהם באזוכן און זיך דורך שמועסן און ענינים העומדים על הפרק.

זיינע חברים און ידידים וואס זענען גיוועהן באזארגט און אין ענגשאפט, פלעגן טרעפן זייער טרייסט, און זיינע פערל ווערטער וואס ער פלעגט זיי בארואיגן מיט דעם אין א בחינה פון "מים קרים על נפש עיפה", זיין גרויסער רבי פלעגט פון צייט צו צייט שיקן צו איהם בחורים וואס האבין געדארפט חיזוק, און ווער ס'איז אריין צו רבי יונה טרויעדיג, איז ארויס פון איהם מיט א פרייליך ליסטיג הארץ.

שנות הזעם

שווערע כוואליעס פון איבערלעבענישן זענען אריבער אויף רבי יונה, און די אומדערטרעגליכע מלחמה יארן, אבער די השגחה עליונה, האט געהאלטן א אפן אויג איהם אפצוהיטן, און פון הימל איז ער געסטעמפלט געווארן צום לעבן, מיט אסאך ניסים וואס ס'איז שווער ארויס צוברענגן אויף טריקענעם פאפיר איז ער געראטעוועט געווארין פון די אלע טויט סכנה'ס וואס האבין געלאקערט אויף איהם, זיך אינטרעסאנט צו פארצייכענען דעם לשון וואס הגרחמ"ד זצ"ל שרייבט און איינע פון זיינע בריוו און יענע צייט צו א גוטן פריינד וועגן ר' יונה, **"יש בחור בישיבתנו, גאון בתורה וצדיק בדרכיו בשמו ר' יונה פארסט נ"י מגולי וויען והוא חולה את רגליו..."** און די ווייטערדיגע שורות ליינען מיר פון די אהנשטרענגונג וואס איז כדאי צו מאכן עהם צו ראטעווען, **"ואם יציל את הבחור הצדיק הזה בדרך הזה, אז מובטחני שעשה צדקה גדולה מאוד מאוד כדאי לחלק עוה"ב יותר מאשר עושה עמי ועם ביתי כי אין כערכו"**, די ווערטער רעדן פאר זיך אליינס!.

ווער האט געקענט זיך פארשטעלן ווי אזוי רבי יונה מיט זיינע מחלות און זיין נישט קענען גיין מיט זיינע פיס וועט קענען אריבער גיין די שווערע צייט וואס איז אריבער אויף אידן און די יאהרן, אין אהנהייב איז רבי יונה געבליבן און נייטרא, ווען די פארשאלטענע רשעים האבין געזוכט די בחורים, האבן זיי זיך באהאלטן און פארשידענע פלעצער, אבער רבי יונה צוליב זיין צושטאנד איז געצוואונגען געוועהן צו בלייבן אויף זיין פלאץ, און פון דעסטוועגן דאך, האבין די רשעים איהם קיינמאל נישט באמערקט, ביז ס'איז ארויס א קול אז רבי יונה איז בבחינת "רואה ואינו נראה" ווייל ס'האט זיך איבער גיחזר'ט מערערע מאל.

גלייך אנהייב מלחמה איז סלאוואקאי צוטיילט געווארין אויף צוויי חלקים, ווען איין חלק האט געהערט צו אונגארן, געוועהן איז דאס פרייטאג צונאכט און די טיפע נאכט שעה'ן זענען געקומען די רשעים און האבין אנגעהויבן כאפן מענטשן בעיקר די וועליכע זענען נישט גיוועהן קיין סלאוואקישע בירגער, זיי ארויף געטריבן אויף א גרויסע קאר, און זיי געפירט ביזן גרעניץ אויפן פרייען פעלד, פון דארט האבן זיי געמוזט אנטלויפן קיין אונגארין, די איבערקערניש וואס האט זיך אפגעטוען ביים גרעניץ איז שווער זיך פארצושטעלן, מענער ווייבער און קינדער זענען געלאפין אהין און צוריק, נאר איינער... רבי יונה האט נישט גיקענט לויפן, די רשעים האבין איהם אנגעטון געברענטע צרות, ביז זיין גרויסע רבי און הגרחמ"ד האבין זיך משתדל גיוועהן פאר איהם און מיט אסאך שוחד האבן זיי מצליח געוועהן באקומען א ערלויבעניש זיך צוריק קערן קיין סלאוואקאי, און מיט דעם פארגרינגערט זיין מצב.

ביים לעצטן טראנספארט, ווען מ'האט פארשיקט אלע אידן פון גאנצן שטאט סוף יאהר פון תש"ד, זענען פארבליבן אפאר באהאלטענע אידן און זייערע באהעלטעניש, דעמאלס האט רבי יונה מצליח געוועהן זיך באהאלטן ביי דעם גר פריקריל, וואס אויף זיינע פאפירן נאך זייענדיג א גוי איז ער געוועהן א אנשטענדיגע בירגער, נאר צום סוף האט מען אויך איהם געכאפט, און אויך רבי יונה איז פארטריבן גיווארן קיין "סערעד", וואונדערליך איז וויאזוי רבי יונה איז געפעלין פאר דעם הויפט רשע ימ"ש וועלכער האט איהם אפגעלאזט נישט טשעפענדיג איהם.

שפעטער איז ער געשיקט גיווארין צוזאמען מיט נאך הונדערטער אידן קיין טרעזיענשטאט, אהן זיין רעדער בענקל (וויל-טשער), ווייל ס'האט קיינער נישט געטראכט אז ער וועט נאך זיך ארויס דרייען פון די נעגל פון די רשעים, נאר דער אייבערשטער האט געשיקט זיינע מלאכים היטן אויף איהם, און גלייך ווי ער איז אנגעקומען האט מען איהם אריינגעלייגט און דעם דארטיגן שפיטאל, יעדע וואך האבן די רשעים באזוכט די קראנקע און האבן דן געוועהן דיני נפשות, און ווער ס'האט זיי אויסגעזעהן נישט פאסיג צו די ארבעט, האבין זיי פארשיקט קיין אוישוויץ, די דאקטוירים וואס רבי יונה האט זיי געפעלן, האבן איהם אלס באהאלטן פון די אויגן פון די רשעים, אזוי האט ער זיך אויפגעהאלטן די גאנצע מלחמה און שפיטאל, מ'האט געזעהן באשיינפערליך ווי דער אייבערשטער האט געהיטן אויף איהם אויף טריט און שריט.

אין שפיטאל האט מען געטיילט פלייש מיט פעטענס, א זאך וואס אין די ארבעטס לאגערין האט מען נישט געהערט און געזעהן, אבער רבי יונה מיט זיין גרויס ערליכקייט

האט דאס נישט אריינגענומען און מויל, ער האט אויך אין שפיטאל זיך באגיינגנט מיט טריקן ברויט און א ביסל וואסער, דאס איבריגע האט ער פארטיילט פאר אנדערע, ס'האט פארציילט א חשוב'ע פרוי פון נייטרא אז זי פלעג אלס גיין און שפיטאל און באקומען פון איהם וואס ער האט אלס אפגעשפארט פאר איהרעט וועגן, און מיט דעם האט זי זיך דערהאלטן דאס לעבן, אויך פון די מאלצייטן וואס די דאקטוירים האבין פאר איהם גיברענגט האט ער זיך געטיילט מיט אנדערע, און פון זיין ארעם ברויט האט ער זיך געטיילט מיט די נויטבאדערפטיגע.

למען אחי

אין די שוידערליכע תקופה איז געווען די עיקר זארג פון רבי יונה, ווי אזוי צו פארבעסרן די אומשטענדן פון זיינע אידישע ברידער אויף וויפיל ער האט נאר געקענט, א דוגמא טרעפן מיר און א בריוו געשריבן און אידיש דייטש, "איך בין נאך צומישט פון די ידיעות וואס זענען אנגעקומען.... מ'דארף ראטעווען יעדן אידישן געזעל... איהר האט זיכער געהערט אז מ'האט געכאפט א בונקער מיט זעקס נפשות... ס'איז שווער אריבער צוטראגין די צרות וואס קומען איינע נאך די אנדערע... מ'קען פארדעקן די קאפ מיט די האנט און מאכן א ברכה, אויב נישט דארף מען נאר טראכטן די נוסח הברכה...."

ווייטער שרייבט ער, "די רשעים ארבעטן יעצט מיט די לעצטע כוחות זיי טרייסלן ווי א חיה... זאל דער אייבערשטער געבן רחמים מ'זאל אויסהאלטן ביז דעמאלס, און מיר זאלן זוכה זיין צו זעהן און זיך פרייען מיט אונזערע אידישע ברידער די נאנטע און די ווייטע, ווייל איין גרויסע משפחה זענען מיר, אלע זענען קינדער פון אברהם יצחק ויעקב, און דער הייליגער באשעפר זאל ראטעווען אונזער זעהל פון אלעם שלעכטס, כדי אונז זאלין קענען ווייטער טוען זיין רצון, כאות נפשכם הטהורה ונפש ידידכם הדורש שלומכם באהבה עזה", די ווערטער זענען א עדות פאר זיך!...

ויהי אחרי המגיפה

נאך די מלחמה איז רבי יונה געוועהן צובראכן ווי א שארבן בגוף ובנפש, ובפרט אז און די גאנצע צייט האט ער כמעט גארנישט געגעסן, זיינע גאר נאנטע חברים האבין זיך נישט געגלייבט אז ער איז געבליבןביים לעבן.

ער איז צוריק געקומען קיין פרעסבורג הויט און ביין, און געמוזט ווידער ווילן און שפיטאל, ווען ער איז אביסל געקומען צו זיך, אין זיין צושטאנד האט זיך געבעסערט איז ער צוריק געפארן קיין נייטרא, און גלייך אנגעהויבן פון דאסניי זיין טעהטיקייט, בפרט פאר די עלענדע יתומים וואס זענען געבליבן איינער פון א שטאט און צוויי פון א משפחה. צובראכן און מיואש אהן קיין האפנונג, רבי יונה האט זיי מחזק גיוועהן און געשטארקט זייער הארץ און אריינגעבלאזן אין זיי א נייער לעבן גייסט.

פאלגענד זענען אויסגעקליבענע אויסצוגן פון רבי יונה'ס זכרונות וואס ער האט פאר זיך פארצייכנט און יענע טעג. "איך וועל פרובירן צוזאמקלויבן פון מיין זכרון אפאר זאכן פון ווען די ישיבה האט פארלאזט די לאנד וואס איז אנגעזאפט מיט אידיש בלוט ביז זי איז אנגעקומען קיין אמעריקא, די פאפירן וואס מ'האט געדארפט מסדר זיין ביים אמעריקאנער קאנסול און פראג איז געוועהן געבינדן מיט אפאר שוועריקייטן.

מיר האבן געציילט ביי די זיבעציג בחורים מיט נאך אפאר אינגעלייט מיט זייער משפחה וואס זענען אנגעקומען קיין קארלסבאד און טשעכאסלאוואקיי, אין מרן רחמ"ד זצ"ל איז אונז אקעגן געקומען פון אמעריקא, מיט די הילף פון ידידים און תלמידים פון מרן הגה"ק אבדק"ק נייטרא זצ"ל האט ער שוין צוגערייט א פלאץ זיך צו באזעצן און סאמערוויל נוא דזשורזי, דארט אוועק שטעלן א ישיבה און צושטעלן אלעס וואס פאדערט זיך צו די נייע לעבן אומשטענדן.

און קארלסבורג איז נישט גיפעלין פאר רחמ"ד זצ"ל אונזער צייטווייליגע וואוינונג וועלכער איז געוועהן א גרויסער שיינער האטעל, צוליב די פריצות וואס איז דארט געוועהן, און איז נישט צוגעפאסט פאר ישיבה בחורים, און האט גלייך צוגעשטעלט א אנדערע פלאץ אפילו ס'איז נישט געוועהן אזוי פיין צוגעשטעלט ווי די האטעל, אבער די נסיונות זענען געווען וויניגער.

בדרך כלל איז יעדער געראטוועטער בחור געוועהן ביי איהם ווי א טייערער בריליאנט וואס מ'דארף אויף איהם היטן ס'זאל איהם גארנישט שאטן, און זאל נישט חלילה פארלוירן גיין. ווייל ער האט געדענקט כמעט יעדנ'ס אפשטאם, און גענומען אויף זיך דעם פולן אחריות צו ערזעצן דאס פלאץ פון טאטע מאמע פון די יתומים, וואס ס'איז און די קורצע יארן אריבער אויף זיי מער ווי ס'גייט אריבער אויף א געוועגליכער מענטש און הונדערט יאהר.

שבת קודש סליחות פון שנת תש"ו לפ"ק האט ער געזאגט א דרשה פאר זיי, און זיינע ווערטער האבן די צער און טרויער זיך איינגעהילט און א פיהל פארביגן צורה, און די געוויינען זענען געגאנגען אהן קיין גרעניץ, אויך האט ער און זיינע ווערטער ארויסגעברענגט אסאך חיזוק און טרייסט. דעמאלס האט ער זיך אויך מתיר נדר גיוועהן פון זיין געוואוינהייט צו פאסטן און די סליחות טעג, צוליב זיין שוואכן צושטאנד נאך א הארץ אטאק וואס ער איז אריבער קורץ פאר דעם, און דעמאלס האט מען איהם אויך צוגיגעבן דעם נאמען חיים.

נאך ר"ה תש"ז זענען מיר געפאהרן מיט די באן דורך די פארשאלטענע דייטשלאנד, און נירנבערג האט זיך די באן אפגשטעלט, און דעמאלס האבן מיר געהערט פון דעם גרויסן משפט וואס האט זיך געפירט קעגן א חלק פון די גרויסע רוצחים, וואס מ'האט זיי געאורטיילט צום טויט דורך הענגן. דאס איז דער יושר פון די פאלשע וועלט, ווען צענדליגע טויזענטער זענען דערשטיקט און פארברענט געווארן, און נאר געציילטע פון די רוצחים זענען געהאנגין געווארן. מיר ווייסן און גלייבן אז זייער אורטייל איז פארזיגלט אויף שטענדיג, אזוי ווי דער פסוק זאגט "כי דם עבדיו יקום, ונקם ישיב לצריו", און אויך שטייט "ונקיתי, דמם לא נקיתי". מ'קען נישט ארויסברענגען און ווערטער אונזער געפילן דעמאלס, איך ווייס נישט אויב די געראטעוועטע האבן געבענטשט ברכת הגומל, אזוי אויך געדענק איך נישט צו זיי האבן געהאלטן דיני אבילות לפחות ווי א בעל שמועה רחוקה.

אהן ווערטער האט יעדער פארשטאנען וואס גייט אריבער און צווייטנ'ס הארץ, ס'איז געוועהן רעדן אהן א קול, און הערן אן ווערטער, געוויין אן טרערן, און פון דעסטוועגן האט דער מלאך השכחה זיך באזעצט און די הערצער, די האפנונג צו א נייעם לעבן האט פארדעקט אויף רוב געפילן.

יום כיפור זענען מיר שוין געווען און פראנקרייך און די שטאט ווערסיי, א שטאט לעבן די הויפט שטאט פאריז, מ'האט געדונגען פאר אונז צוויי שטאק און א האטעל (האטעל דע נאייל), און א גרויסער זאל און די אונטערשטע שטאק, האט געדינט פאר אונז פאר א בית מדרש צום לערנען און דאווענען ווי אויך צום עסן און א קאך, די זאל איז געווען אפגעטיילט מיט א גרויסע גשמיות'דיגע און רוחניות'דיגע מחיצה, ווייל ווי באוואוסט זענען די פראנצויזן נישט אויסגעצייכנט מיט איבריגע צניעות, און צוליב דעם זענען מיר כמעט נישט ארויס אויף די גאס, נאר גאר שפעט ביינאכט ווען די גאסן זענען ליידיג פון מענטשן.

איין מאל א וואך זענען געפארין א קבוצה בחורים מיט א ספעציעלע אויפזיכט קיין פאריז זיך טובל'ן און מקוה, אונז האבן דעמאלטס געלערנט פרק הכל שוחטין, און מיט א אמתע התמדה, אפשר נאך מער ווי די מסודר'דיגע ישיבות יעצט דא אין אמעריקא.

מיט דעם זענען אריבער די הייליגע טעג, די געפילן וואס האבן אנגעפילט אונזער הארץ ביי די תפלות פון יום כיפור, קען אונזער פארגרעבטע גוף און מוח נאך דרייסיג יאהר און אמעריקע נישט דערגרייכן. די סוכה איז געוועהן א זעלטענע, ווען די ווענט פון האטעל האבן געדינט אלס ווענט, ס'איז געווען א לאנגע און שמאלע פלאץ וואס נאר געציילטע האבן געקענט עסן דארט אויף איינמאל. סך הכל האבן מיר זיך אויפגעהאלטן און פראנקרייך בערך אכט וואכן, ווייל ס'איז געווען א סטרייק פון די ארבעטער ביים פארט פון אמעריקע.

דעם דריטן פון דצמבר איז געקומען דער אויסגעווארטע טאג, ערב שבת קודש זענען מיר ארויף און שרבורג אויף די שיף איל-דה-פרנס וועלעכר האט געדינט ביי די מלחמה און אויך נאכדעם צו פירן סאלדאטן, דעם עלעפטן פון דצמבר זענן מיר אנגעקומען צום פארט פון ניו יארק, מיט באסעס זענען מיר געפארן קיין סאמערוויל ניו דזשירזי, און מיט דעם האט זיך אנגעהויבן דאס לעבן און ישיבת נייטרא און אמעריקא".

ביז אהער זענען די ווערטער פון רבי יונה וואס זענען ארויס פון די טיפענישן פון זיין הארץ, וועלכע ער האט פארעפנטליכט אן שרייבן א נאמען.

מקבץ נדחים

די תלמידים וואס האבן איבער געלעבט די מלחמה, האבן זיך צוזאמגעקליבן ארום איהם, אויך די אינגערע צווישן זיי וועלכע זענען געבליבן אהן קיין באשיצער און ריקן ביין זיך אנצולאנען, האט ער גענומען אונטער זיינע פליגל, ער האט אויפגילייכט זייערע אויגן צושטעלנדיג אלע זייערע רוחניות'דיגע און גשמיות'דיגע באדערפנישן, דא האט ער איינגעפלאנצט די ערשטע ווארצלין פון די נייע וועלט, ווען ער אליין דינט ווי א געטרייער טאטע אויף יעדן טריט און שריט.

ווי באוואוסט פאר די אלע וואס האבן מיט געמאכט די לאגערן און זוכה געוועהן באפרייט צו ווערן פון אונטער די הענט פון די רשעים ימ"ש, איז דער מצב פון מדות און דרך ארץ געוועהן דעמאלס אפשר ערגער נאך ווי און די לאגערין אליין, ווייל מ'איז צוריק געקומען צו א וויסטן מדבר, אהן קיין אהנלעהנער, אהן קיין פירער און וועג ווייזער, וירהבו פני הנער בזקן ונקלה בנכבד, אהן קיין שום סדר און אויפזיכט, ס'איז געוועהן א וועלט פון הפקרות.

דעמאלס האט זיך ארויסגעוויזן דער כח פון די מנהיגי הדור וועלכע זענען געבליבן מיט'ן אויבערשטינס הילף ביים לעבן, און צווישן זיי אלע, האט ארויס געשיינט דער געשטאלט פון רבי יונה זצ"ל, וואס ער איז געוועהן איינע פון דעם אויבערשטענ'ס שליחים אויפצושטעלן א נייעם דור, איינפלאנצן און זיי תורה און יראת שמים און מדות טובות, מיט הכנעה און קבלת עול מלכות שמים און עול חכמים ונבונים.

די תלמידים פון יענע יארן זאגן, ווער ווייסט וואס וואלט געווארן מיט אונז ווען מיר טרעפן נישט אהן רבי יונה זצ"ל, דער אויסגעוועלטער וואס האט צוגעטראפן די שפראך מיט יעדן איינציגן פון אונז, ער איז אריינגעקראכן און יעדן איינעם הארץ פון וועלכן אפשטאם ער זאל נאר זיין, א חסידישער אדער אשכנזישער, אדער אמעריקאנער, ווער נאר ס'איז געקומען און קאנטאקט מיט איהם, און אלעס מיט זיין פשטות אין ענוה מיט קלוגשאפט.

ווי פאסיג זענען די ווערטער פון מדרש (שיר השירים רבה א) עיניך יונים, מה יונה זו נכנסת לקינה ומכרת את קינה ושובכה וגוזליה ואפרוחיה וחלונותיה וכו'. אויף אלע זיינע פעולות און זיין טבע און מהות פון דעם אדם גדול, וואס יעדער תלמיד איז גיוועהן נאנט

און געבונדן צו זיין הארץ, ער האט געקענט יעדן איינעם און ווי א אדלער וואס שיצט אויף זיינע גוזלים, אזוי האט ער אויך געוואוסט ווען צו גלעטען און שטארקן, און ווען צו מוסרן.

ווען די מלחמה האט זיך געענדיגט, האט רחמ"ד געוואוינט און שווייץ, אבער פון דארט האט ער זיך פאראינטערעסירט בריווליך מיט אלע געשעהנישן געשריבן מיט אלע פארבליבענע תלמידים פון נייטרא און אנדערע נאנטע, ווי שוין דערמאנט האבן די תלמידים געוואנדערט פון נייטרא קיין קארלסבאד, און פון דארט קיין ווערסיי און פראנקרייך, ווען און שפיץ שטייט דער קאפיטן וועלכער האט געפירט די צובראכנע שיף און צוזאמען אנגעקומען נאנט צו די לעכטיגע חנוכה טעג שנת תש"ז.

ימי בראשית

די עלטערע תלמידים דערציילן מיט באגייסטערונג פון די 'בראשית' טעג און סאמערוויל, רבי יונה איז געשטאנען און שפיץ, און פארנומען אפאהר אמטען אויף איינמאל, פארגעלערנט רעגלמעסיג שיעורים, געהאלטן אינהאלטס רייכע דרשות פול מיט יראת שמים, זיינע פייערדיגע ווערטער למען ה' ותורתו האבן געטראפין א ווארעם ווינקל און די הערצער פון זיינע צוהערער, וועלכע האבן געטרונקען מיט דארשט יעדעס ווארט, צו דעם האט ער אויך געדינט ווי א געטרייער טאטע, וועלכער האט געוויטאגט דאס ווייטאג פון זיינע ליבע תלמידים ווי אויך זיך מיט געפרייד מיט זייער פרייד, זייענדיג זייער לעבנ'ס קנויט, די איינגעטרוקנטע ביינער האבן פון דאסניי אויפגעלעבט, און דאס גלוסט צום לעבן האט זיך געשטארקט.

ווי הערליך איז געווען צו צוזעהן ווען ער האט זיך באטייליגט ביי א שמחה פון זיינע תלמידים זיינע אויגן האבן געשיינט מיט ליבשאפט און פרייד, און א שטארקע נאנטקייט, כאילו ער איז פון די קרובים אדער מחותנים, און זיך מיט געפרייט ווי ביי זיין אייגענע שמחה ממש. איבערלאזנדיג א הערצליכן ברכה פון טיפעניש פון הארץ.

ס'איז באוואוסט וואס דער נייטרא רבי זצ"ל האט געזאגט ביים הספד אויף איהם, דער נביא זאגט "עיני עיני יורדה מים" ווען מ'האט אויפגעשטעלט ישיבת נייטרא און אמעריקע זענען געוועהן צוויי גדולים וואס האבן אונז געהאלפן, דאס איז געוועהן ר' מיכאל בער זצ"ל און רבי יונה זצ"ל, זיי זענען געוועהן אונזער אויגן, יעצט האבן מיר שוין פארלוירן ביידע.

דאס דביקות אין התקשרות מיט הרה"ק מסאטמאר זצ"ל

יענעם יאהר איז אהנגעקומען קיין אמעריקא הרה"ק מסאטמאר זצוק"ל, צוליב די נאנטע ידידות וואס איז געוועהן צווישן איהם מיט הגרחמ"ד נאך פון פריער, זייענדיג איינשטימיג מיט זייער געדאנקען גאנג, האט רחמ"ד איהם געליידנט קיין סאמערוויל, און הגה"ק מסאטמאר האט אנגענומען די איינלאדנונג און געוויילט לעבן די ישיבה פון פסח ביז שבועות פון שנת תש"ז.

דא האט זיך באנייעט די פריינדשאפט צווישן רבי יונה מיט הגה"ק זצ"ל, און אין די תקופה וואס ער האט געוויילט דארט, האבן זיי פארברענגט גאנצע נעכט צוזאמען און שמועסן אונטער פארמאכטע טירן, אזוי האט רבי יונה אליין פארציילט, און הגה"ק האט זייער געשעצט און מכבד געוועהן רבי יונה, און ער האט זיך אמאל אויסגעדריגט אז ער וויל מקבל זיין פני משיח צוזאמען מיט רבי יונה, ווען ער איז געזונט און שטייט אויף זיינע פיס, אזוי אויך האט ער זייער געשעצט זיין הייליגע ארבעט מיט די תלמידים און אנדערע אויך, און איינע פון זיינע בריוו ברענגט ער ארויס זיין גרויס שעצונג מיט די ווערטער 'חסידא ופרישא'.

אויך און די שפעטערע יאהרן פלעג ער פארן פון צייט צו צייט צום רבי'ן, און אסאך מאל פלעג איר נאכזאגן און זיינע דרשות פון זיינע דברי תורה, עס האט דערציילט הגה"צ רבי משה ליב הורוויץ אבד"ק סטריזוב שליט"א, אז ער איז געוועהן דערביי ווען רבי יונה איז געקומען אמאל איינע פון די חנוכה נעכט צוזעהן די עבודה פון הגה"ק מסאטמאר ביי די חנוכה לעכט און הערן די דברי תורה, און מיטן דעם פלפול האט רבי יונה באמערקט א שטארקע באמערקונג, און כאטש ס'איז געוועהן א פלא ביים ציבור וועלכער איז נישט געוועהן געוואוינט צו אזאנס, האט הגה"ק מסאטמאר אפגעשטעלט אינמיטן דעם פלפול און זיך ארייגעלאזט און א פלפול מיט איהם ביז זיי האבן זיך אויסגעגליכן.

ר' יונה האט דערציילט, אז ער האט געהערט און די ערשטע יארן און אמעריקע, אז הרה"ק מסאטמאר האט געוואלט בויען או מקוה טהרה, אבער דער ענגער מצב פון פרנסה וואס איז דעמאלס געוועהן, איז זייער שווער געוועהן, און ער האט גערארפט בארגן א גרויסן סכום געלט פון איינעם, און האט צוגעזאגט צו א געוויסע צייט באצלן דעם חוב, ווען די צייט איז געקומען איז דער מענטש געקומען בעטן זיין געלט, האט מרן שטארק גיבעטן ער זאל מוחל זיין אויף דעם חוב, זאגנדיגן אז ס'איז זייער א גרויסער זאך, מער ווי די וואס זענען מנדב א בית המדרש וכדו', וואס ביי דעם איז דא אויך כבוד אזוי ווי עהם זעצן פון אויבן וכדו', אבער ביי א מקוה טהרה איז נישט שייך די זאכן, און ס'איז איינגאנצען לשם שמים.

הגה"צ ר' שלמה זצ"ל האט דערציילט, אז ער איז דארט געוועהן ווען דער שכן פון ר' יונה, ר' יודל קארן ז"ל פון די חשובע סאטמארע חסידים און ב"פ, האט געמאכט א חנוכת הבית, מיט די באטייליגונג פון דעם סאטמארער רבי זצ"ל, ווען סאטמארער רב איז אראפ די טרעפ האט ער פון דערווייטנס געזעהן אז ר' יונה זיצט דארט, ווען ער אנגעקומען אויף די גאס האט ער זיך געדרייט אויף רעכט'ס, און דער משב"ק ר' עזריאל ע"ה האט זיך געדונגן מיטן רבי'ן אז די קאר שטייט אויף די לינקע זייט און דארט דארף מען גיין, אבער ער האט זיך געאקשנט צו גיין רעכטס, נאך דעם האט מען פארשטאנען אז ער האט געוואלט זיך טרעפן מיט ר' יונה, און האט איהם טאקע געגעבן שלום און געשמועסט מיט איהם.

אמאל האט ער דערציילט אז ער האט געהערט פורים די מגילה ליינען פון סאטמארער רב זי"ע, און ער האט געזאגט אז ס'איז געוועהן אזא גרויסע התעוררות אזוי ווי ס'איז ביי א פשוטער איד תפלת נעילה יום כפור, ממש יעדע ווארט האט זיך געטייטשט לויט די מאמרי חז"ל, ווייל וואס פאר א נפקא מינה איז וועלכע מצוה מ'טוט, צו איז עס עסן מצה צו לימוד התורה אדער גמילת חסדים אדער חייב איניש לבסומי, אדער אנדערע מצות, אלע מצות האט דער אויבערשטער באפוילן, און יעדע מצוה ווען עס קומט איהר צייט, דארף מען עס טוען בשלימות און מיט התעוררות אזוי ווי תפלת נעילה יום כפור.

אמאל ווען ער איז געווען ביי סאטמארער רב און בעל הארבער, איז ער דערנאך אריין צו די רביצין איהר מחזק זיין אויף דעם געזונט צושטאנד פונם רבי'ן, פלוצלינג זאגט דער משב"ק ר' עזריאל ע"ה פאר ר' יונה, זאלסט וויסן אז די רעבעצין פאסט היינט פארן רעבינ'ס געזונט, דאס איז שוין געוועהן פארנאכט, האט ר' יונה געזאגט פאר די רעביצין, איהר זאלט וויסן אז אויב וועט איהר יעצט גיין עסן און טרינקן, וועט דאס זיין לרפואה פארן רבי'ן, און זי האט נישט געוואלט ברעכן איהר פאסט, האט איר ר' יונה געזאגט איך גיי נישט ארויס פון דא ביז איר וועט עסן, צום סוף האט זי זיך געזעצט עסן, האט ר' יונה איר געזאגט איך בין זיכער אז דער רבי וועט האבן א רפואה שלימה.

אמאל אין די יארצייט פון רבין, פאר ער איז ארויף אויפן ציון, איז ער געגאנגען צו די רעבצין ע"ה איר מחזק זיין, און די רעבצין האט אים געבעטן אז ווען ער גייט ארויף צום ציון פון איר מאן זאל ער מתפלל זיין אויף פאר איר און מזכיר געווען איר נאמען.

עם צדיקי עולם

אויף משה רבינו שטייט אז ער איז געווען "מחציו ולמעלה אלקים ומחציו ולמטה אדם", אויף רבי יונה קען מען זאגן, אז מחציו ולמטה איז ער נישט געווען קיין מענטש ווייל ער איז דאך געוועהן געלעהמט אויף און האט נישט געקענט טוען גארנישט מיט דעם אונטערשטן חלק פון גוף, אבער מחציו ולמעלה איז ער געוועהן א שטארקער סאלדאט, כאטש זיין פיזישן שוואכקייט איז ער געווען א איש מלחמה, לוחם געוועהן מלחמת ה' און מקנא געוועהן קנאת ה' צבקות.

און פארלויף פון די יארן האבן מערערע צדיקים זיך באקענט מיט רבי יונה און שטארק גישעצט און געזעהן און איהם דעם 'איש האשכולות' וואס זיין גאנצער לעבן איז געווידמעד צו פארשפרייטן תורה ויראת שמים בלתי לה' לבדו.

הגה"ק רבי מנחם מענדל מסטראפקוב זצ"ל, וועלכער איז געוועהן באקאנט אל א איש קדוש ופועל ישועות, באטיטלט איהם און א בריעף "הרב החריף ובקי בכל חדרי תורה וביראה טהורה החסיד..." אמאל יום כיפור ביינאכט האט רבי יונה געדאוונט אין בית מדרשו פון הרה"ק מסטראפקוב און וויליאמסבורג, ער איז דארט פארבליבן א גאנצע נאכט, פארטאגס איז געקומען א שליח און איהם געזאגט אז הרה"ק פארבעט איהם אריין צו קומען צו איהם, און אזוי האט ער איהם געזאגט: "איך וויל אייך עפעס זאגן, איך האב אייך זייער ליב און וויל אייך בענטשן, און ווען ער האט ארויף געלייגט זיינע הייליגע הענט אויף זיין קאפ, האט ער איהם געבענטש.

הגה"צ רבי חמ"ד ווייסמאנדל זצ"ל האט פארציילט אז ער האט אמאל געהערט ווי דער סטפראקוב רב זצ"ל האט גערעדט צו זיך אליינס אינמיטן ליינען קוויטלעך, און געזאגט "ווי קען איך נעמען קוויטלעך, יונה פארסט איז גרעסער פון מיר ער קען נעמען".

אמאל ווען הרה"ק מריבניץ זצ"ל איז געווען און סיגעיט, און ער איז געפארן אהין איהם באזוכן, האט ער געווארט אינדרויסן פון צימער אריינצוגיין, אינדערמיט איז הרה"ק ארויס פון זיין צימער און באמערקט רבי יונה זיצט און ווארט, איז ער איהם אקעגן געלאפין און זיך גיווארפן ממש צו די ערד בעטענדיג מחילה פארוואס ער האט געדארפט ווארטן אויף איהם.

ווען הגאון רבי אהרן קאטלער זצ"ל האט איהם אמאל געזעהן אויף א חתונה, האט ער געזאגט מיט גרויס התפעלות, "איך וואלט געוואלט קענען דעם איד מער פון די נאנט". אבער ס'איז נישט צושטאנד געקומען ווייל נאנט דערנאך איז רבי אהרן נסתלק געוואהרן לחיי עולם.

אויך איז ער געוועהן געבונדן מיט א נאנטן ידידות מיט כ"ק אדמו"ר בעל ברך משה מסאטמאר זצ"ל וואס האט איהם גאר שטארק געשעצט, און האט איהם אויך מספיד געווען מיט טיפן טרויער, אויסדיקנדיג זייער שטארק זיינע שבחים, צווישן זיינע ווערטער האט ער געזאגט, אז כאטש רבי יונה האט נישט געקענט גיין מיט זיינע פיס, פון דעסטוועגן האט ער געהאט א ווייטן בליק, מיינענדיג ארויס צוברענגען זיין כח ההבחנה, אז ער איז געוועהן א חכם הרואה את הנולד.

מחנך בחסד עליון

רבי יונה האט געטראגן די זארג פון אלע תלמידים פון ישיבה און אלע אנ"ש ברוחניות ובגשמיות, זיינע לויטערע אויגן האבן אלעס געזען, ווען ער איז אריינגעקומען און היכל הישיבה הק', האט ער מיט איין בליק איינגעאטעמט דעם איינגארטיגן מצב פון יעדן איינעם, ווען ער האט זיך ארום געדרייט אין ישיבה האט ער געווארפן ווערטער דא אין

דארט, דעם האט ער מחזק גיוועהן מיט ליבשאפט און דעם צווייטן האט ער אויסגעמוסרט מיט שטארקע ווערטער לויט זיין צושטאנד, בתוכחה מגולה ואהבה מוסתרת, ס'איז געווען דברים היוצאים מן הלב נכנסים ללב פון די צוהערער, זיי האבן איבער געלאזט א גרויסן און שטארקער רושם.

אזוי אויך ביי די שמועסן, האט ער גערעדט פאסיגע געדאנקען ובעיקר אז מ'זאל נישט נאך געשלעפט ווערן נאך די גאס, פון עמא ריקא (אמעריקא). זיין יראת שמים און ריינע אמונה איז גיוועהן בלתי לה' לבדו, און דאס האט איינגעקריצט זיין סטעמפל אויף אלעמען, מקבל זיין אויף זיך דעם עול תורה ומצות, עול מלכות שמים, ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי התורה.

אזוי אויך ביי זיינע דרשות און מוסר שמועסן, וואס א טייל פון זיי זענען געדריקט און דעם ספר, ווי נעמט מען דעם שפראך און ריכטיגע ווערטער ארויסברענגען אלעס, יעדעס ווארט וואס איז ארויס פון זיין מויל, איז גיוועהן געמאסטן, זיינע געדאנקען זענען גיווען טיף זיניגע, און פון דעסטוועגן האט ער מצליח געוועהן דאס קלאר מאכן אפילו פאר די פשוט'סטע אידן, אלע האבן געטראפין ביי איהם וואס האט אהנבאלאנגט צו איהם, פארדעם זענען זיינע ווערטער געהערט און אהנגענומען געווארן אויך ווען ער האט גארנישט פארהוילן, און געמוסרט אויף יעדע זאך וואס מ'דארף פארעכטן, און פון דעסטוועגן זענען אלע געווען זיינע גוטע פריינד און געקניפט און געבונדן מיט אים מיטן גאנצען הארץ, און גרייט געוועהן צו הערן פון איהם און אויספירן אלעס וואס ער האט געזאגט.

ווי א געניטער מחנך וואס ווייסט זיך אהער צושטעלן לויט די באדערפעניש פון די תלמידים, האט מען דאס געזעהן עטליכע מאהל, ווען ער איז געקומען און ישיבה, און האט נאך נישט געטראכט צו רעדן פאר די תלמידים, פון דעסטוועגן אז ער האט געזעהן אז ס'פאדערט זיך יעצט צו רעדן, האט ער זיך געשטעלט אהן צו צוגרייטן רעדן, אויף זיין אייגנארטיגן אויפן, אהנהייבנדיג מיט א שיינעם פלפול און די סוגיא וואס מ'האט געלערנט און ישיבה, פון דארט איז ער אריבער אויף אגדה, מיט זיסע דברי תורה און פייערדיגע דברי מוסר וואס האט זיך געפאדערט און יענע צייט, זיך ריינגן דאס הארץ און אויסגלייכן די געדאנקען צו טוען דעם רצון השם.

אמאל האט ער געזאגט, וואס איז די הבדל צווישן דעם חינוך הבנים פון אמאל און פון היינט, אמאל האט יעדער קינד געוואוסט אז זיין טאטע בעט פאר איהם מיט תפלה ער זאל אויסוואקסן א ערליכער איד, און זיין מאמע פארגיסט טרערן ביי לעכט צינדן אז אירע קינדער זאלן גיין בדרך התורה והיראה, און דאס איז זייער גאנצער שטרעבן, היינט וויסן די קינדער האבן די עלטערן מערערע זארגן און איינע פון זיי איז אויך אז די קינדער זאלן גיין אויפן תורה'דיגן וועג.

און צוזאמענהאנג מיט דעם האט ער דערציילט א שרעקליכע מעשה און די מלחמה יאהרן, ווען מ'האט אוועק געפירט די עלטערן מיט די באן, און האבען געזאגט פאר די קינדער אז זיי גייען נאר אויף א פאר טאג און דערנאך קומען זיי צוריק, האט מען אויסגישטעלט די קינדער און א שורה, און די קינדער האבען זיך געזעגנט מיט זיי, האט מען דארט געזען א קליין קינד לויפן צו זיין מאמע, און גיט איהר איבער א קליין פעקעלע, מענטשן וועלכע האבן דאס געזעהן, האבין געמיינט מן הסתם איז דאס א קלוג קינד וואס האט געגעבן פאר זיין מאמע א סוועדער, ווייל זי פארט דאך און אפשר וועט זיין קאלט, אבער נישט דאס איז עס געוועהן, איך וועל ענק זאגן וואס דאס איז געוועהן, דאס קינד האט אריינגעלייגט צוויי לעכט, אז זיין מאמע זאל קענען צינדען לעכט ערב שבת, ווייל ער האט געוואוסט אז זי פארט דאך אויף א פאר טאג און וועט נישט זיין און דערהיים שבת, און וויבאלד זי גיסט טרערן פאר מיר ביי לעכט צינדן איך זאל זיין א ערליכער יוד, פארדעם בין איך נישט מוותר אויף איהרע לעכט צינדן, און ר' יונה פלעג ענדיגן זאגנדיג, אזוי איז געוועהן דער חינוך און די פריערדיגע דורות.

אמאל אין ישיבה האט ר' יונה געשיקט רופן א בחור זאל קומען גלייך צו זיין צימער, ווען דער בחור איז געקומען האט ער געזעהן אז ס'שטייט שוין דארט א בחור, ר' יונה האט באפוילן דעם צווייטן בחור, גיי צום שלאף צימער פון דעם בחור, און ברענג מיר אלע זיינע חפצים, פארשטייט זיך אז ער האט אויסגעפירט אלעס און געברענגט אלע חפצים וואס ס'איז דארט געוועהן צווישן זיי געלט און סטעמפס וכו', צווישן די זאכן איז געוועהן א צעטל, וואס דארט איז געשטאנען איך האב געגאנבעט פון דעם בחור אזויפיל געלט און פון יענעם בחור אזויפיל געלט, און פון דעם בחור סטעמפס וכו', זעהט אויס אז דער בחור איז געוועהן א "ערליכער גנב" און געטראכט אז מיט די צייט וועט ער באצאלן די אלע גניבות, ווען ר' יונה האט דאס געזעהן האט ער געגעבן א פאטש פאר דעם בחור דעם גנב, און איהם געזאגט "זאלסט מער נישט גנב'נען" דערנאך האט ער איהם געגעבן א מוסר דרשה אויף די הארבקייט פון די עבירה פון גזל.

אבער די מעשה האט זיך נישט געענדיגט מיט דעם, דער בחור איז געוועהן א יתום, פארדעם האט ער נישט געהאט קיין געלט צו קויפן אזוי ווי אנדערע בחורים, פארדעם איז ער אנגעקומען צו גניבה, אבער נאך אפאר יאהר האט דער בחור פארציילט, אז דורך אויס אפאר יאהר נאך די מעשה, פלעג ר' יונה יעדן ערב שבת קודש אים געבן צוואנציג דאלער ער זאל האבין אין קעשענע, וואס דאס איז געוועהן א שיינער סכום און יענע טעג, ער זאל זיך קענען קויפן וואס ער דארף, און קיינער האט פון דעם נישט געוואוסט.

דערציילט איינע פון זיינע תלמידים הרה"ח ר' שמואל דוד גאנץ שליט"א, אמאל און א ווינטער נאכט, בערך צען דרייסיג ביינאכט, איז רבי יונה געזעצן און קארידאר פון די ארייגאנג צום בית המדרש, איך בין געוועהן אביסל פארקילט, בין איך ארויס פון בית המדרש צום קארידאר, ארויף צו גיין צו מיין צימער, פאר די טרעפ האב איך זיך אויסגעדרייט און געזאגט פאר רבי יונה "א גוטע נאכט" האט ער מיך געפרעגט די גייסט שוין, האב איך אים געזאגט אז איך פיל זיך נישט אזוי גוט, און איך גיי שלאפן, האט ער געענטפערט, אויב אזוי וועל איך דיר מאכן א גלעזל טיי, א ציטער האט מיך געכאפט, וואס? רבי יונה וועט מיר מאכן א גלעזל טיי?, איך האב אנגעהויבן לויפן אויף די טרעפ צו מיין צימער, פלוצלינג הער איך רבי יונה'ס קול "שמואל דוד!" איך האב זיך אויסגעדרייט און ער ווייזט מיר איך זאל צוריק קומען, ער קוקט מיך אהן מיט א שמייכל און זאגט "הער צו מיין קינד, ווען איך וואלט געדארפט א טיי, וואלסטו מיר עס געמאכט?" האב איך געענטפערט אוודאי, האט ער ממשיך געוועהן און געזאגט "וויסן זאלסטו, מען קען נישט זיין קיין געבער אויב מען איז נישט אמאל א נעמער", איך האב זיך געשטארקט און מיט הכנעה בין איך געגאנגען מיט אים צו זיין צימער, אבער א תנאי האב איך געמאכט מיט איהם, אז איך וועל אליין מאכן די טיי, און ער האט מסכים געווען, דאס איז געווען איינע פון די זאכן ער האט מיך געלערנט און די מעשה וועל איך קיינמאל נישט פארגעסן.

אמאל און סדר נאכט אז ער האט געפירט דעם סדר ביז פיר פארטאגס, איך בין דערנאך געגאנגען שלאפן, פלוצלינג זעקס דרייסיג אינדערפרי, האט ער מיך אויפגעוועקט און גערופן, איך האב זיך דערשראקן און געפרעגט וואס איז געשעהן, האט ער מיר געזאגט גיי ארויף צום שכן ר' חזקיהו דייטש שליט"א ער זאל שנעל קומען ווייל איך שפיר ווייטאגן ביים הארץ, אזוי האב איך געטוען, איך האב איהם געפרעגט וויפיל צייט שפירט ער שוין די ווייטאג, האט ער מיר געזאגט אז גלייך נאכן סדר, נאר איך האב נישט געוואלט דיך אויפוועקן ביז איך האב געשפירט אז איך קען שוין נישט ווארטן.

איש על העדה

די חתונה פון רבי יונה זצ"ל איז פארגעקומען אין די נייטרא ישיבה, אלע בחורים האבן זיך געפילט ווי איין גרויסע משפחה, און מיט גרויס איבער געגעבנקייט געטוען אלעס אז די שמחה זאל זיין א גאנצע, וויבאלד רבי יונה איז געוועהן געבונדן צום רעדער בענקל, האט מען געדארפט ארבעטן מיט איהם ער זאל קענען גיין צו די חופה בדרך כבוד, אפאר בחורים האבין צוגעגרייט שטעקנען מיט אנדערע מיטלן אזוי אז ביי זיין חופה האט מען איהם אונטער געפירט אויף זיינע פיס, נאך די חתונה האט מען אים אהיים געפירט און שטוב אויף א הערליכן שטיל מיט געזאנג און טענץ.

זייט רבי יונה האט חתונה געהאט און אויפגעשטעלט זיין אייגענע שטוב מיט די רעביצין ע"ה, איז זיין שטוב פארוואנדלד געווארן און א הויפט קוואטיר פאר אלעמען, יעדער האט דא געטראפן וואס ער האט געדארפט, ווער טרייסט ווערטער, און ווער שטיצע, און ווער א עצה טובה, ער האט ברייט צועפנט זיינע באהאלטענע אוצרות פון די טיפעניש פון זיין הארץ, געבנדיג הילף שטיצע חיזוק און הדרכה פאר יעדן נויטבאדערפטיגער קליין און גרויס.

דאס איז געוועהן א אויסטערלישע חידוש, ווייל רבי יונה אליין איז געוועהן א צובראכענער מענטש, סיי צוליב זיין לעבענסלאנגע קרענק אויף זיינע פיס, סיי ווייל ער האט נישט זוכה געוועהן האבן אייגענע קינדער, און סיי וואס ס'איז אריבער אויף איהם און די מלחמה יארן, און נאך, וואס יעדעס איינע פאר זיך איז גענוג צוציברעכן דעם שטערקסטן כאראקטער. אבער נישט רבי יונה, ער איז געוועהן א לעבעדיגער מוסטער אויף צופרידן קייט און שמחת החיים.

זיינע אויערן זענען געוועהן אפען פאר אלע צובראכענע און פארביטערטע מענשטן, וועלכע האבן זיך אויסגעגאסן דאס הארץ פאר איהם, און רבי יונה, מיט זיין רייכן און קלארער שפראך האט זיי געשטארקט אויף א אויסערגעוועינליכע אופן, ספעציעל איז ער געווען באוואוסט אלס איינער וואס קען שלום מאכן צווישן מענטשען און צווישן מאן און פרוי, און דער אויבערשטער האט איהם באגליקט מיט א עקסטערע סייעתא דשמיא אויסצוגלייכן אלע פראבלעמן און אריינפירן שלום צווישן זיי.

רוב טאג איז ער געווען פארנומען מיט אנדערע ביז ס'איז אים נישט געבליבן פאר זיך גארנישט, ער האט זיך אריינגעלייגט און גאנצען צו העלפן אידישע קינדער אויף אלע וועגן וואס ער האט נאר געקענט, א דוגמא צו דעם, ווען רבי יונה האט זיך דערוויסט פון א עקסידנט ר"ל, ווי דער טאטע פון די משפחה איז שווער פארוואנדעט געווארן, האט ער זיך פאר אינטרעסירט פון ווי וועט די משפחה דערווייל האבן צום לעבן, דאס איז געווען זיין הויפט זארג.

ביי אים איז מקוים געווארן וואס חז"ל זאגן "לא ששרות אני נותן לכם אלא עבדות", ווייל רבי יונה איז געוועהן דער מוסטער פון קנעטשאפט., א קנעכט פארן אויבערשטן, און א קנעכט פאר אידישע קינדער, ער איז צוגעשטאנען מיט זיינע בעסטע כוחות צו די רעכטע האנט פון מוסדות תורה און חסד, צווישן זיי דער הייליגער מוסד "יד לאחים" וואס צענדליגע יארן איז ער געשטאנען און שפיץ פון דעם מוסד. און ער האט מכריע געווען און זייערע החלטות, און אויפגעפאדערט מענטשן אויף זייער שטיצע פאר זיי.

זקן ויושב בישיבה

"דאס בייגעלייגטע סכום פינף און צוואנציג דאלער האב איך איבערגעבען פאר די ישיבה אופן חשבון פון שכר שדכנות, ווי באוואוסט פאר הדר"ג, איך ווייס אז אייער כוונה איז געוועהן איך זאל נעמען פאר זיך, אבער ב"ה איך דארף עס נישט..." דאכט זיך אז צו די ווערטער דארף מען גארנישט צו לייגן, זיי זענען קלאר ווי די זון, רבי יונה נעמט זיך שטענדיג ארויס פון בילד, אלע זיינע געדאנקען זענען הייליג נאר פאר די ישיבה, זיין זארג פאר איהר דאס איינציגע וואס שטייט פאר זיינע אויגן.

אויסער דעם וואס דאס מערסטע פון זיין צייט האט ער פארברענגט צווישן די ווענט פון ישיבה, און צוזאמען מיט הגה"צ מנייטרא שליט"א און די איינגעשטעלטע האט ער

געארבעט אהן מידיקייט אויפצוהייבן דעם שטאנד פון די ישיבה, אהערצושטעלן פאסיגע תלמידים וואס דער אויבערשטער האט איהם באגליקט זיין וועג, האט ער מחנך געווען א גאנצער דור פון הונדערטער און טויזענטער תלמידים וואס זענען געווארן צוגעבינדן און נאכגעצויגן נאך איהם מיט א שטארקער בונד ביזן היינטיגן טאג.

שרייבט איינער פון די אויסדערוועלטע תלמידים הרה"ג מו"ה אברהם חיים שפיצער (שליט"א) [זצ"ל]: "איך בין אנגעקומען און ישיבה אסרו חג פסח תש"ז... און נאך איידער איך האב געזעהן מיין רב'ין מו"ה חיים מיכאל דוב זצ"ל, האב איך אנגעטראפן רבי יונה, נאר זיין 'שלום עליכם' אליין האט מיך שוין באנומען, ס'האט מיך אהנגעפילט מיט אינטערטעניגקייט און יראת הכבוד וועלכע איז פארבליבן ביז זיין לעצטן טאג... ס'איז א וואנדער, ווייל יעדער איינער האט זיך אינטער גיבויגן פאר איהם מיט דעם גרעסטן רעספעקט, און פון דעסטוועגן האט קיינער פון אונז זיך נישט אפגעהאלטן פון צו עפענען די טיפענישן און באהלטעניש פון אונזער הארץ פאר איהם, אפילו נאך דעם וואס מיר האבן חתונה געהאט און אוועק געשטעלט אייגענע שטובער, און שוין געהאט ב"ה דורות, אויף דעם קענען עדות זאגן אלע תלמידי הישיבה, און די גאנצע תקופה וואס ער האט געלעבט און געטראגן איהר לאסט".

ענדליך שרייבט אויך זיין תלמיד הגאון אבד"ק "עדת יראים" רבי אשר אנשיל כ"ץ שליט"א, "אז אהן קיין ווערטער און אהן קיין קול האט ער ארויסגערופן רעספעקט און זיין גאנצער געשטעל האט באיינפלוסט מיט יראת ה' פאר אלע אהנוועזענדע".

אזעלכע און עהנדליך צו דעם זענען די געפילן פון אלע תלמידים פון ישיבה וועלכע האבן געזעהן און איהם דעם "ראש הישיבה" און אלע היניזיכטן, אלע האבן איהם געשעצט און געליבט, דאס איז וואונדעליך.

נישט נאר ביי די תלמידים איז ער געווען געשעצט, נאר אויך אלע איינגעשטעלטע און מגידי שיעורים וועלכע זענען אליין געווען גדולי ישראל האבן זיך אונטערגעווארפען פאר איהם מיט א געוואלדיגע שעצונג, ס'איז באוואוסט אז אמאל האט הגאון האדיר רבי יעקב הארענשטיין זצ"ל, - וועלכער איז אויך געשטאנען און זיין הייליגן אמט און ישיבה – האט זיך אויסגעדריקט מיט מורא'דיגע ווערטער: "אז אויב וואלט רבי יונה געדארפט אדורך גיין דעם טייך, וואלט ער אליינס זיך איינגעבויגן צו זיין דער בריק אויף וואס רבי יונה זאל קענען אריבער גיין".

רוב יארן איז דינסטאג און ערב שבת קודש געוועהן די טעג און וועלכע ער האט איבערגעגעבען זיינע מוסר שמועסן פאר די תלמידי הישיבה, ס'איז כדאי אפאר ווערטער שרייבן אויף דעם. זייענדיג א הויעכפונקט פיל מיט געפילען. רבי יונה איז געווען א פה מפיק מרגליות, און ווי א פאכמאן געוואוסט ווי אזוי צו וועבן א ענין מיט א ענין, אנהייבנדיג מיט א ווארט פון די פרשה אדער די סוגי' וואס מ'האט געלערנט און ישיבה, פון דארט איז ער אריבער צו דברי אגדה מיט מוסר, וואס האט געצויגן דאס הארץ, זיינע פערל ווערטער האבן פארכאפט אלעמען, פארבינדנדיג זיינע ווערטער מיט מעשיות און אנעקדוטן פון זיין גרויסן רב'ין און פון הגרחמ"ד, ווען יעדעס מאהל ער האט דערמאנט זייער נאמען מיט פארכט, פלעגן טרערן רינען פון זיינע אויגן מיט בענקעניש אויף די פארגאנגענע טעג.

פעלים לתורה

ס'איז אומעגליך צו באשרייבן מיט ווערטער די פילע טעטיקייטן פון רבי יונה להגדיל תורה ולהאדירה, און פארברייטערן די גבולי הקדושה פון די נייטרא ישיבה, וואס ער איז געוועהן אינגאנצן איבער געגעבן פאר איהר, כאטש זיין געזונט צושטאנד האט ער זיך נישט אפגעהאלטן פון אנקלאפן און די טירן פון די נדיבים, איינמאנען ביי זיי זייער צושטייער פאר החזקת התורה.

אלס אנדענק וועלן מיר פארציילן, אז ביי דעם חנוכת הבית פון די נייע בנינים וועלכע זענען געבויט געווארן דורך דעם נגיד הנדיב החסיד הבלתי נשכח רבי ישראל זופניק ז"ל, האט רבי ישראל ז"ל דערמאנט צווישן זיינע ווערטער אז ער וויל מגלה זיין א סוד, אז זיין התעוררות אויפצושטעלן די בנינים, איז צום פארדאנקן אלס פאר רבי יונה, ווען נישט פאר רבי יונה וואלט דער בנין נישט געשטאנען, ווייל ער איז עס געוועהן דער וואס האט איהם געמאנט אויפצושטעלן דעם בנין.

צומאל ווען ער האט נישט געקענט אליין גיין איבער די הייזער, פלעג ער דאס מאכן דורך בריוו וואס ער האט געשריבן, ער פלעגט ארויסברענגן אויפן פאפיר זיינע געפילן אוועקצושטעלן דאס אויפהאלט און זעבשטאנד פון די מוסדות.

פאר אונז ליגט א בריוו וואס ער האט געשריבן פאר א געוויסן נדבן, ווי ער בעהט איהם ארויסהעלפן פאר הגה"צ מנייטרא שליט"א וועלכער וואנדערט ארויס און די וויטענס: " די ישיבה וועלכע איז ב"ה באוואוסט געווארן און די תורה וועלט מיט איהר גוטן נאמען, שטייט יעצט פאר א אחריות'דיגע טריט... און אויב וועלן מיר דאס נישט טוען, שטייט דער עתיד פון די ישיבה וואס און איהר האט געארבעט מרן ר"ח מיכאל דוב זצ"ל מיט שוויס און מיט זיינע לעצטע כוחות ממש און געפאר".

אין נאך א בריוו פול מיט תוכחה צו איינע פון די עשירים אויף זיין נישט איידעלער אויפירונג קעגן די עסקנים בצרכי צבור: "כבוד הנגיד המפורסם במעשיו הכבירים... איך דארף ארויסברענגען מיין ווייטאג קעגן כ"מ, אויפן וועג וואס איהר פירט זיך מיט די עוסקי בצרכי צבור, וואס קלאפן אהן און אייער טיר פאר די מוסדות התורה, איך בעט אייך זייער מיינע ווערטער זאלן אנגענומען ווערן ווי תוכחה מגולה באהבה מסותרת, און איהר זאלט קלאר וויסן אז מיינע שורות זענען נישט געבונדן מיט געלט צוועקן. יעדער מענטש וועלכער דער אויבערשטער האט איהם געשאנקן געלט און פראפערטיעס האט דאס רעכט צו טיילן צדקה לויט זיין ווילן על דעת המקום, אבער אויפהייבן דעם קול און פארשעהמן די וואס גייען נאך געלט און פארמיידן זיי פון איהם טרעפן האט קיין שום מענטש נישט קיין רשות, אפילו אויב זיין רייכטום ציילט און די צענדליגע טויזענטער, איך דארף אייך דאס לאזן וויסן אז דאס איז נישט קיין פאסיגער וועג פאר א מענטש ווי איהר, אדער אייער גלייכן, איך רעכן עס פאר א הארבע עבירה וואס רירט אהן צו הלבנת פנים און נאך מער פון דעם.. אזוי און ענדליכס האב איך געפילט נאך דעם אומגעלונגענע באזוך מיט אייך, איך וויל זאגן מיטן גאנצן כח דעם פסוק הוכח תוכיח את עמיתך, קערט אייך אפ פון דעם וועג וואס איז און קעגן שאנד פון די תורה און תלמידי חכמים.

די ישיבה וועלכע איך ארבעט פאר איהרט וועגן מיט פיזישע אהנשטרענגונג לשמה, וועט בעזר ה' שטיין אויך אהן אייער שטיצע כאטש איהר שווערע אומדערטרעגליכע צושטאנד, איך וועל זיך פרייען צו הערן פון אייך מיט דעם ביינעלייגטן קאנווערט אויב איהר האט אנגענומען מיינע שטראף רייד ווי עס פאסט פאר א בן תורה, וועלכער האט זיכער געלערנט ביי זיינע עלטערן זיך פירן ווי ספ'אסט פאר א ת"ח, און מיט דעם בלייב איך אייער פריינד אויב וועט איהר וועלן.

אפאר מאהל ווען ער איז געגאנגען נאך געלט צו די רייכע און ער האט נישט מצליח געווען ארויס נעמען פון זיי א שיינער סכום, אדער מ'האט איהם פארהאקט די טיר אהן אים אריין צו לאזן, פלעגט רבי יונה זאגן, דער איד האט נאכנישט געגוג מתפלל געווען און האט נישט געהאט די זכיה צו געבן און העלפן די ישיבה, אז ער זאל האבן א חלק און אויסהאלטן דעם היילגן מוסד, דערנאך פלעג ער זאגן, איך האב נאכנישט מתפלל געווען אז דער נגיד זאל ארויסהעלפן דעם מקום קדוש, איך דארף מתפלל זיין נאך און נאך, אז דער נגיד זאל האבן א זכיה צו דעם, ער זאל קענען העלפן מיט זיין געלט דעם מקום קדוש.

דערציילט א באליבטער תלמיד מוה"ר חיים ידידי' פישער שליט"א, אז ער האט געהאט א געשעפט מיט דימאנטן, אבער ער האט געקענט ארבעטן נאר מיט די גאר טייערע דימאנטן, אמאל איז דאס געשעפט געגאנגען גאר שוואך, ווייל מענטשן האבן נישט געוואלט ברענגן צו איהם זייערע דימאנטן ווייל ער האט גענומען טייער, איז ער געגאנגען זיך אפרעדן דאס הארץ פאר רבי יונה אויף זיין צושטאנד, גלייך האט רבי יונה אויפגעהויבען א טעלעפאן צו איינעם און געזאגט איך שיק צו דיר א איד, גיב איהם אלס וואס ער דארף, און איך נעם אחריות, אזוי איז געוועהן דער איגערמאן איז אנגעקומען צו דעם איד, און ער האט איהם געגעבן א טייערן דימאנט צו ארבעטן דערויף.

נאך דעם האט דער איד דערציילט פאר דעם דימאנטן סוחר, באמת זאלסטו וויסן אז איך גיב נישט פאר קיין שום מענטש טייערע דימאנטן, אבער וואס דא איז גישעהן איז, ממש פאר ר' יונה האט מיך גערופן בין איך געוועהן מיט מיין בחור ביי איהם, איך האב איהם געבעטן ער זאל אננעמען מיין בחור אין ישיבה אויפן קומענדיגן זמן, ר' יונה האט מיר געענטפערט אז ער וועט בשום אופן נישט קענען איהם אננעמען ווייל ס'איז נישט פאר דעם בחור'ס טובה, איך האב געוויינט און געבעטן ביי איהם און ס'האט מיר גארנישט געהאלפן, איך בין אוועק געגאנגען פון איהם אביסל ברוגז, א קורצע צייט דערנאך האט דער טעלפאן ביי מיר און שטוב געקלונגען און ר' יונה בעט ביי מיר די בקשה, איך בין געווען געשאגט, ווי וואגט ער זיך אזוי צו טוען בעטן ביי מיר א טובה נאך דעם וואס איך בין ארויס פון איהם אזוי באפאטשט, האב איך פארשטאנען אז ער איז א איש אמת און א צדיק תמים, פארדעם האב איך באשלאסן צו טוען אזוי ווי ער האט מיך געבעטן.

וועגן זיין מדת האמת האט דערציילט הגה"צ מסאדאוונע זצ"ל און זיין הספד ביי די שלשים, אז ווען הגה"ק מסאטמאר זצ"ל האט לוחם געוועהן מלחמת ה' קעגן די ציוניסטישע פארטייען, האט מען איהם געפרעגט ווי אזוי ער האט נישט קיין מורא פון קיינעם, האט ער געענטפערט מיט א משל, אז איינער האט באקומען א שרעק אז ער וועט אראפ פאלן פון בעט ביים שלאפן, פארדעם איז ער בכלל נישט געגאנגען שלאפן, ביז איינער האט איהם געזאגט, איך וועל דיר געבן א עצה, שלאף אויף דער ערד און מער גארנישט, אזוי האט סאטמארער רב געזאגט, איך ליג שוין אויף דער ערד, מער האב איך נישט וואס מורה צו האבן, האט אויסגעפירט הגה"צ מסאדאוונע, רבותי, ר' יונה ליגט שוין לאנג אויף די ערד.

איינע פון די אויסטערלישע זאכן איז געוועהן, אז עקשנים און הארט נאקיגע מענשטן וועלכע זענען נישט איבערגענומען געווארן פון קיינעם און די וועלט, נישט קיין רבנים און נישט קיין בעלי בתים, האבן דאך נישט געקענט מעיז פנים זיין פאר איהם, די סיבה דערפון איז, ווייל ס'האט קיין שום מענטש אויף די וועלט נישט חושד געווען אז זיין כוונה איז נישט ריין לשם שמים אהן קיין שום פניה, און דער אמת האט זיין כח, אונטער טעניגן דעם גרעסטן עקשן און ברעכן זיין ווידערשטאנד. און יענע טעג איז כמעט נישט געווען א מענטש וואס זאל האבן און שטוב אפילו איין טעלפאן, אוודאי נישט קיין צוויי, אבער ביי ר' יונה און שטוב איז יא געוועהן צוויי טעלעפאנען, און אזוי האט ער גערעדט אויף ביידע מיט איינמאל, אויף איינעם האט ער אויסגעהערט איינעם'ס צרות, און אויף די צווייטע האט ער געשטארקט א צווייטן, ר' שלמה זצ"ל פלעג זאגן אז אין אמת'ן האט ער אויך א דריטער טעלעפאן, די דריטע איז געווען, אז אויב האט א מענטש נישט גערופן דערציילן זיינע פראבלעמען נישט אויפן ערשטן טעלפאן און נישט אויפן צווייטן, פלעגט ער רופן צו יענעם פרעגן וואס ער מאכט.

דערציילט א יונגערמאן, אז נאך זיין חתונה האט ער געזוכט א ארבעט און נישט געטראפן, איז ער געגאנגען זיך אויסוויינען ביי רבי יונה, פרעגט איהם רבי יונה, האסט געזעהן דעם איד וואס איז יעצט ארויס פון דא, זאגט ער איהם יא, פרעגט ער איהם, דער איד איז א גרויסער עושר, ס'פעהלט איהם נישט קיין פרנסה, און קיין שום זאך, אבער וואס האט ער פון דאס געלט אז ער האט נישט קיין ווייב, זיינע קינדער זענען נישט געזונט רח"ל, וואלסט געוואלט זיך טוישן מיט איהם? פארשטייט זיך אז דער יונגערמאן האט מער נישט געדארפט.

דורכאויס צענדליגע יאהרן פלעגט רבי יונה פארן יעדן דינסטאג און ערב שבת פון בארא פארק קיין מאונט קיסקא, כאטש יעדע נסיעה איז איהם זייער שווער אנגעקומען צוליב זיין שוואכן געזונט צושטאנד, דאך האט ער נישט אויפגעגעבן פון צו פארן, יעדער שווערע זאך האט מען געברענגט פאר איהם, גורל'דיגע זאכן זענען אנגענומען געווארן לויט זיין באשלוס וועלכער איז געווען פול מיט קלוגשאפט, אזוי אויך האט ער פאר קיין שום פרייז נישט פארפעלט די וועכנטליכע צוזאמקום פון די חברי הנהלה.

ענוה ופשטות

אסאך ווערט ארום דערציילט פון זיין גרויס עניוות, ער האט זיך געהאלטן פאר א גארנישט, און זיך געפירט ווי ער וואלט געווען א פשוטער איד, דאס ביסל וואס מיר ווייסן אויף איהם איז נאר פון וואס ער האט נישט געקענט באהאלטן מער, ווייל פאר זיך אליינס האט ער איגאנצען נישט פארנומען קיין פלאץ, ער איז געוועהן ווי א ציבראכענע שארבן, אין אלע כבוד ענינים און לויב איז געווען ביי אים א געלעכטער, פארדעם וויפיל מיר האבן געשריבן, האבן מיר נאך בכלל נישט אנגערירט אפילו דעם קלענסטן טייל פון זיין גרויסער פערזענליכקייט.

אסאך מאל שבת הגדול אדער שבת תשובה, פלעג ער גיין הערן דרשות פון אנדערע רבנים, און ווען ער איז צוריק געקומען האט ער געזאגט זיין דרשה, און אסאך מאל האט ער נאכגעזאגט וואס ער האט געהערט נאר וואס פון די אנדערע רבנים.

ס'איז כדאי אנצומערקן אז דער פסוק און משלי (א) זאגט ישמע חכם ויוסיף לקח, זאגט רש"י חכם זה בעל השמועה, קען מען אפשר זאגן בדרך רמז, חכם מיט די אותיות באטרעפט איין און זיבעציג אזוי ווי דער נאמען 'יונה', און דאס איז מקוים געווארן ביי איהם, ישמע חכם, רבי יונה האט געהערט און ויוסיף לקח, ער האט געוואלט הערן מער ווי ער האט געוואלט זאגן.

עמוד העבודה

אז מיר גייען פארציילן פון רבי יונה'ס עבודת הלב מיט וועלכע ער איז געוועהן אויסגעצייכנט נישט ווייניגער ווי מיט זיין עמוד התורה והחסד, איז ריכטיג אראפצוברענגען אפאר דוגמאות פון וואס הרב הצדיק ר' שלמה ע"ה האט געשריבן און די הקדמה צום סידור "תפלת יונה".

עבודה שבלב ביי רבי יונה איז געווען דער עבודה שבלב ממש, וואס באהאלטענהייט האט ער געדינט דעם אויבערשטן נישט לאזנדיג דעם העלישן פייער וואס איז באהאלטן און די טיפענישן פון זיין הארץ זאל ארויסרינען, ווי פאסיג זענען די ווערטער פון חכז"ל (תענית כג:), תא חזי מה בין תקיפי דארעא דישראל לחסידי דבבל, תקיפי דארעא דישראל, כגון רבי יונה וכו' אזיל וקאי בדוכתא עמיקתא וכו' וקא בדוכתא צניעא וכו' ובעי רחמי עיי"ש אז די תקיפי ארץ ישראל ומנו רבי יונה האבין געדאווענט באהאלטענהייט צווישן זיי מיט זייער באשעפער אהן מ'זאל וויסן זייער גרויסער כח און דאווענען.

מערערע אידן האבן זיך באראטען מיט אים און געזונט פראבלעמן און אנדערע דאגות, און רבי יונה געבנדיג זיין ענטפער פלעגט בעטן דעם נאמען פון דעם וואס דארף א ישועה, און פלעג בעטן פאר יענעם אהן ער זאל בכלל וויסן דערפון און א בחינה פון "זכין לאדם שלא בפניו".

מ'דארף זיך מתבונן זיין אויך און דעם חביבות וואס רבי יונה האט ארויס געוויזן צום דאווענען, דא שטייט פאר אונז א גרויסער מענטש פול מיט שווערע יסורים צענדליגע יארן נאכאנאנד, געבינדן צום בעט און רעדער בענקל בייטאג און ביינאכט, און פון דעסטוועגן שטרענגט ער זיך אהן יעדן טאג גיין און בית המדרש דאווענען בצבור טאג נאך טאג, נישט קוקנדיג אויף קיין שום שוועריקייטן וועלכע זענען געווען געבונדן מיט דעם, ער האט זיך אויך נישט באניגנט מיט זיין פון די עשרה ראשונים, נאר מקפיד געוועהן שטענדיג צו זיין דער ערשטער!

רבי יונה איז געווען א נאה מקיים ונאה דורש, ער האט שטענדיג אויפגעפאדערט אויפן כבוד פון דאווענען, מ'זאל זיך צואיילן קומען פרי און בית המדרש און די צייט און א וודאי נישט שפעטיגן דעם סדר התפלה.

און כאטש רבי יונה האט באהאלטן אונטער א שווערן שלאס נישט ארויס ווייזן דעם פלאקער און בענקעניש פון זיין הארץ, דאך זענען געוועהן געציילטע צייטן ווען זיינע געפילן זענען איבערגערינען די גרעניצן און ס'האט זיך דערקענט אויף זיין פנים וואס ס'טוט זיך און זיין רוישיגן הארץ, אזוי ווי ביי יום כפור קטן, אדער ביי כל נדרי ווען ער פלעג זיך צעוויינען מיט זודיגע טרערן, די מענטשן ארום האבן מיט וואונדער געקוקט נישט פארשטייענדיג וואס אזוינס האט שוין דער גרויסער מענטש געזונדיגט אז ער וויינט אזוי פיל, אבער זיינע נאנטע וועלכע האבן געוואוסט וויפיל צרות ישראל ער טראגט אויף זיין הארץ האבן זיך בכלל נישט געוואונדערט.

ביי די לוי' פון הרה"ק מסקולען זצ"ל, איז דער ציבור געשטאנען און געווארט אז די לוי' זאל ארויסגיין און ס'האט געדויערט אביסל צייט, און ווי געווענליך זענען מענטשען געשטאנען און געשמועסט סתם, אבער ער איז געזעצן פאר זיך און געווארט, ווען ער וויינט און וויינט אהן אויפהער, נאך די לוי'ה איז ער געגאנגען און בית המדרש און בארא פארק און געזאגט דארט יום כפור קטן מיט הייסע טרערן, ווייל ס'איז געוועהן ערב ראש חודש אלול, און אויך דארט האט ער געוויינט ווי א פיצל קינד אז מ'האט געקענט מיינען אז ער איז דער גרעסטער זינדיגער אויף די וועלט, און הערשט נאכדעם האט ער געזאגט זיין באוואוסטע דרשה פון ער"ח אלול, וואס דאס איז שוין געווען נאך אזויפיל וויינען און דעם טאג.

מיט זיין גרויס עניוות פלעגט ער זאגן, ווען ער זאל ווען האבן צייט און נישט געווען פארנומען מיט צרכי צבור דא אין אמעריקא, וואלט ער געפארן קיין ארץ ישראל זיך לערנען דארט וויאזוי מדאווענט מיט א אמתע תמימות ווי ס'דארף צו זיין. קוקט נאר צו! פון וועם רעדט מען דא, א מענטש צובראכין ווי א שארבן, וואס יעדער תפלה נעמט פון איהם אלע פיזישע און גייסטישע כוחות, ס'איז קענטיג אז זיין דאווענען איז מיטן גאנצן הארץ און געפיל, און פון דעסטוועגן איז ער נישט צופרידן מיט זיין דאווענען, און דארף זיך נאך צו לערנען ווי אזוי מ'דאווענט, פארוואס? ווייל אזוי שטארק האט ער ליב געהאט דאס דאווענען, ער האט משתוקק גיוועהן לחלות ולחנן פני אדון האדונים אויף דעם גרעסטן פארנעם. הפלא ופלא!.

ווער ס'האט געהערט שמחת תורה ווי אזוי רבי יונה פלעג זינגען "אין כאלוקינו" איבערטאטשענדיג עס אויף אידיש "נישט דא אזא גאט ווי אונזער גאט" וועט דאס קיינמאל נישט פארגעסן, דערציילט איינער פון די תלמידים אז זיין זין וואס איז רח"ל געווען א חולה מסוכן, אינעם לעצטן טאג האט ער געבעטן זיין טאטן, אויב ער געדענקט דעם ניגון פון רבי יונה אין כאלוקינו, און פלוצלינג האט דאס קינד אנגעהויבען זינגען דעם ניגון, און מיט דעם זיך געשטארקט און זיינע לעצטע מינוטן אויף דער וועלט.

ס'כאפט א טרייסל צוקוקענדיג מיט וועלכע מסירות נפש ער איז געגאנגען און מקוה, סיי ווייל ער האט נישט געקענט גיין מיט די פיס, און סיי צוליב זיין פיזישע שוואכקייט, און פון דעסטוועגן האט ער זיך געשטארקט צו גיין יעדן ערב שבת און שבת אינדערפרי און מקוה, אמאל שבת שובה האט ער נישט אנגעיאגט צו גיין און מקוה אינדערפרי פארן דאווענען, האט ער נישט געוואלט זאגן די שבת שובה דרשה פאר ער גייט און מקוה, ס'האט נישט געהאלפין אלע טענות, אז די מקוה איז קאלט און ס'איז טונקל און מקוה, און מ'האט געמוזט אים טראגן טובל'ן און מקוה, ווען מ'האט דאס פארציילט פאר סקולענער רבי זצ"ל האט ער זיך אויסגעדריקט, "אנצוקוקן דעם איד קען מען נתעורר ווערן צו תשובה".

מ'דארף אויך זיך מתבונן זיין צו די הכנה לשבת קודש וואס ער האט געמאכט, בערך א שעה פאר שבת האט ער שוין אויסגעווארט אויפן אנקום פונם שבת, ווער קען באשרייבן זיין גיין און מקוה זיך מטהר זיין און מקוה, א זאך וואס שטייט העכער פון אונזער פארשטאנד אהן קיין גוזמא, ווער ס'האט נאר באמערקט מיט וועלכע שוועריקייטן ס'איז אים אנגעקומען די עבודה, אויב איז ער געוועהן א שטיין איז ער צוגאנגען, ס'איז נישט קיין שום ספק אז ס'האט אריינגעברענגט א הרהור תשובה פון יעדן צוזעהר, ענדליך צו דעם האט זיך דערקענט אויף זיין פנים די קדושה פון יעדן זמן, אזוי ווי ערב יום הקדוש, ווען א גאנצער טאג האט ער געטרייסלט פון פחד פונם יום הדין הגדול, אדער די קדושה פון הושענא רבא, וואס שוין פון ביינאכט האט זיך דאס אנגעזעהן, אזוי אויך פורים אין דער סדר נאכט, וויפיל טרערן האט ער פארגאסן, אויב ווילן מיר זיך פארברייטערן און יעדן זמן, וועט די צייט פאראיבער און די פארציילונג וועט זיך נישט ענדיגן.

א הויפט טייל און זיין עבודה פארנעמט זיין עסן און שלאפן וואס איז געווען גאר ווייניג, אזוי ווי שוין פריער פארציילט. זיינע שטוב מענטשן זאגן עדות אז צומאל פלעגט אריבער גיין א גאנצער טאג אהן אריינצונעמן עפעס און מויל. און די טעג ווען ער איז געוועהן און ישיבה און מ'האט איהם געברענגט אביסל עסן האט ער פון דעם אויך דאס מערסטע טייל איבערגעלאזט.

רבי יונה איז כמעט נישט געשלאפן און בעט, נאר אויף א ריקליינער, אויב איז ער געגאנגען און בעט איז דאס געווען בערך צוויי אזייגער, אויך ווען ער איז געשלאפן, איז ער נישט געשלאפן אויף צו זיין אויף מער ווי א האלבע שעה, אזוי ווי "שינת הסוס" ווי סשטייט און די גמרא (סוכה כו:), אפאר מאהל איז געווען אז ארום דריי אזייגער האט ער גערופן ב"ח און געבעטן טרינקען און מאכן א ברכת שהכל, ער האט געזאגט אז אפשר וועט דאס אים העלפן שלאפן. אויך האט ער מקפיד געווען ס'זאל נישט נעכטיגן מיט אים קיין געלט און קעשענע, אויב האט ער געהאט עפעס געלט ביי זיך, נישט קיין חילוק צו צען אדער הונדערט דאלער, פלעג ער רופן ב"ח און זאגן "לייג עס אוועק פאר דיר".

אז ס'האט איינער געוואלט שמועסן מיט אים א לענגערע שמועס, פלעג רבי יונה אים פארבעטן צו קומען נאך חצות ביינאכט, ווען מענטשן פלעגן שוין נישט קומען, און דעמאלס האט ער געקענט זיך אינגאנצן איבער געבן פאר יענעם אהן צו נעמען און באטראכט זיין באדערפעניש אויך צו שלאפן, יעדער וואס האט נאר איבער געטראטן זיין שוועל זיך דורך שמועסן האט גוט געוואוסט מיט וואס פאר א מתינות האט רבי יונה גשעמועסט מיט איהם מיט א פרייליך פנים.

גמילות חסדים בגופו ובממונו

ווי שוין באטוינט פריער האט רבי יונה אוועק געשטעלט זיין לעבן אויף די דריי זיילן, תורה, עבודה גמילות חסדים, און אלע דריי זענען געוועהן געקניפט און געבונדן איינער מיט דעם אנדערן, און אלעס איז געווען באהאלטענערהייט אז קיינער האט נישט געוואוסט פון זיינע טעטיקייטן, ס'איז געוועהן יאהרן ווען פאר פסח פלעגט רבי יונה איינמאהנן ביי זיינע נאנטע און באקאנטע אויף די פסח באדערפענישן, און עס פארטיילן פאר ארימע לייט און אלמונות און יתומים, ער פלעג אויך אפצאלן חובות פון פארצייטישע מענטשען, צווישן זיינע זאכן וואס זענען געבליבן נאך זיין פטירה האט מען געטראפין צעטלעך און פאפירן מיט א רשימה פון חובות פון מענטשן, און דאס איז כאטש ער האט נישט נהנה געוועהן פון די ישיבה געלט און נישט גענומען קיין געהאלט.

רבי יונה פלעג באצאלן געלט פאר בני תורה אז זיי זאלען צו לערנען מיט בחורים וועלכע האבן דאס געדארפט אהן דעם וואס די בחורים זאלן וויסן אדער שפירן אז זייער חברותא באקומט געלט פארן לערנען מיט זיי.

רבי יונה האט קיינמאל נישט גענומען קיין קרעדיט אויף זיינע טעטיקייטן, זיין ענוה האט געשיינט ווי א בריליאנט אינעם קרוין פון זיינע גאלדענע מדות, ווי מער ער האט געהאלפן פאר אנדערע אזוי ווי חז"ל זאגן אויף דעם וואס לערנט תורה לשמה "אני עצה לי גבורה" אזוי האט זיך רבי יונה קליין געהאלטן, אז ס'איז געקומען א מענטש זיך איבער שמועסן און געשעפטליכע ענינים, האט יענער בכלל נישט געשפירט אז ער שטייט דא פאר א אדם גדול, ווייל מיט זיין גרויס חכמה האט רבי יונה געוואוסט ווי אזוי צו פארשטעלן זיין אמתער גישטעל.

בכבוד הזולת

אויף ווי ווייט רבי יונה איז גיוועהן וואכזאם צו א אנדערנס כבוד, קען מען לערנען פון פאלגענדין מעשה: יעדן שבת פלעג רבי יונה זאגן א דרשה פאר קריאת התורה און זיין בית המדרש און בארא פארק מיט מוסר און תוכחה בערך צען מינוט, הרה"צ רבי שלמה ע"ה פלעג איהם צוגרייטן דעם ספר פון וועלכן ער האט פארגעלערנט ברבים, אמאל איז געשעהן אז רבי יונה האט געבעטן מ'זאל איהם לייגן א חומש מיט דעם פירוש הרמב"ן, אבער ביי די דרשה האט ער בכלל נישט אריינגעקוקט אינעם ספר, נאר ער האט גערעדט און א אנדער ענין אינגאנצען, ס'איז געוועהן זייער וואונדערליך, ווען מ'האט איהם אהיים געפירט נאכ'ן דאווענען, האט מען איהם געפרעגט וואס דא איז געוועהן, האט ער געענטפערט אז ער האט באמערקט אינמיטן דאווענען איינער וואס איז געקומען און בית המדרש, וואס ער האט געוואוסט אז יענער איז א צובראכענער מענטש און ער האט געטראכט ביי זיך אז אויב וועט ער לערנען דעם ענין וואס ער האט זיך צוגעגרייט, קען אפשר יענער ווערן געטשעפט, פארדעם האט ער פארפירט דעם ענין, צוליינגדיג אז דער תכלית פון לערנען מוסר איז נישט ווי צו טוען און טשעפן א צווייטנס כבוד, אדרבה, מיט וויכע ווערטער דארף מען אויסבעסערן אנדערע. מ'דארף זיך פון דעם אפלערנען.

פארדעם איז נישט קיין וואונדער אז ווען זיין חשובע רעביצין ע"ה איז נאך זייער חתונה געגאנגען נעמען א ברכה פון הגאון רבי יונתן שטייף זצ"ל, האט ער איהר געענטפערט אז וויבאלד זי האט רבי יונה אליינס, דארף זי מער נישט קיין ברכה, ווייל ער אליינס איז די ברכה.

נועם בחסד עליון

רבי יונה איז געווען א פה מפיק מרגליות, וואס יעדע ווארט וואס איז ארויס פון זיין מויל איז געווען געוואויגן און געמאסטן, יעדער געדאנק איז געווען טיף און טרעפליך, מיט זיינע דרשות איז ער אנגעקומען ביז און די טיפסטע טיפענישן, וויסנדיג ווי צוצוטרעפען צו יעדן צוהערער, פון די גאוני גאונים ביז די פשוט'סטע מענטשען, ווייל זיין מדת האמת איז געווען זיין וועג ווייזער, ספעציעל איז ער געווען באקאנט מיט די לעבן שטייגער פון די פריערדיגע צדיקים, און מיט א ספעציעלן זיסקייט פארציילט וועגן זיי, ביז ער איז געווען א קוואל פון זייערע תורה און מעשים.

השקפתו על השואה

ר' יונה פלעג זייער אפט דערמאנען און דערציילן און זיינע דרשות די איבערלעבענישן פון דעם גרויסן און גרויזאמער חורבן פון כלל ישראל און זיין דור, און מיט זיינע ווערטער פלעגט ער אריינברענגען א הרהור, ווען ער האט געוועקט און געמאנט אויפן מצב פון דור, ווען ער דעם מצב קעגן דעם מצב וואס איז געווען אין די חורבן יאהרן.

ער פלעג זאגן, רבותי, ווען מ'קומט זאגן יזכור היינט, ב"ה איז דער מצב אנדערש געווארן, ווייל און די ערשטע יאהרן ווען ס'איז געקומען צו יזכור איז דער גאנצער ציבור געבליבן און בית המדרש, ווייל ווער האט געהאט לעבעדיגע עלטערן, אבער היינט ב"ה איז שוין אויף געוואקסן א דור וואס האבן טאטעס מיט מאמעס, ס'איז שוין אויך דא זיידע'ס און באבע'ס.

ער פלעג זאגן, איך בעט ענק גלייבטס מיר, איך האב געזען ישיבה בחורים, און בתי מדרשים, איך האב אויך געזען זייער חורבן, איך האב געזען ווי אזוי דאס אלעס איז פארלוירן געגאנגען, ווען מ'זאגט א נומבער פון זעקס מיליאן, איך וויל איהר זאלט פארשטיין, אז דאס איז נישט נאר עפעס א אינדרויסענדיגע זאך וואס מ'זאגט, אויב וועט א מענטש נאר אנהייבן ציילן פון איינס ביז זעקס מיליאן, וועט עס דויערן אפאר טעג נאר צו ענדיגן ציילן, און דאס איז נאר אויף צו זאגן דעם נומבער, ווען מ'זעהט א מענטש וואס שלאגט זיך אויף זיין לעבן, קען מען פשוט קראנק ווערן נאר פון דאס צוזעהן, און דאס איז געווען מיט דעם נומבער פון זעקס מיליאן.

דער הייליגער דברי חיים זי"ע וואס מ'קען זיך נישט פארשטעלן זיין גרויסקייט, ער איז געווען א גדול צווישן גדולים, און זיין דור וואס איז געוועהן א דור פון צדיקים, ער האט געהאט א זוהן און ראצפערט וואס איז געוועהן א זקן מופלג, הרה"ק ר' שלום אליעזר זצ"ל, אויך איהם האט מען געפירט קיין אוישוויץ, דער אויבערשטער האט אים געגעבען א זעלטענעם אריכות ימים, כדי ער זאל דערנאך זיצן און די באן צוזאמען מיט אזעלכע מענטשן וואס האבן בכלל נישט געוואוסט ווי דער באשעפער געפינט זיך, אזוי אויך האט ער געהאט נאך א זוהן הרה"ק ר' ישעי'לע טשחויבער זצ"ל, און נאך צדיקים וקדושים וואס זענען אלע געגאנגען אויף קידוש השם אויף דעם וועג.

אבער, ס'זאל קיינעם נישט איינפאלן קיין קשיות אויף דעם באשעפערס פירערשאפט, פארוואס איז אזוי געשען, ווייל זיכער האט אלעס א חשבון, ווען דער מלך המשיח וועט קומען, וועט מען זעהן אז אלעס איז געווען מיט א פונקטליכע חשבון, דער אייבערשטער איז צדיק וישר, איך דארף איהם נישט פארשטיין און מסביר זיין, און עטס דארפטס אים נישט פארשטיין.

מ'זאגט און פיוט, לבושו צדקה מעטהו קנאה, נאפד נקמה סתרו יושר, עצתו אמונה פעולתו אמת, דאס איז קלאר, אז לבושו צדקה, דער לבוש פונעם אויבערשטער וואס ער וויל אנטון יעדן איינעם איז צדק, אבער מ'זעהט דאך אמאל אז מעטהו קנאה, ס'איז באהאלטן אין די קנאה, און ס'איז נאפד אין די נקמה, אבער מדארף וויסן אז סתרו יושר, ס'איז באהאלטען אין דעם יושר, אזוי ווי אונז וועלן נאך וויסן ווען דער טאג וועט קומען, עצתו, די עצה דערצו איז אמונה, זיך שטארקן מיט אמונה, און דעמאלס פעולתו אמת, וועסטו פארשטיין אז זיין פעולה איז אמת.

אור עולם באוצר החיים, די ליכט פון די וועלט יעצט געפינט זיך באוצר החיים, און דעם פלאץ פון ווי זי קומט, אורות מאופל אמר ויהי, די ליכט וואס קומט פון טונקלקייט וואס אונז געפינען זיך דערין, אמר ויהי, האט דער אויבערשטער געזאגט אז אזוי דארף דאס זיין.

ער האט דערציילט אז ער האט אמאל געזעהן אין די מלחמה יאהרן א זאך וואס האט איהם זייער מעורר געווען, ס'איז געווען ליל ראש השנה, ווען מ'איז פטור געווען פון אלע מצות, און א פאר אידן האבן זיך צוזאם גענומען און געדאווענט מעריב פון ר"ה ביינאכט, אבער בדרך כלל, ר"ה ביינאכט ווען מ'קומט אהיים און שטוב, נאכן דאווענען, עסט מען די סימנים, און מ'בעט שירבו זכויותינו, און א שנה טובה ומתוקה, אבער זיי האבן נישט געהאט די אלע זאכן, אבער זיי האבן געדאווענט, און געדאנקט דעם אויבערשטן אויף דעם אז מ'קען דאווענען ר"ה ביינאכט, און דאס איז געווען געבינדן מיט סכנות נפשות ממש.

ווען זיי האבן גענדיגט דאווענען, האט איינער זיך אנגערופן און געזאגט, אונז האבן נישט קיין וויין קידוש צו מאכן, אבער קומט מאכן א קידוש אזיינס וואס מ'האט נאך קיינמאל אויף דער וועלט נישט געמאכט אזא קידוש, זיי האבן גענומען א ליידיגן כוס, און אנגעהויבען וויינען אין דעם כוס מיט פילע טרערן, ווען דער כוס איז פול געווארן מיט זייערע טרערן, האבן זיי קידוש געמאכט אויף דעם, דאס זענען געווען די מעשים פון אידן און יענע צייטן.

היינט ב"ה שטייט דאס ענק ביי, אזוי ווי ס'שטייט נאדי ספרת אתה שימה דמעתי בנאדך הלא בספרתך, די טרערן זענען נישט פארגעסן געווארן, און נישט פארלוירן געגאנגען, און גדעדענקט מען וואס יעדער האט געטוען.

הוא הי' אומר

מיר וועלן ענדיגן די באשרייבונן מיט אפאר טייערע ריינע ווערטער וואס ער פלעג געווענליך איבער זאגן, כאטש מ'וואלט געקענט ברענגן הונדערטע און טויזענטע טייערע ווערטער, אבער פטור בלא כלום קען מען נישט.

ער איז געוואוינט געווען צו זאגן, ווען ס'איז חלילה דא א קראנק קינד און שטוב, איז מען שטארק דערשראקן, און מ'ווארט צו הערן פונם דאקטאר וואס איז די אורזאך פון די מחלה, און מרוהט נישט ביז דער קינד ווערט אויסגעהיילט, אבער ווען ס'איז חלילה דא א עבירה און שטוב, גייען אריבער א טאג און צוויי און מ'פארגעסט דערפון אינגאנצן, און מ'טראכט אז די נשמה וועט זיך אליין'ס אויסהיילן מיט די צייט, אבער ס'איז נישט אזוי, ביי די נשמה זעהט מען עס נישט, אבער די נשמה איז קראנק, און מ'דארף טוען פארשידענע פעולות איהר אויס היילן, דער רבוש"ע וואס איז א רופא כל בשר, ער וועט שוין עפענען דעם וועג, אבער דער מענטש דארף עפעס טוען דערצו.

ער פלעג אויך מעורר זיין מיט די מעשה וואס איז געווען א געוויסע שטאט וואס ס'איז דארט געווען א גוטע שפיטאל אויסצוהיילן די קראנקע, קראנקע מענטשן וואס זענען דארט אריין, זענען ארויס פון דארט געזונט, אבער מיט די צייט האט מען באמערקט אז יעדער קראנקער וואס גייט פון דארט ארויס, כאטש זיי זענען אויס געהיילט געווארן פון זייער מחלה, איז אבער מיט די צייט געקומען א נייע מחלה, א אנדערע מחלה, און דאס איז געוועהן א גרויסע חידוש און פלא, און זיי האבן נישט געוואוסט די אורזאך דערצו.

נאך אסאך פארשונגען איז קלאר געווארן, די אורזאך, ווייל די שפיטאל איז געווען זייער אלט, וואס הונדערטער יאהר נאכאנאנד, זענען אהין געקומען קראנקע וואס זענען אויסגעהיילט געווארן, און אין יענע טעג האט מען נישט געוואוסט וואס מ'ווייסט היינט ווי אזוי צו האלטן דאס פלאץ ריין און סטעריליש, ס'זאל זיך נישט איינזאפן קיין מחלות און די ווענט, און דארט זענען געווארן איינגעזאפט די מחלות, און פארלויף פון די יאהרן, ביז אלע ווענט זענען געווען פול מיט מחלות, און פארדעם א קראנקער וואס איז געקומען אהין, כאטש ער איז אויסגעהיילט געווארן פון זיין מחלה, איז ער אבער און די צייט וואס ער האט דארט געווילט, און באזונדער ווען ער איז געווען קראנק און אפגעשוואכט, איז ער מער ערפינדליך זיך אנשטעקן מיט מחלות, און פארדעם איז קיינער נישט ארויס פון דארט אינגאנצן געזונט, ווייל שטענדיג נאכן געזונט ווערן פון איין מחלה, איז ער געווארן אנגעשטעקט מיט א אנדערע מחלה, איינע פון די מחלות וואס זענען איינגעזאפט און די ווענט פון שפיטאל, ווען מ'האט זיך דערוויסט, פון דעם סוד, איז נישט געווען קיין אויסוועג נאר מ'האט איינגעווארפן די געביידע פון שפיטאל מיט אלע אירע מחלות, און געבויעט אלעס פון דאסניי, און דאס איז שוין געווען אזוי ווי אלע שפיטעלער, אז די קראנקע זענען צוריק געווארן גענצליך געזונט אהן קיין שום מחלה.

דער מוסר השכל פון דעם און רוחניות, חז"ל זאגען אז קורות ביתו של אדם מעידין עליו בשעת הדין, די ווענט זעהן און זאפן איין די עבירות וואס דער מענטש טוט, און ער מיינט אז די עבירה איז מער נישט דא, ער האט שוין פארגעסן דערפון און אנגעהויבן א נייעם בלאט, אבער די עבירה וואס ער האט געטוען בלייבט איינגעזאפט און די ווענט פון שטוב, און אויב האט ער געטוען א עבירה און בית המדרש ח"ו בלייבט די עבירה און בית המדרש, דער פלאץ זאפט איין און שלינגט אלע עבירות, אזוי ווי מ'זעהט און די אויבנדערמאנטע מעשה, אז אפילו און גשמיות איז דא אזא זאך אז די ווענט זענען פול מיט מחלות, כל שכן און רוחניות איז אזוי, פארדעם א פלאץ ווי מ'האט דארט געטוען מערערע חטאים, ציהט איהם דער פלאץ צו טוען נאך חטאים, ווייל דער פלאץ איז פול מיט דעם, און דאס פארקערטע איז פארקערט, אז מדה טובה מרובה, אויב האט ער געטוען מצות אין שטוב, ווערט די שטוב אנגעזאפט מיט מצוות, און פארדעם איז די שטוב ריין און לויטער, און דאס ציהט איהם צו טוען נאך מצות, מצוה גוררת מצוה, און יעדער מענטש וואס קומט אויף דעם פלאץ, שפירט ער אליינס א ווילן צו זיין א גוטער איד און ירא שמים און טוען דעם רצון הבורא, ווייל די שטוב איז אנגעזאפט מיט מצות און מעשים טובים און יראת שמים.

ער פלעגט זאגן דער בעל עבירה איז דער גרעסטער רחמנות, ווייל ווער ס'איז קראנק מיטן גוף קען זיין ער זאל זיך אויסהיילן, און אפילו ווען נישט איז דאך דער גוף נישט קיין שטענדיגע זאך וואס בלייבט אויף אייביג, אבער ווער ס'איז א בעל עבירה, ווערט זיין נשמה פארברענט, און ס'איז נישט דא א גרעסערער רחמנות ווי איהם.

נאך איז ער געווען געוואוינט צו זאגן, ס'איז א חוב צו זאגן לפחות איין קאפיטל תהלים יעדן טאג פאר די חטאת נעורים, זיכער איז כל המרבה מער משובח, אבער איין קאפיטל איז חוק ולא יעבור.

וויפיל איז האט ער זיך מצער געווען אויף די ירידת הדורות, און דאס איז געווען נאך דרייסיג יאהר צוריק, ווען ער פלעג אפט זאגן, און דעם דור קען מען באקומען יעדעס עסן אויף די וועלט מיט א הכשר, אויב אזוי איז באמת נישט דא מער קיין תירוץ נישט צו זיין א ערליכער איד.

אמאל איז ער געווען ביי א סוחר צוזאם נעמען געלט פאר די ישיבה, אינמיטן וואס ער איז דארט געזעצן האט דער סוחר זיך אנטשולדיגט און געזאגט אז ער מוז ארויס פון צימער אויף א מינוט, נאך א פאר מינוט איז ער צוריק געקומען, ר' יונה האט איהם געפרעגט וואס איז געשעהן, האט דער מענטש געענטפערט איך האב זיך דערמאנט אז היינט איז די יאהרצייט פון מיינע עלטערן ע"ה, פארדעם בין איך שנעל געגאנגען אנצינדן לעכט לעילוי נשמתם, האט ר' יונה געענטפערט אוי ואבוי, צי איז דאס דער כבוד פון די עלטערן זיך אזוי אויפצופירן אז מ'צינדט לעכט אפאר מינוט און מיט דעם איז מען שוין יוצא.

אויך דאס איז ער געווען געוואוינט מעורר זיין מיט מוסר רייד מיט א משל, אז אמאל מאכט זיך ביי א גרויסן עושר, אז דער מצב גליטשט אויף אראפ, און ער קען נישט ארבעטן געהעריג ווי ס'דארף צו זיין, אזוי ווי ווען ער איז געווען מיט די פילע כוחות, און דאס ברענגט צו אז זיינע נכסים ווערן ווייניגער און ווייניגער ביז ער ווערט א צייטווייליגער ארעמאן, ווייל יעצט איז ער דאך ארעם, אזא מענטש וועט קיינמאל נישט פארגעסן די וואס האבן איהם געדענקט און געזארגט פאר איהם און זיין ענגשאפט, און ווען ער וועט צוריק רייך ווערן און צוריק קומען צו זיין פריערדיגן שטאנד, וועט ער באצאלן פאר די וואס האבן פאר איהם געזארגט ווען ער איז ארעם געווען, טאפלט.

אויך דאס איז ער געווען געוואוינט מעורר זיין מיט מוסר רייד מיט א משל, אז אמאל מאכט זיך ביי א גרויסן עושר, אז דער מצב גליטשט אויף אראפ, און ער קען נישט ארבעטן געהעריג ווי ס'דארף צו זיין, אזוי ווי ווען ער איז געווען מיט די פילע כוחות, און דאס ברענגט צו אז זיינע נכסים ווערן ווייניגער און ווייניגער ביז ער ווערט א צייטווייליגער ארעמאן, ווייל יעצט איז ער דאך ארעם, אזא מענטש וועט קיינמאל נישט פארגעסן די וואס האבן איהם געדענקט און געזארגט פאר איהם און זיין ענגשאפט, און ווען ער וועט צוריק רייך ווערן און צוריק קומען צו זיין פריערדיגן שטאנד, ווען ער באצאלן פאר די וואס האבן פאר איהם געזארגט ווען ער איז ארעם געווען, טאפלט.

אזוי אויך די תורה און דעם דור איז א בחינה פון א צייטווייליגע ארעמאן, אזוי פלעגט ר' יונה זאגן, זי געפינט זיך און און א נידריגן צושטאנד, קיינער קוקט זיך נישט אים אויף איר, און צומאל זעהט מען אויך נישט דעם גוטן באלוין וואס די תורה הק' באצאלט פאר די וואס פלאגן זיך און איהר אויף די וועלט, אבער געדענקט גוט, אז זי איז נאר א צייטווייליגע ארעמאן, און ווען די תורה וועט צוריק קומען צו איהר שטאנד, וועט זי געדענקן גוט די אלע וואס האבן געטוען פאר איר אויך ווען זי איז פארארעמט גיוועהן, און דעמאלס וועט זי באצאלן טאפלט.

אמאל ווען ער האט געוואלט ארויס ברענגן דאס גרויסקייט פון דעם בר מצוה טאג, פלעג ער פארשטעלן ווי ס'זענען געווען ניין אלטע גאר דערהויבענע מענטשן, און וועלן וועלן זאגן קדיש אדער קדושה, אבער זיי וועלן נישט קענען על פי הלכה, און פלוצלינג קומט אריין א אינגל און זיי האבן איהם געפרעגט פארוואס ביסטו דא, האט ער געענטפערט היינט בין איך געווארן בר מצוה און איך בין געקומען און בית המדרש דאווענען, גלייך וועלן זיי ענטפערן צוזאמען, יעצט קענען מיר זאגן יתגדל ויתקדש שמיה רבה.

יונה מצאה בו מנוח

אינעם זעכציגסטן יאהר פון זיין לעבן, האט רבי יונה געליטן פון א הארץ אטאק, אבער וויבאלד ער האט זיך געשטארקט נאך א צייט און צוריק געקומען צו זיינע כוחות, האט ער זיך צוריק געקערט צו זיין הייליגע ארבעט אזוי ווי פריער, ווינטער שנת תשמ"ג, ביי די יערליכע מלוה מלכה פאר די נייטרא ישיבה, איז געווען דאס לעצטע מאל רבי יונה האט ערשינען פארן ציבור, זיין דרשה האט דעמאלס אויפגעטרייסלט דאס הארץ פון אלע צוהערער, אפאר טאג שפעטער האט ער זיך נישט גוט געפילט און אפגעפירט געווארן צום דאקטער וועלכער האט געהייסן אריבער גיין זייער א שווערע און קאמפליצירטע אפעראציע, ווייל זיין צושטאנד איז און געפאר, און זיין צושטאנד איז טאקע שווערער געווארן און מער נישט אויפגעשטאנען פון די קרענק בעו"ה.

און זיינע לעצטע טעג האט זיך דערקענט די טיפעניש פון זיין ריין הארץ ווען פון די שווערע יסורי איוב וואס ער האט געליטן האט מען אים געהערט זאגן נאך אנאנד, אוי! איך זאל זוכה זיין מקדש זיין שם שמים און נישט ח"ו מחלל זיין שם שמים, דאס איז געווען זיין שטרעבונג זיין גאנץ לעבן ביזן לעצטן אטעם.

נאנט פאר זיין פטירה ווען ער איז געלעגן אין שפיטאל און אינטענסיוו קעיר, האט ער צוגערופן ב"ח ארויסנעמענדיג א טשעק בוך פון אונטערן קישן און שנעל אפגעשריבן א טשעק פון פונף הונדערט דאלער, און עס געגעבען פאר ב"ח זאל עס געבן פאר עפעס א באוואוסטן רב, זאגנדיג קיינער זעהט נישט? איך האב זיך שטארק געוואונדערט, ערשטענס פון ווי האט ער א טשעק בוך און דעם פלאץ, און צווייטנס ווען ער האט א מאניטאר אויפן הארץ האט ער אויך נישט פארגעסן פון זיינע גרויס טעטיקייטן.

מיטן אנקום פונעם שבת קודש פרשת ויחי, ט"ז טבת תשמ"ג לפ"ק, איז די נשמה פון רבי יונה ארויף אין הימל, ויונה מצאה בו מנוח ביום מנוחה, און הימל האט מען זיך געפריידט מיט דעם נפש נקי וצדיק, ער איז געקומען לקבורה נאנט צו די נייטרא ישיבה, ער איז געקומען צו רוה און אונז האט ער איבער געלאזט און טיפן טרויער...!

ליומא דהילולא הרה"ק צבי אלימלך ב"ר פסח זצוק"ל בעהמח"ס בני יששכר

י"ח טבת תר"א

אמנם בספה"ק בני יששכר (שבט מאמר ב' או"א) כותב שקיבל מרבותיו שצריך כבר להתפלל מחמשה עשר בשבט, שיזמין לו הקב"ה אתרוג כשר יפה ומהודר, ורואים כמה יש להשקיע בזה לקיים מצות אתרוג וד' מינים בהידור, אבל באמת לאו דוקא שכוונתו להתפלל על אתרוג שעולה הרבה ממון, אלא הכוונה בזה שיזדמן לו אתרוג מהודר, היינו שיהיה ראוי לכך, וזהו על ידי שיהיה הפנימיות שוה להחיצוניות, שיעבוד את השי"ת מתוך פנימיות הלב, שהרי כתבו בספרים הק' שהאתרוג מרמז על הלב. (דברי יונה ח"ב דף רס"ז)

מדור

מכתבי קודש

מכתבים קודש מאת מרן הגה"צ

רבי יונה הלוי פארסט זצ"ל

לקראת יומא דהילולא הארבעים

ביום ב' שמות הבעל"ט

ט"ז טבת תשמ"ג - תשפ"ב

מכתבים למרן זצ"ל

מאת הרה"ק האמרי אמת מגור זצוק"ל

ב"ה פה האזינו ב' ח' דתשובה דהאי פה גור

כבוד ידי"נ הב' החו"ב חסיד ועניו ובעל מדות כמר יונה נ"י

בהזדמנות פה קים איך אויס צישרייבין דיר אין ווינטשע דיר אַ רפואה שלימה בקרוב, יעזור השי"ת שנתראה בפה אצל אדמו"ר שליט"א בקרוב, ובוודאי שיש לך יסורים גדולים, אבל צריך אתה להתחזק ושלא לשכוח העיקר ובפרט בימים אלו בימי תשובה ומועיל אפי' במחשבה כהמשנה ע"מ שאני צדיק ומהרהר בלבו וכו' וצריך אתה להתחזק ולקבל באהבה ולבטוח שבוודאי בקרוב יעזור לך הש"י, ואכתוב לך מאמר אדמו"ר שליט"א בש"ק פרשת נצבים קודם ר"ה ווייל איך האב ערשט יעצט אבגעשריבען פאר מיר וזה החלי:

אתם נצבים היום כולכם ראשיכם זקניכם ושוטריכם וגו' כל איש ישראל. אי' כלל ופרט וכלל אי אתה וכו' לידון אלא כעין הפרט-די טעהג ר"ה תשובה ביחד, אי' כל באי עולם עוברין לפניו כבני מרון אי' ברש"י איינציגעס יחיד וכולן נסרין בסקירה אחת דאס איז בכלל, אי' כששמעו בנ"י את התוכחות הוריקו פניהם הרבה חטאתם לפני המקום ולא עשה בכם כלי', והק' המפרשים הכלי יקר תמי', הלא זה תנחומין של הבל וכו', זיי זענען גיזועהן ארור דעה זיי האבין געזינדיגט האבין זיי דאך תשובה גיטעהן?

נור משה רבינו האט גלייך גישטעלט יעדעס נפש פין אלע דורות ביז לעתיד תיקון השלם, אתם נצבים רוח הקודש זיי האבין גיזעהן דעם תיקון, אי' במדרשים ראשך עליך ככרמל ודלת ראשך כארגמן הדל והרש שבך וועט זיין אזוי חביב וויא די גרעסטע צדיקים כאלי' כדניאל מלך אסור ברהטים, שבועה כדאי' במד' תנחומא זה הוא השבועה כאשר דבר לך וכאשר נשבע לך לאבותיך וגו' דער ערשטער האט אנגבינדען יעדעס נפש אין שורש מ'האט אריינגעלייגט דעם כח אין די תורה יעדעס נפש האט אחלק אין די תורה, תורה איז עולם התיקון עי' במדר' הפותח והחותם בתורה מברך לפני' ולאחרי', יעדער געפינט זיין תיקון דאס איז ברכה לאחרי' תורה שבע"פ די ברכה לאחרי' איז לפני' פין תורה שבע"פ, דער לימוד פין תורה שבכתב איז (דאך) מען זאל ארויס נעמען שימושה של תורה יר"ש קבלת עומ"ש (וויא ווייט מען זעהט)... גדולה שימושה של תורה יותר מלימודה, אשר יצק למד לא נאמר אלא אשר יצק, יודען זענען דאמעלס נתקרב גיווארען, זיי האבין גיזעהן ה' הוא אלקים דאס איז דאך דער עיקר תורה עס ווייזט דעם וועג...

יתר המאמרים מן ר"ה ושבת תשובה עדיין אין לי, ואני מזכיר אותך עוד הפעם שתקבל באהבה ויהי' לך בטחון בהש"י שיעזור לך בקרוב ותתראה עם ידידך וחבירך, בכאן אצל אדמו"ר יש שינויים גדולים, אינו בא בכל יום לתפלת מנחה וגם לסליחות ובשבת רק במוסף ובמנחה של ערב שבת וקבלת שבת, ובמעריב לא, וגם בהטישין יש שינויים רק בשחרית של שבת ור"ה יש טישין אבל לא בערב, ואקצר ואברך אותך בגמח"ט וברפו"ש.

ממני ידידך פנחס גראדאם מולאצלאוועק

ואני פורס גם בשלום ידידי הב' וכו' מר מתיס נ"י מברכו בכוח"ט גם לידידי האברך מו"ה טובי' נ"י ומברכו בגמ"ח וברפו"ש

ממני ידידך הנ"ל פנחס מולאצלאוועק

כוכבי אור - ב : מנדלבוים, דוד אברהם (עורך)<<תולדות עם ישראל;>> (8){6} עמוד מס 234הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

הבחור פנחס גראדאם הי"ד

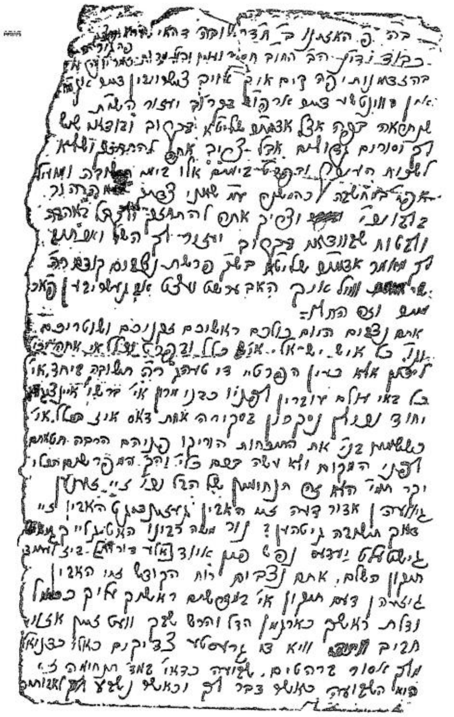

מכתב אל הבחור יונה פארסט ז"ל

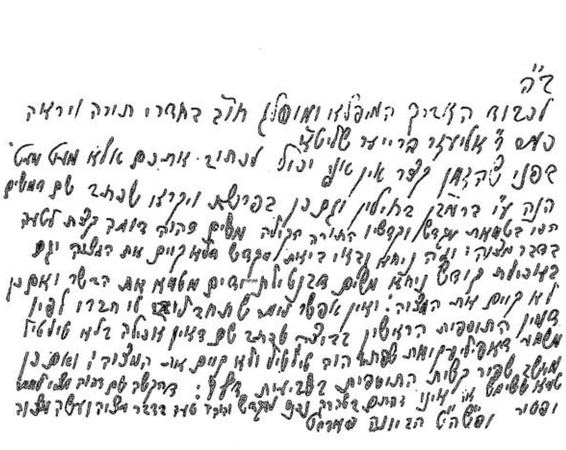

מכתב מהבחור יונה פארסט לחבירו הרה"ח ר' אליעזר ברויאר ז"ל

גמר חתימה טובה

א ניי־יאר וואונש —

פאר אלע אייערע באגערן,

גליק, געזונט און פריידן,

זאל אייך ג־ט בּאשערן.

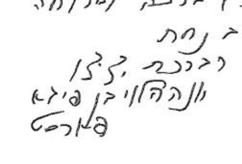

ברכת שנה טובה לידידו הרה"ח ר' טובי' רוזנווסר ז"ל

כוכבי אור - ב : מנדלבוים, דוד אברהם (עורך)<<תולדות עם ישראל;>> (8){6} עמוד מס 294הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

מכתבים למרן זצ"ל
מאת הרה"צ ממעלברוין זצ"ל

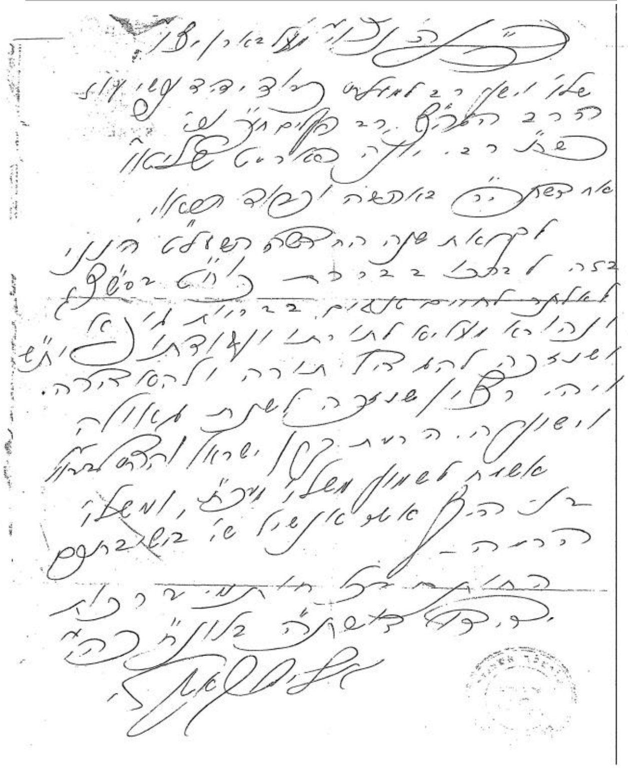

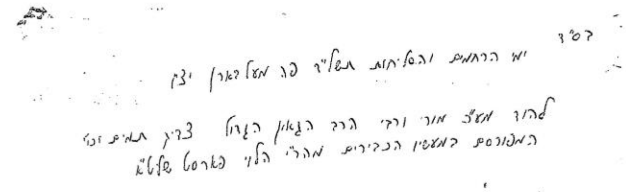

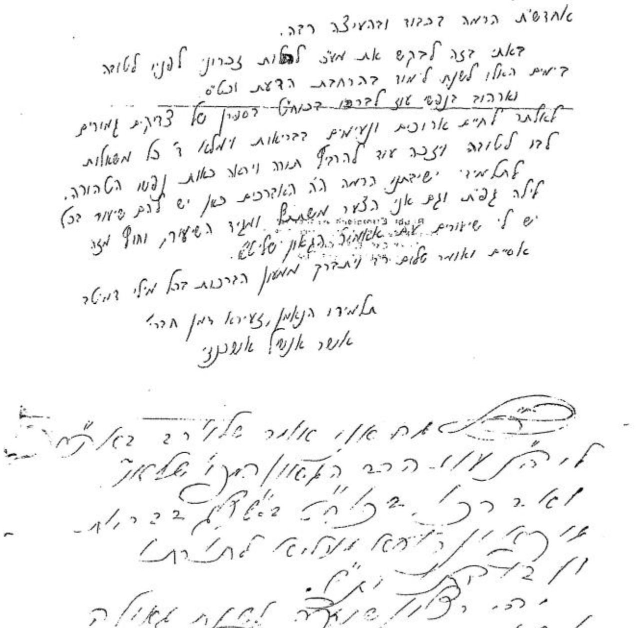

הבחור יונה (ב"ר ישראל) **פארסט ז"ל**
וויען

(א)

ב"ה

לכבוד האברך המופלא ומופלג חו"ב בחדרי תורה ויראה כמר ר' אליעזר ברייער שליט"א

בפני שהזמן קצר אין אני יכול לכתוב אתכם אלא מעט מעט, הנה עי' ברמב"ן בחולין וגם כן בפרשת ויקרא (ה ז) שכתב שם, דמשום הכי בטומאת מקדש וקדשיו התורה הקילה, משום דהיה דומה קצה לטעה בדבר מצוה. וזה ניחא ודאי בביאת מקדש דלא קיים את המצוה, וגם באכילת קודש ניחא, משום דבנטילת ידים מטמא את הבשר ואם כן לא קיים את המצוה, ואין אפשר לומר שתחב לו חברו לפיו, דמן התוס' הראשון במס' ביצה שכתבו שם דאין אכילה בלא טלטול, משמע דאפילו עקימת שפתיו הוה טלטול ולא קיים את המצוה, ואם כן מיושבת שפיר קושית התוספות בשבועות (ו ע"ב ד"ה אימא) דהקשו שם דהוה מצי למימר טמא ששימש, דזה אינו דהתם בטהרה נכנס למקדש והוה טעה בדבר מצוה ועשה מצוה ופטור.

הב' יונה פארסט

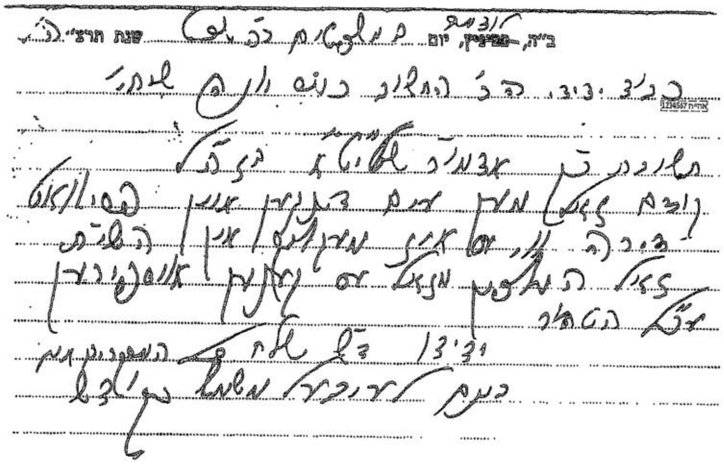

מכתב מהמשב"ק של כ"ק אדמו"ר בעל האמרי אמת זצ"ל
הרה"ח ר' בונם לעיבעל הי"ד לבחור יונה ז"ל ובו מביא תשובת אדמו"ר זצ"ל אליו

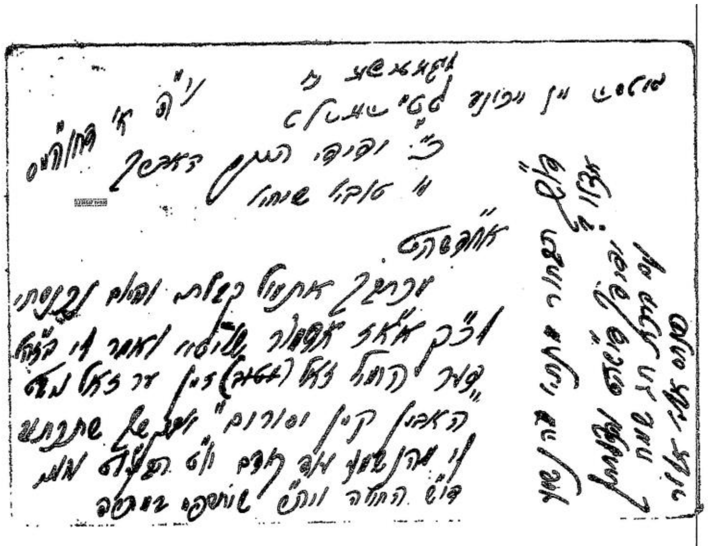

מכתב מרבי פנחס אליהו אלטר (בן הגה"ח רי"מ בן הרה"ק רמ"ב זצ"ל)
אל הרה"ח ר' טובי' רוזנווסר ז"ל בנידון הבחור יונה פארסט
ומביא תשובת כ"ק אדמו"ר זצ"ל בנידונו, כן מחכר הבחור מתי"ס געלמן הי"ד

מכתבים למרן זצ"ל

מאת הגה"צ גאב"ד מעזיבוש זצ"ל - והגאון ר' דוד סמיט ז"ל

הרב משה צבי אריה ביק

RABBI M. BICK

1518 PLIMPTON AVENUE

BRONX, N. Y. 10452

ב"ה

ח"י אד"ש תשמ"ג

החו"ה וכו' לכבוד האי גברא יקירא הרה"ג
בתו"ש עובר חרף בעוז וכו' ר"מ הרב
מוה"ר יונה פירסט שליט"א

היום נתבשרתי שכ"ה אוננו [illegible] הבריאות
[illegible] מאד [illegible] ובשרו [illegible] תפלה לה' חי
[illegible] ושלח ובו ורפא למע"כ, יונה בן [illegible]
שליט"א בתוך [illegible] שחי [illegible]
[illegible] שהקב"ה ברוב רחמיו וחסדיו ישמע תפלת
רבים וישלח לו רפואה שלמה בתוך [illegible]
ושנים טובים בבריאות גופו ונהורא מעליא
[illegible] כל המאוויים.

הכו"ח [illegible]

[illegible signature]

גמר חתימה טובה

8 Fountayne Rd.
London N16. England

יום ז' תשרי תשל"ח פה לונדון יצ"ו.

לכבוד הרב הגאון הצדיק המפורסם הר"ר
יונה פארסט שליט"א נ"י ויפ"ע.

אחרי דרישת שלומו הטוב כראוי וכיאות
לגברא רבה כמותו.

הנני רוצה לאחל לרום כבודו שנת טובה
מלא ברכות השי"ת בתורה וגדולה במקום
אחד. והשפעות טובות וכל מילי דמיטב.
ויזכה לכל הברכות המוכן לצדיקים
והשפעות טובות ונחת של קדושה.
הנני מאוד מאוד אסיר תודה על כל
חסדו שגמל אתי. והשי"ת ישלם
לו כגמולו הטוב. וימלא כל משאלות לבו
הטהורה. והייתי מבקש מכבודו שיתן
דרישת שלומי לכל הרבנים וכל
תלמידי הישיבה הקדושה, ויברך לכל
אחד ואחד בשמי בשנת טובה והשפעות
טובות וכל מילי דמיטב.

ממני המעריכו כערכו הרם.

הקטן דוד סמיט

מכתבים למרן זצ"ל

מאת כ"ק אדמו"ר מנייטרא זצוק"ל

הישיבה מנייטרא

YESHIVA FARM SETTLEMENT

MOUNT KISCO, N. Y.

RABBI SALOMON UNGAR
DEAN

TELEPHONE:
MOUNT KISCO 6-8746

שלוי' משה הלוי אונגאר
ראש ישיבה

ב"ה, [illegible]

שלו' וברכה [illegible]

[illegible]

דברי ברכה מאת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

RABBI SALOMON UNGAR
PINES BRIDGE ROAD
MOUNT KISCO, N. Y. 10549

שלוי' משה הלוי אונגאר
אבדק"ק ור"מ נייטרא
מאונט קיסקא יצ"ו

914-666-8746
914-666-8682

ב"ה

הבחורים החשובים בבאי דחברת בחורים וקנין ספרים דבית מדרשינו הי"ו בקשוני ליתן הסכמה להפיץ מזמן לזמן דרשות של ידידי בעולם העליון הגאון הצדיק מוה"ר יונה הלוי פארסט ר"מ דישיבתנו זצ"ל, אשר דרש לתלמידיו ולשאר הזדמנות - ודבר זה איננו צריך להסכמה כי הלא הדברים יצאו מלב איש טהור וצדיק אשר כל כוונתו הי' לעורר הלבבות לתורה ויראת שמים וכבר אמרו כי דברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב.

בחג הקדוש שאנו מוכנים לקבל עלינו התורה אשר בו נאמר קול גדול ולא יסף שלא פסק הקול הזה מאז שעמדו אבותינו ואנו במעמד הנבחר עד עתה, וכתוב בסה"ק שבכל שנה צריך האדם לקבל התורה בחג הקדוש הזה מחדש כמו אז, וכדי לזכות לקבלה צריך לזה הכנה כמו שכ' ראשית חכמה יראת ה' - יהיו דברים האלו שיצאו מלב טהור נכנסים ללבות הקוראים אותם לזכות לקבל התורה מתוך אהבה ויראה.

יה"ר שיקוים בנו התפלה שאנו אומרים בכל יום אבינו אב הרחמן כו' בעבור אבותינו שבטחו בך כן תחננו ותלמדינו כרצון וכתפלה

הק' שלמה משה הלוי אונגאר

מכתב אודות גודל הוצאת ספרי מרן זצ״ל

מאת הרב בן ציון שטראסער שליט״א – הרב הלל וויינבערגער שליט״א – הרב מנחם מאיר ווייסמאנדל שליט״א

בעזהי״ת

בואי ונחזיק טובה להמו״מ מאוד נעלה כמו״ה טוביה אביגדור פעלדמאן נ״י - ב״ח של מרן הגדול צים״ע רב האי גאון וחסיד מוהר״ר יונה פארסט זי״ע ראש ישיבה דישיבתינו הרמה - אשר רחש לבו דבר טוב לברר מקחו של אותו הנ״ל ה״ה דרשתיו הבלתי נשכחות המלאים תורה ויראה המסולאים בזהב ובפז עמוקים ומתוקים הן הם שכבר עוררו לבבות הרבה וקירב לב ישראל לאביהן שבשמים והמפורסם א״צ ראיה, וכעת קבץ אותן יחד להעתיקם להלותן על הכתב כדי שעוד רבים ושלמים ודורות הבאים יהנו ממנו ויתחממו לאורו , אך דא עקא כי אין להכסף מוצא והוצאה רבה שנו כאן כי צריך להלותן על הכתב וממנו ללשון הקודש באופן שהבע״פ והכתב יהי׳ חדא וזה אחד מעבודות הקשות שקודש, ומה גדול היא זכות להיות ממשתפי מצוה כפולה זו וליקח חבל ונחלה במצוה זו ובפרט לתלמדיו שזכו בחיים חיותו עלי אדמות להנות ממנו עצה ותושיה הנאה אין שיעור יזכו ע״י שיהי׳ שפתותיו דובבות בקבר וימליצו טוב עלינו עד ביאת ינון בב״א, ועז״ב בעה״ח, [illegible]

הלל וויינבערגער
דומ״ץ מאונט קיסקא, יצ״ו

בן ציון הכהן שטראססער
דומ״ץ דק״ק ניטרא ק.פ.

מנחם מאיר ווייסמאנדל
רב דקהלות תורת חסד [illegible]

ב׳ קצב) עס דערציילט אונזער זיידע

הרה״ח ר׳ חיים ידידי׳ פישער הי״ו

<u>אויב האט מען שוין געשפירט א טעם פון תורה</u>

עס האט מיר דערציילט הגה״צ רבי יונה פארסט זצ״ל ר״מ בישיבת נייטרא אז בשכינות פון די ישיבה אין מאונט-קיסקא האבן געוואוינט אסאך פרייע אידן.

איז געווען א בחור, א קינד פון איינע פון די משפחות, וועלכער איז אריבער געקומען צום ראש ישיבה הגה״צ ר׳ מיכאל בער ווייסמאנדל זצ״ל און אים געבעטן אז ער וויל אריבער קומען לערנען אין די ישיבה.

רבי מיכאל בער האט געזעהן אז דער בחור קען ניטאמאל קיין א׳ ב׳ און עברי האט אים אפגערעדט דערפון, זאגנדיג אז דערווייל איז די ישיבה נישט פאר אים, און ער זאל קודם גיין אין ישיבת יעקב יוסף וואו מ׳לערנט נאר עטליכע שעה א טאג לימודי קודש און עטליכע שעה לימודי חול. אבער דער בחור האט זיך זייער געבעטן, און רבי מיכאל בער האט אים אריינגענומען.

דער בחור האט אנגעהויבן צו לערנען א׳ ב׳ מיט עברי, דערנאך חומש רש״י, עס איז אים אנגעקומען זייער שווער און ער האט זיך זייער געמוטשעט ביז ער האט ענדליך געקענט דריי פסוקים חומש. ער פלעגט זיצן ׳אכצן שעה׳ א טאג אין ביהמ״ד און גע׳חזר׳ט די דריי פסוקים חומש.

נאך א יאר זאגט ער פאר רבי מיכאל בער אז ער מיינט אז דער ראש ישיבה איז גערעכט, און די ישיבה איז נישט פאר אים, און ער וויל גיין לערנען אין א ישיבה וואו מ׳לערנט נאר עטליכע שעה א טאג לימודי קודש. האט אים רבי מיכאל בער געזאגט ״יעצט לאז איך דיך שוין נישט גיין, ווייל אז דו האסט טועם געווען דעם טעם און מתיקות פון די הייליגע תורה, וועסטו שוין קיינמאל נישט שפירן קיין טעם אין לעבן אויב דו לאזט אפ די תורה״...

דער בחור האט שפעטער זוכה געווען אויפצושטעלן א בית נאמן בישראל, ער האט קינדער תלמידי חכמים מופלגים און מרביצי תורה לשם ולתפארת.

(אליקים פישער, הערשל פישער, מנחם זאב פישער)

ג׳ רלב) עס דערציילט מיין זיידע

הרה״ג ר׳ אברהם שמחה הכהן פריעדמאן שליט״א

<u>ווי אזוי קען מען געדענקען?!</u>

איך האב געהערט פון הגה״צ רבי יונה פארסט זצ״ל ר״מ בישיבת נייטרא, אז בימי בחרותו האט ער געהערט אין די ישיבה פון מו״ר דער לובלינער רב ז״ל דערציילן אז ווען ער האט געגומען התרת הוראה פון די גדולי הדור, איז ער געווען אין ברעזשאן געמען די הוראה פונעם מהרש״ם ז״ל.

אין יענע צייט איז דער מהרש״ם געווען אלט און שוואך און ער איז געלעגן אין בעט, און דער פארהער איז געווען ווען דער מהרש״ם איז געלעגן אין בעט. אינמיטן פארהער האט מען אריינגעהערט א טומל פונדערווייטן, און דער מהרש״ם האט אים געהייסן ארויסגיין זעהן וואס עס איז דער רעש.

ווען ער איז ארויסגעגאנגען האט ער געזעהן ווי מערערע תלמידי חכמים זענען זיך מפלפל אין די הלכה פון ״מתנות כהן בזמן הזה״, ווען ער האט דער איבערגעזאגט פארן מהרש״ם האט ער געהייסן אז זיי זאלן מעיין זיין אין דרכי משה הלכות מזוזה ווי מ׳רעדט פון דעם ענין. ער האט דאס איבערגעזאגט פאר די מפלפלים אינדערויסן, און זיי האבן אויפגעמישט און נאכגעקוקט וואס דער מהרש״ם האט צוגעצייכענט.

ווען ער איז צוריק אריינגעגאנגען און דער פארהער איז נמשך געווארן, האט דער מהרש״ם געהערט אז ער איז זייער פארוואונדערט, האט ער אים געפרעגט דערויף, האט ער געענטפערט אז ער איז נתפעל ווי דער רב האט געדענקט אזוי בע״פ א דרכי משה אין הל׳ מזוזה וואס דערמאנט עפעס וועגן מתנות כהונה.

האט ער אים געהייסן צוגיין צום שאנק און ברענגען א טור יו״ד חלק ב׳, און ער האט אים אויפגעמישט צום לעצטן בלעטל, וואס דארט איז געשטאנען אויפגעשריבן ״היום סיימתי ללמוד את הטור בפעם שני מאות ושלשה״... האט ער אויסגעפירט ״וואס איז דער וואונדער, אז מ׳חזר׳ט 203 מאל קען מען נישט געדענקען? !...״. (יעקב הכהן פריעדמאן)

דברי הספד אצל לוי' הרבנית אשת מרן הגה"צ זצ"ל

דברי הספד שנאמרו אצל הלוי', במוצש"ק פ' כי תצא י' אלול

כ"ק אדמו"ר שליט"א מנייטרא

כתיב ברוך אתה בבואך, ברוך אתה בצאתך. ואי' במדרש, מה ביאתך בלא חטא, אף יציאתך מן העולם בלא חטא. וצריך להבין, הרי שלמה המלך ע"ה אומר, כי אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, ואיך שייך שיהי' יציאתך בלא חטא.

ואלא, שיש האדם שחי בעוה"ז, ואינו חי לעצמו כלל, רק לאחרים. ומעיד אני שהייתי בביתה איזה ימים. ור' יונה הי' חולה, עמדה הרבנית על רגלי' ולא הלכה למטה לישון. ושימשה אותו במסירות נפש, ואמרתי לה שתלך לנוח, אמרה, הרי ר' יונה מוטל חולה במטה, ואיך אניח. כך היתה מסורה לו בלב ונפש. וחוץ מזה, הרי לא היו לה בנים, אבל כל המגדל בן חבירו, כאילו ילדו, וגידלה ג' בנים, דורות ישרים.

ולכן שפיר יכולים לומר לך, ברוך אתה בצאתך, ע"י כל מה שסבלת בחייך - נתכפרת - ונשארת יציאתך מן העולם בלא חטא כביאתך.

ועתה כי תבוא אל האדמה, כשבאת לעת הפטירה, ולקחת מראשית פרי האדמה, תקח עמך הראשית - הגדלות של פרי מעשיך באדמה הזו, ובזכות של ר' יונה שמסר נפשו לאחרים, לכלל ישראל, לתורה. ולאהבת התורה, ויבוא לקבל פניך' יגן הזכות על הבנים, שברוב מסי"נ גדלת אותם גם אהבה מרובה, כמו אם לבני', יגן הזכות עליהם. ויעזור הקב"ה. דכמו שבזכות נשים צדקניות נגאלו אבותינו ממצרים כן ניגאל בקרוב. ונזכה לראות בנחמת ציון וירושלים, בביאת גואל צדק בב"א.

הרב הגאון ר' הילל ווינבערגער שליט"א, דומ"ץ נייטרא, מאונט קיסקא

כתיב בתהלים קט"ז, יקר בעיני השם המותה לחסידיו, פירושו הגזר מיתה על חסידיו הוא דבר יקר בעיני השם. וראיתי לדייק, למה כתיב המותה לשון נקבה, הא הו"ל לכתוב המות לחסידיו, וראיתי בספר אבני זכרון מאב"ד משאמלוי זצ"ל שפירש יש אדם שחי חיים בלי תוכן, בלי תורה ומצוות, שקוע בהבלי העולם, אז כשהוא הולך מהעולם אינו משאיר אחריו כלום, והוי מיתה גמורה וחזקה. אבל חסידי השם, הגם שהגוף הולך מהעולם, אבל משאיר אחריו מצוות ומע"ט, אין זו מיתה חזקה, אלא בבחי' נקבה, כמאמר חז"ל, תשש כוחו כנקבה, והוי מיתה חלשה. לכן בחסידיו כתיב המותה, וזהו יקר בעיני ה'.

עומדים אנו בלווית הנפטרת הרבנית רבקה בת ר' משה יוסף ע"ה. שלכאו' נראית כמיתה חזקה, שלא נשארו קרובים, אבל באמת היתה בבחי' המותה שהיתה צדקנית ושימשה האדם הגדול בענקים ר' יונה ז"ל. ויש לה חלק במסי"נ שלו לכלל ולפרט, וגם מה שגידלה הבנים, לכן הוי בבחי' המותה. ועתה כשר' יונה יקבל פניך, ור' יונה מסר נפשו למקום הזה ולא הסיח דעתו ממנה, תמסור שזקוקים לרחמי שמים, וה' יאמר לצרותינו די, ותכלה שנה וקללותי', תחל שנה וברכותי' ולשנת גאולה וישועה בב"א.

הרב הגאון ר' בן ציון שטראססער שליט"א, דומ"ץ דק"ק נייטרא ב.פ.

הגמ' בכתובות דף ס"ג. מספר, כשרע"ק חזר מהישיבה לביתו עם כ"ד אלף תלמידים, לאחר כ"ד שנים. שמעה אשתו. הות קא נפקא לאפי', כי מטי: לגבי' נפלה על אפה קא מנשקא לי' לכרעיה. הוו קא מדחפי לה, שמעיה, אמר להו, שב קוה. שלי ושלכם שלה הוא. האשה הזאת אין לדוחפה, צריכים לכבד אותה בכל הכיבודים.

עומדים אנו בלוי' של הרבנית החשובה ע"ה של ר' יונה צז"ל. בעת הזאת נתעורר עוד הפעם מרבינו הגדול ר' יונה זצ"ל. ויש בחי', כמו בחופה, כשהכלה באה הולך החתן איזה פסיעות לקראתה כן בחי' זו חוזרת כשהצדיק הוא בעולם האמת ובאה הרבנית ששימשה אותו בנאמנות - ושהתחתנה לו- כולו לש"ש כולה קרבן עולה להקב"ה לעזור אותו. בודאי החתן הולך לקראת הכלה לקבל פני' של נשמת מחברת חשובה הזו.

ולכן כל התורה והעבודה שלמדנו מר' יונה כל מה שבנינו שומעים מה שאנו מספרים להם, כמה תורה שנלמדת בישיבת נייטרא, וכל החיזוק של ר' יונה לצרכי הישיבה, הן ברוחניות, והן בגשמיות, כמה תורה ותפילה ועבודה. כמה דורות חשובים של אברכים הכל נזקפת לה ושלה הוא.

ונוספת ע"ז כשמתבוננים בבית זו, דהגם שברוחניות הי' מלא קדושה, אבל בגופו, הי' זו בית קשה מאוד מצד הבריאות והוא המקום האחרון שנוכל לצייר, להכניס בתוכה, לגדל ג' יתומים וליתן כל מיטב שלהם לבנים הללו. והרי ר' יונה לא הי' יכול לעשות זאת בעצמו בלי ההסכמה והעבודה הגדולה של הרבנית. ובי"ה כבר רואים תחלתן של הפירות כל זה נזקפת לזכותה שהמגדל יתום בתוך ביתו, כאילו ילדו, ושפיר קוראים הבני בנים אותה לסבתא.

הרי שבכל המצבים היתה להקב"ה, אין לדחוף אשה זו, יש לכבדה.

ועתה באת הזמן לשכר בעוה"ב, לאחר כל התלאות בעוה"ז באים לעוה"ב וכל הקושיות של צדיק ורע לו פג מאיליו. ברבינו ניסים גאון במס' שבת דף נג: מובא שר' עקיבא קנה תכשיט זהב עם צורתו של ירושלים לאשתו עד שאשתו של ר"ג קינאה בה, ואמרה קמי בעלה למה אין אתה קונה לי תכשיט כזו וענה לה אטו נתת לתורה כמו אשתו של רע"ק שנתנה הכל מעצמה ומסרה נפשה לתורתו של רע"ק ולכן דייקא לה מגיע תכשיט זו. ככה כשמגיע הזמן ליתן לה השכר בעוה"ב וישאלו למה מגיע לה מקום גדול ונכבד כזו. והתשובה יהא, כמה נשים מסרו נפשם לתורה ועבודה וגמ"ח ולכל סניפים של עבודת השי"ת כמותה בודאי מגיע לה תכשיטים הגדולים.

עומדים אנו בחודש אלול, וצריך לבאר הענין של המזל בתולה בחודש זו, וגם הרמז של אני לדודי ודודי לי שקאי על היחס בין איש לאשתו, איך שמדברים זל"ז, צריך ביאור. ומוכח שהיכולת לעבור את הימים הנוראים כדבעי, עם ההתעוררות והתשובה כראוי' שייכת רק כשיש הבתולה שמתחתנים עמה. ובונים בית, של שלום בית שנוסח הדיבור בה - הוא אני לדודי ודוי לי כפשוטו שדוקא עי"כ יכולים לעשות רצון השם ולהעמיד דורות ישרים. וביום הכיפורים זמן של תשובה וה' עינויים מ"מ גם הכהן גדול שעשה כבר כל ההכנות לעבודת יום הקדוש הזה, אם ביום זו מתה אשתו חסר בוכפר בעדו ובעד ביתו ואינו יכול לעשות העבודה ובזה אומרת התורה לנו שרק דרך שלי שלה

הוא, דרך של אני לדודי ודודי לי, דרך וכפר בעדו ובעד ביתו, כמו שהתורה רוצה, שייך שיצליח הימים הנוראים.

קראנו בפרשה בשילוח הקן כשהאם רובצת על האפרוחים שלח תשלח את האם, והבנים תקח לך וכותב הירושלמי, שיש להאם צער גדול, ויסורי הנפש על שנשארה בלי בנים ובוכה, ואינה הולכת מהקן, וזאת נראית כאכזריות, ועו"ז אומר התורה למען ייטב לך והארכת ימים. וכתוב כאן רמז שפעמים רואים חייו של אדם שאין לו בנים, אין לו בריאות אין לו שמחה אין לו כלום מגשמיות. הרבנית ע"ה לא היתה לה שום הנאה מעוה"ז, ונגזרה עלי׳ מנת היסורין מנעורי׳ וכלול בזה גם מה שהיא בעצמה מסרה נפשה שסיפרה שהי׳ לאמה סטראוק ר"ל, ושימשה אותה במסי"נ בלי להתחתן, כמה מסי"נ יש בזה ועתה כשנגמרת הצ׳ שנות חייה, נראית כאילו אין כאן כלום, מי ישב שבעה עלי׳, מי יבכה מי יזכור, אומר הקב"ה דאינו כן, נותן אני לך ציור של רחמנות על העוף שנשארת בלא כלום ובוכה. וכיון שאני צוה כן, אני אנחם אותה אני אעשה השמחה שיש לה בעוה"ב. אל תדאג לה אני אדאג אני מנהיג את העולם.

ולומדים אנו מזה, שפעמים אנו מסתפקים מי ידאג לנו, או לפעמים חושבים ח"ו להיפך, אנו כבר מובטחים. הקב"ה יכול להיות עוסק עם אחרים, ע"ז אומר הקב"ה למען ייטב לך, זכור מי הוא הנותן טובה תדע שהכל ביד השם, כל מה שיש לנו תלוי ביד השם, כשעושים שמחה תלויים ביד השם, וגם כי אלך בגיא צלמות לא אירע רע כי אתה עמדי וזהו למען ייטב לך והארכת ימים.

ואסיים עתה שר׳ יונה הולך לקראת שותפו הנאמן נתעורר לו קצת שייכות לעלמא הדין, ומבקשים אנו מר׳ יונה שהי׳ כה קרוב לנו, להחברים, להביהמ"ד, שיזכור עוה"פ בעדינו, ויתפלל עלינו לבריאות, בנים, פרנסה, תורה עבודה. וגם הרבנית ע"ה שהיתה מתפללת ומבקשת תמיד ותפילה אינה חוזרת ריקם, תתפלל הלאה לישועות לכלל ישראל לכתיבה וחתימה טובה, ושנה טובה ומבורכת, ולא נדע עוד משום צער. ומחה ה׳ דמעה מעל כל פנים, ונזכה לשנת גאולה וישועה בב"א.

<u>משה יוסף פעלדמאן</u>

שלמה המלך אומר במשלי, אשת חיל מי ימצא ורחוק מפנינים מכרה. ויתכן לרמז מה שכתב המסילת ישרים פרק א׳, שהשלימות האמיתי הוא רק הדביקות בו ית׳, והוא מה שהי׳ דוד המלך אומר, ואני קרבת אלקים לי טוב. ואכן שמו הקב"ה לאדם במקום שרבים בו המרחיקים אותו ממנו ית׳, והוא מושם בתוך מלחמה חזקה כי כל עניני עוה"ז בין לטוב בין לרע הם נסיונות לאדם. ואם יהי׳ לבן חיל, וינצח המלחמה מכל הצדדין הוא יהי׳ האדם השלם, אשר יזכה לידבק בבוראו. יעויין שם. הרי שתכלית השלימות הוא קרבת אלקים והמדריגה שצריך האדם להגיע אלי׳ הוא דרגה של "בן חיל, בן חיל, פירושו שאין לו שום עצמיות, אין לו חשבונות עצמיים, ומוכן למסור נפשו למלך.

דוד המלך ביקש, שבתי בבית השם כל ימי חיי וגו׳. וקשה, הא לא מצינו שישב בבית השם כל ימי חייו, דהרי עסוק במלחמות ורדיפות, והתירוע הוא שכל איפוא שהי׳ דוד עומד בכל מקום, ובכל מצב הי׳ דבוק בהשי"ת, והרגיש שאני קרבת אלקים לי טוב, ולכן שפיר הי׳ בבית השם כל ימי חיי.

דוד המלך ע"ה הרגיש שגם כי אלך בגיא צלמות לא אירע רע כי אתה עמדי והרי הוא בבית השם.

עומדים אנו בלווית הסבתא הסבתא ע"ה, שבצ"ה שנות חייה, היה חיים של יסורים, בעודה קטנה נתיתמה מאביה ר' משה יוסף ע"ה. ושנות הפריחה היו שנים קשים אצלה, עם צער ומכאובים. ואחר זה, נשלחה לסיבור, ועבדה עבודה המפרכת את הגוף ואת הנפש. והגיעה לאמעריקא יחיד. נשבר לשברי שברים והנה הי' לה קרוב משפחה אחד כאן בארה"ב, ומצאה אותה כשמרוחקת מהדת, וניסתה להשפיע עליה לחזור ליהדות וכיון שלא הצליחה ניתקה כל הקשרים עמה, הגם שעי"כ נשארה ממש יחידי בלי שום משפחה ואעפי"כ חגרה בעוז מתניה ותאמץ זרועתי', ובכוחות עצומים דבקה באמונה ובטחון להקב"ה.

ונשאלת השאלה מאיפוא לוקחים כוחות לזה. והתירוץ, דכל זה שייך רק אם הרגישה, שגם כי הלכה בגיא צלמות, בגיא היסורים של יתמות וחושך, ובגיא היסורים בסיבור, שכי אתה עמדי- היא להרגיש בחוש קירבה להקב"ה. וקירבה זו, הי' אושרה האמיתי, שגברה על כל שאר הקירבות, והכריזה שקרבת אלקים לי טוב.

וככה ראינו אצלה בחוש, מה שכותב המסילת ישרים פרק י"ט על מה שהזהיר התנא, וכשאתה מתפלל, דע לפני מי אתה מתפלל, שיקבע בלבו אמיתת הדבר איך הוא נושא ונותן ממש עמו ית' ולפניו הוא מתחנן, ומאתו הוא מבקש, והוא ית' שמו מאזין לו, מקשיב לדבריו, כאשר ידבר איש אל רעהו, ורעהו מקשיב ושומע לו, יעויין שם, וככה ראינו אצלה איך שבכל יום ויום היתה עומדת על רגליה, גם בשנות הגבורות שעות ארוכות, ומתפללת בדמעות שליש, תפילות ותחנונים, בלב נשבר ונדכה, וצועקת "טאטענו, איך נשכוח איך ששפכה "טייכען טרערן" אצל הדלקת נרות, והכל משום הרגשה חושיית שקרבת אלוקים לי טוב.

וככה זכתה להיות מחברת לזקננו הגדול ר' יונה זצוק"ל, וזאת היתה אושרה בחיי' לזכות להיות משמש לאותו צדיק וקדוש. ולאחר פטירתו היתה מלאה יגון על אבידה הגדולה, ובששת שנים האחרונות, נחלה במחלת הסטראוק ר"ל, והיום שבת קודש, שקראנו הקריאה כי תצא למלחמה על אויביך, ואי' בספה"ק, דקאי על מלחמת היצה"ר, ונתנו ה' אלקיך בידך, והרי הי' לה חיים ארוכות, מלחמה ארוכה, של מלחמת היצר, חיים של בת חיל להקב"ה, והיום נגמרה המלחמה בשלימות.

ושפיר אנו בוכים: אשת חיל מי ימצא! איפוא נמצא עוד בת חיל נאמנה כזו להקב"ה דבוקה בקירבת אלקים, בכל מצב ובכל זמן, להיות בבית השם כל ימי חייה. ורחוק מפנינים מכרה! איפוא נמצא עוד פנינה כזו ששורשה מדורות קדמונים בדור שבאלול עדיין הרגישו בחוש האני לדודי ודודי לי.

ומזה אנו באים להתעוררות של תנו לה מפרי ידיה, ויהללוה בשערים מעשי', שנלמוד ממעשי' הטובים' מחיי' של בן חיל להקב"ה שנתרומם במקצת מהבלי עוה"ז, ולנסות לנתק עצמינו מעוה"ז כמו שלא הי' לה כלום מתענוג עוה"ז ונהי' בן חיל לחיות לכבוד שמים בלי שום חשבונות, ונעשה בחודש אלול התשובה שלימה להקב"ה לשוב אליו בכל לבבינו ובכל נפשינו - לזכות לקירבה אלקים לי טוב.

וכאן המקום להזכיר כפה פרשה לעני וגו', ההכרת הטובה של משפחתינו, משפחת פעלדמאן.

מכתב מאת כ"ק אדמו"ר מזויען שליט"א

RABBI OSHER A. KATZ
171 PENN STREET
BROOKLYN N. Y. 11211
TEL. 388 - 1506

אשר אנשיל כ"ץ
אב"ד ור"מ
קהל עדת יראים וויען

בס"ד

מה נהדר היום הזה אשר בו מתאספים תלמידיו וידידיו ומוקיריו הק' לכבודו ולזכרונו הטהור של הג. מרנא רבנא הגה"צ וכו' מוהר"ר יונה האררט זצ"ל, זכרתי ימים מקדם, ימי הנעורים החביבים, אשר בהן זכיתי בית המדרש הזה נתגדלתי, וזכיתי לשאוב קצת ממעייני החכמה של רב האי גאון וצדיק אשר היה כמעין המתגבר בתורתו, ובזיות בצדקתו וטוהר לבו במדותיו הנעלות שהיה מיחידי הסגולה בדורינו.

— וגם באין אומר ואין דברים בלי נשמע קולו, היה כולו אומר כבוד, ונחזותו השפיע יראת ה' לכל הנוכחים, ומכל שכן כאשר פתח פיו בדברי תורה, היו הדברים מאירים ומשמחים בנועם חן וחסד אשר הצדק כשהגיעני, ואחת היתה יונתי תמתי, כאשר היה דבר ה' אל יונה.

על כן הנני בזה לחזק ידי עוסקים במצות והנוטלים חלק בה. — ובתורם ידיד. הרבני הנגיד המופלג אוהב תורה ומחזיקה כש"ת מוהר"ר אברהם שטיינבערגער נ"י נשיא של המתיבתא נחלת יעקב דקהלתינו, שנבחר גם כן להתעטר בכתר קונה תורה. — וברוכים אתם לה', ויהי נועם ה' עליכם ועל מעשיכם, להגדיל ממעין הברכות בשפע ברכה והצלחה, ועץ חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר.

— והברכה אחת היא לכבוד אדונינו מורינו ורבינו הגה"צ מנהיגה של הא העומד בראשה של הישיבה, עוד ינוב בשיבה טובה להרביץ תורה מתוך נחת והרחבת הדעת ולהגדיל תורה ולהאדירה עד ביאת ינון.

הכותב וחותם לכבוד התורה ולומדיה ומחזיקיה

אשר אנשיל כ"ץ

גם ה' לך יפתח ה' לך את אוצרו הטוב תזכו לכך

אברהם חיים שפיטצער
רב דקהל אור חיים ברוקלין נ.י.

Rabbi A. Ch. Spitzer
1424 49th Street
Brooklyn, N.Y. 11219
(718) 633-1022

זכות וכבוד ומקור לנעימות רוח הוא לי, להשתתף בברכותיי לכבוד המסיבה החשובה והנכבדת שנתוועדו לשמו ולזכרו של מו"ר גדול מרבן שמו, כמוה"ר יונה זצ"ל, לטובת החזקת הישיבה הקדושה מנייטרא. אבל זה הוא רק הצד האחד של המטבע. כי מצד השני, כמעט ואי אפשר לדבר בשבחו של ר' יונה זצ"ל כראוי וכיאות, שהרי חוץ מגאוניותו בתורה ובי"ש ובמעשים טובים, הרי הי' גאון גדול להסתיר את עצמיותו וכל עוצם מעלותיו הרבים והכבירים באופן פלאי ממש. וכל מה שאנו יודעים ומספרים אודותיו הוא רק אותו החלק שכבר לא הי' יכול להסתיר מעין כל רואה, שהרי סוף כל סוף היה במשך רוב ככל ימי חייו מסובב באנשים שונים קטנים וגדולים, ועל כרחו, נגד רצונו נתגלה קצת מעצם מהותו.

וכמובן, יותר פלא מהכל הי', שלמרות שהי' מרותק למטתו או לכסאו כמעט כל ימי חייו, אעפ"כ עשה ופעל הרבה יותר ממאה אחרים שהיו בריאים וחזקים בכל מבנה גופם. ויפה הגדיר אותו הרהגה"צ מסאדאוונע זצ"ל [חבל, כי לקח אותו א' ואיננו עוד אתנו בעוה"ר] בהספידו עליו בזה"ל: ר' יונה הלא לא הי' יכול לילך ברגליו, ואעפ"כ הגיע לכל מקום שרק אפשר להגיע, בזריזות ובמהירות, לא לצורך עצמו, כי אם לצורך אחרים. והיא הגדרה נכונה ומתאימה מאוד.

ואנו, תלמידי הישיבה הקדושה הי"ו, מורגלים אנו לצמצם פעולותיו של יונה זצ"ל בקשר למה שפעל ועשה בישיבה שלנו. אבל זה אינו אמת כלל וכלל! השפעתו של ר' יונה זצ"ל הגיעה הרבה, הרבה יותר מרחוק מכותלי הישיבה, ופינה זו של השפעתו, היא אותה הפינה שמעולם לא ידע שום נברא עד היכן היתה מגעת, שהרי ר' יונה זצ"ל הי' שליח מן השמים לאלפים, אלפים ממש בלי גוזמא, מרי נפש, בעלי יסורים, מדוכאים מקושיים שונים, בבריאות, בפרנסה, בחינוך בנים ובנות, בשלום בית ועוד ועוד. והי' הוא מאציל מזמנו, מחכמתו, מקשריו שקשר עם רבנים ובעלי בתים, להושיט עצה, הדרכה, עזרה כספית, עזרה בכל צורה שהיתה דרושה לאותם אלפים שדפקו על פתחו, ואחת מהפליאות היתה: שעקשנים, אנשי קשי עורף, אנשים שלא הושפעו משום נברא בעולם, לא מרבנים ולא מבעלי בתים, כל אלו לא יוכלו להעיז פניו של ר' יונה זצ"ל. והסיבה פשוטה היא מאוד: כי מעולם לא חשד שום נברא בעולם את ר' יונה זצ"ל שאין כל כוונתו אך ורק לשם שמים בלי שום פני' כל שהוא, ויש לו להאמת כח גדול משלו להכניע את העקשן היותר גדול ולשבר התנגדותו.

באתי לישיבה אסרו חג פסח תש"ז, זאת אומרת, כמעט כיובל שנים, ועוד טרם שראיתי את מו"ר מו"ה חיים מיכאל דוב זצ"ל, פגשתי את ר' יונה. וכבר השלום עליכם הראשון הקסים אותי, ומילא אותי עם יראת הכבוד והכנעה שנשארה עד יומו האחרון – להבחל"ח של ר' יונה.

טבעי היתה אצלי, ואצל כל תלמידי הישיבה, להתיעץ עם ר' יונה זצ"ל בכל דבר גדול וקטן. ואני אומר כאן בכתב, מה שאמרתי בעל פה בהספידי אותו: ידוע לכל מי שהיה מדוכא תחת ידי הרשעים הארורים ימ"ש במחנות שלהם, וזכה להשתחרר מתחת ידם, שמה שנוגע למדות ודרך ארץ, התקופה שתיכף לאחר השיחרור, היתה אולי עוד יותר גרוע משעת המחנות עצמן, שהרי שבנו למדבר שממה, בלי משען ומשענה, בלי שופט ומנהיג, וירהבו פני הנער בזקן ונקלה בנכבד, בלי שום סדר ומשטר, בפריקת עול גמורה ומוחלטת, ואז נתגלתה במילואה כחן של מנהיגי ישראל שנשארו לפליטה בחמלת ה' עלינו, ובתוך דמויות הוד הללו נתבלטה צורתו ושיעור קומתו של ר' יונה זצ"ל, שהוא הי' אחד משילוחא דרחמנא לגדל דור שלם, לנטוע בהם תורה ויראת שמים ומדות טובות, והכנעה וקבלת מרות ועומ"ש ועול חכמים ונבונים, ומי יודע מה הי' מתרחש אתנו אם לא שפגשנו את ר' יונה זצ"ל, אחת היא יונתי, שהשכיל למצוא את הלשון המשותף עם כל אחד מאתנו, וירד לתוך נימי נפשו של כל אחד ואחד יהי' מאיזה מקום שיהי', הבחור החסידי, והאשכנזי, ויליד אמעריקא, וכל מי שרק בא אתו במגע ובמשא. וכל זה בפשטות ובענות חן ובהשכל ודעת.

ולפלא הדבר, שהרי כל אחד ואחד קיבל מרותו במלוא מובן המלה והי' מתיירא ממנו יראת הכבוד, ואעפ"כ אף אחד מאתנו לא מנע מלגלות לו את כל מסתורי לבו אפילו אחר שכבר נשתדכנו ובנינו בתים, והעמדנו דורות תלי"ת, ועל דבר זה יעידו כל תלמידי הישיבה במשך כל התקופה המבורכת שהי' הוא חי ועוסק ופועל ונושא בעולה.

גדול הי' בתורה, חריף עצום, שכל צח ומצוחצח, בעל הסבר נפלא, ובעל הגיון ביושר ובעומק, שיעוריו היו מלאים בחריפות ובקיאות ובישרות ובפשטות גם יחד. תפלתו היתה זכה וצלולה בדמעות שליש בהשתפכות הנפש, ביטולו להשי"ת וקבלת עולו, קבלת יסוריו העצומים והנוראים, מצבים קשים שצררוהו מבית ובחוץ, קבלת כל אלה באהבה גמורה ובהתמסרות נפלאה לקונו וצורו, אין די באר ואין שום עט ודיו וניר שיוכלו לבטא אף קצות דמקצת מגדלותו בענין זה, ותמיד הי' בשמחה ובשלות הנפש, כאילו כל מצב שלו הוא שלם ומסודר וכאין כאן שום חסרון בעולם.

דרשותיו ושיחותיו המוסריות! אי' איפה הלשון והמלה הנכונה שיתארו את כל אלה! כל מלה והגה שיצא מפיו הי' שקול ומנוי, הרעיונות היו עמוקות ונפלאות, עמוק עמוק, ועם כל זה הצליח להבינם אפילו לפשוט שבפשוטים, כולם מצאו בו מה שנוגע להם, הן המוסר והן החיזוק, תמיד קלע אל השערה, תמיד ירד לתוך תוכיותו של הענין בלי כחל ושרק, כי אם בפשטות, והעיקר: באמיתיות! אמת גמור, אמת לאמתו, ועל כן נתקבלו דבריו אעפ"י שלא העלים שום דבר, ואמר מוסר על כל דבר שהי' צריך תיקון, למרות כל זה היו הכל ידידיו ומקושרים אלו בלב ובנפש ומוכנים לשמוע ממנו, ולעשות כל אשר צוה וביקש.

איש אשכולות, שהכל בו, בלי שום חסרון ומגרעת, והגדרתן של חז"ל: מלמד שכל אחד ואחד נדמה לו כאומתו, הי' מתאים את ר' יונה זצ"ל מכל צד וצד. והנני חוזר על תחלת דבריי שכל זה הוא רק מה שלא הצליח ר' יונה זצ"ל להסתיר מאתנו, כי הוא כשלעצמו הי' בטל ומבוטל בעיני עצמו כחרס הנשבר ממש, וכל עניני כבוד ושבח ותהלה היו בעיניו כצחוק ממש, ולכן לא אאריך עוד, למרות שלא נגעתי רק באפס קצהו של תיאור גדלותו ואישיותו הכוללת.

והשי"ת יעזור שתהי' המסיבה מוצלחת הן במה שנוגע לזכות את הנשכחות, ולראות שלא תשכח מאתנו ומזרעינו כל מה שזכינו ללמוד ולקבל מאתו ביושר ובעקיפין, מקיבעא ומקופיא, ונזכה לנהל בתינו ברוח ישראל סבא כפי שקבלנו זאת בישיבה הקדושה בהלו נרו של מרן רחמ"ד נ"ע על ראשינו, יחד עם ר' יונה זצ"ל, ואין לך עצה יותר נכונה לזה מדיבוק חברים שזכו להיות בין כותלי בית מדרשה של הישיבה. וגם מה שנוגע לחלק הגשמי יתעוררו נדיבי עמנו לנשיאות עולה הקשה של החזקת הישיבה, אשר כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א הגאב"ד ור"מ דנייטרא מתאבק קשות להחזיק מעמדה ומצבה של

Rabbi Hillel Weinberger
RD. 4. Box Y-15
Mount Kisco, N.Y. 10549
(914) 666-2665/2574

הילל וויינבערגער
דיין ומו"צ
דקהל נייטרא
מאונט קיסקא, נ.י. יע"א

ב"ה

כאשר נגשים לשרטט במקצת את צל דמותו הטהורה של מרן הגה"צ רבי יונה זצ"ל, הנני לציין, מה שכתב הרמב"ם בהל' שמחות פי"ד ה"ב, שכר לויה מרובה, מהכנסת אורחים עצמה, ופירשו טעם הדבר, דכשמלוה את האורח, מראה לו שהקשר אינו עראי, אלא קשר של קיימא, לוייתו מוכיחה לאורח, שקשה עליו פרידתו, ע"י שנתקשר עמו בידידות נפש.

אמרו חז"ל, מת משתכח מן הלב לאחר שנים עשר חדש (ברכות נח:), הנה כבר חלפו ועברו עשרה מונים (שנים), שיעור זמן שכחה, מעת אותו יום המר שנסתלק מאתנו מורינו ורבינו הגה"צ רבי יונה זצ"ל, ועכ"ז עדיין מופיע לנגד עינינו, דמותו המופלאה במילואו, מאור פניו, ואציל רוחו ונפשו, בהדר גאונו. אות מוכיח הוא, שהקשר בינו ובין בני ישראל, לא עראי הוא, זכרו הבהיר חרוטה בלב תלמידיו ומכיריו, ומשורשת בקרבם, עד עולמי עד.

והרבה סיבות לדבר, תכונות רבות היו לו, שע"י נתאהב כ"כ על הבריות, גאון בתורה ויראה, גאון במדות, נאה דורש ומקיים, פקח, נעים הליכות, סבלן, מדוכה ביסורים שמעולם לא התרעם עליהם, וכו' וכו', כל אלה נתמזגו בו לחטיבה אחת, כליל המעלות, חכם לב, יחיד בכשרונות בכל שטחי החיים, גדלותו הנפשית בצבצה מתוכו בכל עוזה, והציבה אותו לעיני כל רואיו, כאיש על העדה, שהוא משכמו ומעלה.

אמנם, דומני שהסיבה העיקרית היסודית, שהאהיבה אותו במדה כזאת, כבר אמרה החכם מכל אדם (משלי כ"ז), כמים הפנים לפנים, כן לב האדם לאדם, אהבת הבריות שיקדה בו, היתה אין סוף, בלא גבול, קשה להגדירו כאוהב קטן כגדול, שכן לא היתה בחינת קטן שייכת לפניו כלל, לב חם ורגיש היה לו, ותמיד השתדל לעודד נדכאים ושבורי הלב, דאג להם וכאב את כאבם. ואהבה טבעית זו, שהיתה מושרשת בו, לכל אחד ואחד מישראל, היא היא שעשאתו מוקד משיכה, וסמל להערצת הרבים.

ידוע היה רבי יונה זצ"ל לאלה שהכירוהו, שהיה ממזג את ההוה בעבר, נהורים היו לו תולדות מאורי הדורות, והתמצא בכל שבילי אורחותם, והם הם סללו את דרכיו, גוו התהלך על אדמת אמעריקא, אבל לבו, רוחו, ומוחו, שוטטו בחצרות, טשארטקוב, גער, נייטרא, חכמי לובלין, ועוד, הארזי הלבנון, הדמויות נסיכות ההוד, שהתהלכו במקומות אלו

(ב)

לפני דורות, הם היו משאת נפשו, לאורם הלך ובנתיבותם צעד, והוא עצמו נעשה אכסניה לתורתם, וצדקת פעולתם.

בדורנו בולט חסרון זה, שנפסק הקשר לדורות הראשונים, ואין אנו מתיחסים לעובדות הראשונים כראוי, עיקר גדול הוא, לדעת מה עשו דורות הראשונים, שכן חשק בהם הקב"ה וללמוד מדרכיהם, שיש בהם קדושה וחכמה יתירה.

זכרו לא ימוש מקרבנו לעולם, מדרכיו נלמוד ומשאר רוחו נתבשם, עד כי יקיצו וירננו שוכני עפר בביאת גוא"צ בב"א.

זעירא דמן חבריא,
הילל וויינבערגער

קוויטעל ששלח מרן זצ"ל אל הרה"ק מסאטמאר זצוק"ל

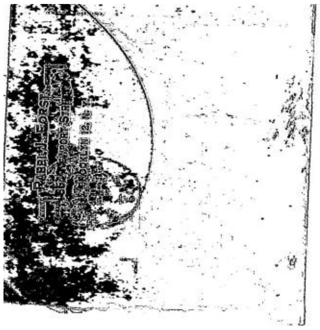

„תולדות אהרן"

בנשיאות כ"ק אדמו"ר מהרא"י קאהן שליט"א

בעיה"ק ירושלים תובב"א

ב"ה. ירושלים. ה' ניסן תשי"ד

„TOLDOS AHARHON"

Supervised by Grand Rabbi A. I. KOHN

JERUSALEM, Mea-Shearim

Jerusalem,

הוד כבוד ידידנו עוז, מעוז ומגדול, אלוף תורה"ק ומרביצה ברבים, רב הפעלים גדול המעש להחזקת התורה, צדקה וחסד, גודל לשם ותהלה מו"ה הרב הגאון המפורסם כו' מוהר"ר יונה פרעש שליט"א

בארה"ב

אחדשה"ת בהדרת הכבוד כראוי,

הן הנה שמענו וידענו גודל פעליו הכבירים ומעשיו הטובים להחזקת תורתנו הקדושה ולומדיה שי', ובפרט בארץ קדשנו ותפארתנו ובעיר עוז לנו, קרתא דשופריא, פלטרין של מלך, מלכו של עולם, זו ירושלם עיר הקודש תובב"א.

לזאת הננו לפני מעכת"ר שליט"א בבקשה מיוחדת עבור חד מן חבריא קדישא הדין, מלומדי ישיבתנו הקדושה.

הבחור החתן הב"ל הבן מטובי לומדי ישיבתנו הק' ומבחירי מצויני התלמידים המסתופפים בצל כ"ק אדמו"ר שליט"א, ולמרות דוחקו ומצוקתו הכלכלי, בהיותו מהעולים החדשים הפליטים, יתום, אוד מוצל מאש, יושב הוא באהלה של תורה ועבודת ה' יומם ולילה.

ואם בנוגע לכלכלתו ופרנסתו הרי כל מחסורו בע"ה על הנהלת הישיבה הק' המספקת לו את כל צרכיו כמו לכל בני הישיבה שי' הרי בזאת בקשתנו להיות לו לעזר בנשואין.

כי הנה זיכהו השי"ת בשידוך עם בת-טובים תחי' ג"כ עני' ומחוסרת אמצעים, ונוכח מצבו המיוחד, יש להשתדל בכל היותר כדי להשיאו בכל ההקדם לבנות בית נאמן בישראל.

אולם, מי יתאר גודל הוצאות נשואין בימינו אלה, כמו: דירה, רהיטים, הלבשה וכו', אשר לא יסולאו בפז ויעלו לסכומים גדולים ועצומים ביותר, ומה יעשה, איפוא, ואין בידו מפי' פרוטה לפורטה.

לזאת הננו בבקשתנו הלזו, בהתאם לגודל פעליו בעבר, להשתדל להיות לו לעזר רב ומתאים לגודל המטרה וההוצאה בכל ההקדם ע"י השפעתו הרמה על הנדיבים בעם, אנשי קהלתו, עדת צאן מרעיתו וכו', מוסדות ויחידים, להאר לפנ הם גודל המצוה בכלל ובנידון זה בפרט למען יחישו לו עזרתם כראוי וכיאות.

הלא מיותר להאר לפני מעכת"ר שליט"א גודל המצוה הכפולה והמשולשת אשר בזה, בתמיכת התורה ולומדי' בעיה"ק ת"ו, בעזר-בנשואין והכנסת-כלה וכו' וכו'.

לכן, בטוחנו כי יאות בחפץ לב וברצון רב לקריאה נאמנה זו מקודש, לפעול ולהפעיל וכו'.

ובזכות האי מצוה רבתא נזכה לשמוע מהרה קול ששון וקול שמחה וכו' וקול שופרו של משיח, ולאכול מן הזבחים ומן הפסחים בבנין בית הבחירה במהרה דידן, יזכה, וזכות התורה והחזקתה יגן על כל העושים והמעשים להתברך בכל-טוב סלה ישר תתאחל בפסח ולזכות לחוג את הפסח בכשרות ושמחה, הודות והלל לה', וכבימי צאתנו מארץ מצרים יראנו נפלאות לגאולה וישועה שלמה, אמן.

ביקרא דאורייתא ובברכה מקודש.

ישיבת „תולדות אהרן"

מכתב מאת הרה"ק מתולדות אהרן זצ"ל למרן זצ"ל

ב"ה

בברכת גמר חתימה טובה

לחיים טובים ומתוקים ע"ב שמחת יום טוב

מקרב לב עמוק

ידידו מו"מ דו"ש

שמואל בלאאמו"ה"ג מהו' ש"ב זצוק"ל עהרענפעלד

מלפנים אב"ד דק"ק מאטערסדארף יע"א

RABBI SAMUEL EHRENFELD
and Family

1750 - 48th Street Brooklyn, N.Y. 11204

ברכת השנה מאת הרבנים הגאונים למרן זצ"ל

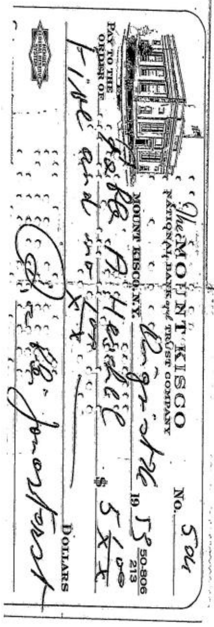

ב"ה

ברכת כתיבה וחתימה טובה

שנת גאולה וישועה

יונתן שטייף

167 Hooper Street Brooklyn 11, N.Y.

שו"ת

אור המאיר

לכבוד קדושת המאור הגדול הגאון המפורסם

ר' יהודה מאיר שפירא

אב"ד ור"מ מלובלין.

מתנה שו"ת אור המאיר שקיבל הרה"צ מנייטרא זצ"ל ממרן זצ"ל

יום ה' לס' שמיני [illegible] תשנ"ח

כבוד ידידי עוז הרב פעלדמאן נ"י [illegible]

אחדשה"ט [illegible] משפחתו וכל קרוביו יחד [illegible]

מכתבו קבלתי ואין בפי מילים לתאר גודל העינין

במה שכתבו מדפיסים דברי רבינו זי"ע

א' שבזה"ת גודל הזה לו מה שמפוצץ מעינותיו

חוצה והוו שפתותיו דובבות בקבר

ב' מזכה את הרבים כי בודאי והרבה מהם

רבים ילמדו מדבריו ויהי' להם מזה תועלת

ג' כי יהי' מזה קידוש השם, כי לזו ימצא

ה' את חסידיו.

נוסף לזה כי בודאי ינצח בזה גם

שם זכרון הצדיק ר' שלמה זצ"ל [illegible]

ג"כ עינין גדול ונורא.

ימלא ה' כל משאלותיו לטובה ויצליח בכל

מעשיו ובדרכיו

והנני ידידו דו"ש לנפשו יעקב פנחס [illegible]

[illegible] May 4.

RABBI J. J. TWERSKY
571 BEDFORD AVENUE
BROOKLYN 11, N.Y.
EVERGREEN 4-0161

יעקב יוסף
בלאאמו"ר הרה"צ
מוה"ר דוד זצוקלה"ה
טווערסקי מסקווירא

בע"ה, יום [illegible] פ' [illegible] חודש [illegible] תשי... לפ"ק

[illegible] הרב [illegible] יונה [illegible]

אחדשה"ט

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] המברכו באושר ורחות

RABBI SALOMON UNGAR

שלו' משה הלוי אונגאר

אבדק"ק ור"מ נייטרא

ב"ה [illegible] יום הבר מצוה

טייערער [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] ר' יעקב פנחס [illegible]

[illegible]

פון [illegible] יונה

[illegible] להרב יונה פורסט [illegible]

452

11058

ספר

קיצור אלשיך השלם

הדרוש המפיס על ספר בראשית מתוק ואמיתי

יום א' לפ' שלשת ימי הקבלה

תשנ"ח לפ"ק

פה [illegible]

אל כבוד הרב ר' יונה פורסט שליט"א

הן נודע לנו שר' יצחק מאיר שליט"א רוצה להיות לנו

למורה ולמגיד שיעור [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

כי שלום [illegible] — [illegible]

[illegible]

מדור

מילי דהספידא

דברי הספד

מהגה"צ מסאדוואנע זצ"ל

בלוי' של מרן זצ"ל
א' שמות תשמ"ג

באמת קשה לי לפתוח פה ולדבר אחרי ששמענו כבר דברים ששברו את כל הלבבות, כתב רש"י הק' בפרשת השבוע, למה פרשה זו סתומה, שכיון שנפטר יעקב אבינו ע"ה נסתמו עיניהם ולבם של ישראל. הנפטר הזה רבי יונה זצ"ל, היה העינים והלב של כולנו, הוא היה העינים והלב של הישיבה ושל הבית המדרש, אבל לא רק שלהם, הוא היה העינים והלב של כלל ישראל, גם אנשים מן הרחוב.

אבל רבותי פרשה זו סתומה, כל הפרשה הזו שנקראת רבי יונה פארסט ז"ל הוא בכלל פרשה סתומה, איך היה יכול להיות דבר כזה שיהודי כמו ר' יונה, אדם שהוליכו אותו כל חייו בכסא גלגלים, הוא לא היה יכול לעמוד וללכת כאחד האדם, ובכל זאת הוא קיים את הסימן הראשון של השולחן ערוך, רבי יהודה בן תימא אומר הוי רץ כצבי וגבור כארי לעשות רצון אביך שבשמים, איך יתכן שאדם שהיה ל"ע מדוכא ביסורים, שלא היה לו יום טוב בחייו בבחינת לא ראה מאורות מימיו, איך אדם כזה היה יכול להתעלות במדרגות גדולות כל כך שיהיה רץ כצבי וגבור כארי, הוא היה ממש רץ, למרות שלא היה יכול ללכת ברגליו, והראה גבורת ארי כדי לעשות רצון אביך שבשמים, הפרשה הזו סתומה, אין לזה הסבר בדרך הטבע איך היה יכול להיות כן, הפרשה של ר' יונה היא פרשה סתומה, אבל מן השמים עזרוהו למעלה מדרך הטבע, שיהיה מה שיהיה, אבל באופן טבעי זה אינו מובן.

יהודי אחד שהיה מקורב עם להבחל"ח רבי יונה אמר לי, שאם אדבר בשעת הלויה אזכיר מדבריו של מת, שהיה מרגלא בפומיה של ר' יונה זצ"ל מאמר חז"ל (בבא מציעא פו.) על רבה בר נחמני שרצו להרוג אותו, ומספרת הגמ' שנחלקו מתיבתא דרקיעא וכביכול הקב"ה, הרי הדין הוא שאם שער לבן קודם לבהרת טהור, ואם בהרת קודם לשער לבן טמא, ואם הוא ספק איזה מהם קודם, נחלקו בזה מתיבתא דרקיעא וכביכול, ומביא שם הגמ' אמרו מאן נוכח לן, רבה בר נחמני, אומרת הגמ' שברגע האחרון לחייו כשכבר אחז ביציאת נפשו, אמר רבה בר נחמני טהור טהור, יצתה בת קול ואמרה אשריך רבה בר נחמני, שאתה טהור וגופך טהור, ויצאת נשמתו בטהרה.

בדברי הגמ' האלו טמון בודאי פשט עמוק, רק שביקשו ממני לומר מדבריו של מת, להגיד את דברי הגמ' האלו שהיה מרגלא בפומיה של ר' יונה, אבל יש להוסיף ולומר פשט בדברי הגמ', שמעתי מרבי הערשל'ע מרודניק מעיר לאס אנדשעלעס, שמציגו בגמ' (שם) רבה בר בר חנה אמר, אני יחיד בנגעים ואהלות, בנגעים היינו ביסורים, שהרי נגעים מייסרים את גופו של אדם, ובאהלות היינו שיושב באהלה של תורה, ר' יונה היה יחיד בנגעים ואהלות, הוא היה מדוכא ביסורים באופן מבהיל, ובזה היה יחיד בנגעים, והיה באהלות, שהיה אדם שלא היה יכול ללכת ד' אמות בכוחות עצמו, תמיד הוליכו אותו בכסא, עליו יכולים לומר אני יחיד בנגעים ואהלות, אשריך שאתה טהור ויצאת נשמתו בטהרה.

רש"י הק' בפרשת בהעלותך פי' על הפסוק (במדבר י לה) ויהי בנסוע הארון, שעשו לו סמניות מלפניו ומלאחריו לומר שאין זה מקומו, לענינו אפשר לומר, רואים אנו כאן לפנינו את הארון, הארון של רבי יונה מוטל לפנינו, אבל אין זה מקומו, בחיים חיותו מקומו לא היה כאן בארון הקודש, מקומו לא היה בראש השולחן, הוא ישב תמיד במקום צדדי ולא בראש, אין זה מקומו.

ר' יונה היה בבחינת ארון גם בחייו, תמיד היו נושאים אותו נושאי הארון, אבל הוא היה ארון נושא את נושאיו (סוטה לה.), הוא הרים את הנושאים שלו, אבל עכשיו ר' יונה מוטל כאן בארון הזה ואין כאן מקומו, בעונותינו הרבים, אוי נא לנו כי חטאנו, לא יכולנו לבקש די, אמנם ביקשנו והפצרנו ועוררנו רחמים לפני כסא הכבוד, קרענו עולמות, התלמידים ביקשו במסירות נפש, אבל בעו"ה כבר נגזרה גזירה, ובמקום לשמוע ממנו מוסר ושיעורי תורה, אנו רואים את ארונו מוטל כאן שאין כאן מקומו.

וכפי שהרב מניטרא הזכיר את דברי הגמ' שרבן יוחנן בן זכאי בכה ואמר, איני יודע באיזה דרך מוליכים אותי, ואמר את דברי הכתב סופר שאמר שהתלמידים יכולים להוליך את רבם בעולם העליון באיזה דרך שהם הולכים, אבל ר' יונה תמיד כל ימי חייו הוליכו אותו, הוא לא היה יכול ללכת ד' אמות בעצמו, תמיד הוליכו אותו, אבל בשעה שהוליכו אותו הוא היה המוליך, הוא הוליך את התלמידים בדרך הטובה בשובה ובנחת, הוא הוליך אותם לכל מקום ולא הם הובילו אותו.

אבל עכשיו איני יודע באיזה דרך מוליכים אותי, עכשיו בעוונותינו הרבים כבר מוליכים אותי, וצריכים אנו לדעת באיזה דרך אנו מוליכים אותו, מוליכים אותו לפני כסא הכבוד תמיד היתה צורתו חקוקה בכסא הכבוד, הצורה של ר' יונה מי שנכנס אצלו מי שנקלה לשם, תמיד ראה את הצורה שלו חקוקה לפני כסא הכבוד, ר' יונה לא היתה לו שייכות עם ענין של כבוד, הוא היה מכבד את כל אחד, בבחינת מכבדי אכבד, אבל הוא היה בורח מן הכבוד, אבל היה מתכבד בכבוד של יהודי אחר, אם היה לו איזה כבוד הוא מיד מסר אותו לזולת, וזה היה הכבוד שלו.

איתא בגמ' (שבת קה:) שהעומד על המת בשעת יציאת נשמה חייב לקרוע עליו, הא למה זה דומה לספר תורה שנשרף, כן אומר הגמ' על כל יהודי, שבשעת מיתתו הרי זה כספר תורה שנשרף, מה נאמר אנן על פטירת רבי יונה, הלא הוא היה כספר תורה מוגה שאין בו שום נגיעה, רבי יונה היה נקי משום נגיעה, לא היה לו שום נגיעה גופנית, כי כל נגיעה שהיתה לו היתה זו נגיעה למען הזולת, אבל לא בשביל עצמו, ועל כן על כולנו לקרוע עליו קריעה ולהתאבל על פטירתו.

אבל אמרו חז"ל (חולין ז:) גדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם, ובודאי ימשיך להיות הרבי שלנו גם אחרי פטירתו, יהיה מליץ יושר עבור כולנו, ובפרט לתלמידיו שכל כך מסר את נפשו עליהם בחיים חיותו, והיה לכל אחד כמו אב ממש ואפילו יותר מאב, לכן שפיר אפשר לומר עליו תלמיד חכם שמת הכל קרוביו, כולנו כבניו ונכדיו, כל החיות של היהודי הזה היה רק הזולת, בשביל עצמו לא היה צריך ולא היה רוצה כלום, ולא היה לו שום נגיעה, וכך ימשיך להיות מסור לנו גם בעולם העליון, יעזור הקב"ה שיהיה ר' יונה מליץ יושר במיוחד בשביל הרבנית שתחי' ובשביל כולנו, ויעזור השי"ת שכבר לא נשמע בשורות רעות ויפסקו הצרות, ויתקיים מקרא שכתוב ובלע המות לנצח ומחה ה' אלקים דמעה מעל כל פנים.

הגה"צ ר' אברהם חיים שפיטצער זצ"ל אבד"ק אור חיים

מורי ורבותי, אתם מבינים בעצמכם שאין אני ראוי להספיד את רבי יונה זצ"ל, אלא שהשליחים של הקהלה באו אלי ואמרו לבקש בשם של התלמידים הותיקים של הישיבה, שזכו להגיע לישיבה הקדושה של נייטרא מזה זמן זמנים טובא עוד לפני ל"ז שנים, שאהיה השליח שלהם לומר כמה דיבורים לזכרו.

זכרנו ימים מקדם בהלו נרו של ר' יונה על ראשנו, כאשר יצאנו מעמק הבכה מגיא ההריגה, כפי שהזכיר רבינו שליט"א [זצ"ל] בהספדו, היה לנו אז שני עיני העדה רבי מיכאל בער ורבי יונה, באותם ימים היינו עוד ילדים שובבים ובלתי מחונכים, כל אחד מאתנו יודע היטב מה היינו אז, ומי יודע היכן היינו נמצאים היום לולא רבי יונה, רבי יונה היה בשבילנו כל דבר, הוא האב הוא האם הוא הרבי, ואני עומד כעת כשליח ציבור להפרד מרבי יונה בשם כל אותם תלמידים מאותם ימים שאין בהם חפץ, אבל רבותי, מאיזה רבי יונה נפרדים עכשיו, אם מרבי יונה הגאון או שמא מרבי יונה הצדיק, אם מרבי יונה היהודי הקדוש שהיה פרוש מכל עניני עולם הזה בתכלית הפרישות, או שמא מרבי יונה הלב טוב האב האוהב לכל אחד ואחד מאתנו.

בפרשת השבוע על הפסוק (שמות א א) ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה. איתא במדרש (שמו"ר פ"א ס"ד) וכי היום באו, הלא מימים רבים כבר באו למצרים, אלא שכל זמן שיוסף הצדיק עוד היה קיים לא היה משא של מצרים עליהם, אבל כיון שמת יוסף, נדמה עליהם מצרים כמשא, ולכן כתיב הבאים מצרימה לשון הווה, כאילו באותו יום הם נכנסו לשעבוד מצרים.

מורי ורבותי בשבילנו תלמידי ישיבת נייטרא, המדרש הזה מובן בפשטות, אנו יצאנו ממצרים ערות הארץ, כפי ששמענו לראשונה את הדיבורים האלה באמעריקא מפיו של רבי מיכאל בער זצ"ל שאמר לנו, כי לגור בעיר נוא יארק זה הוא בגדר יהרג ואל יעבור, מי מאתנו התלמידים הראשונים אינו זוכר את הדרשת כל נדרי של רבי מיכאל בער, שעמד ובכה במשך ארבע שעות רצופות בליל יום הכפורים של שנת תש"ז וכן בשנת תש"ח, זכרם של דרשות אלו לא יסוף מזרעם, התלמידים מאז לא יוכלו לשכוח איך ששפכו אז דמעות כמים, עד שהיה אפשר לנקות את כל הבית המדרש עם הדמעות שנשפכו, באותם דרשות הזהיר אותנו רבי מיכאל בער ואמר, דעו לכם כי בוער אש באמעריקא, אל תזלזלו בחומר הסכנה של המדינה הזו, היא כבר לקחה והורידה לשחת יותר טובים ויותר נאים מכם, השמרו והזהרו מאש הבוער הזה, מערות הארץ הזו ששמה אמעריקא, כאשר רבי מיכאל בער כבר היה חולה ותשוש, ובעצם מתי לא היה חלש, מי היה זה שנכנס למצב של כל אחד מאתנו באותם ימים קשים, בכל יום ויום היה יורד למצב של כל תלמיד, מי זה היה הלא הוא רבי יונה.

על הפסוק (שמות ג ב) וירא מלאך ה' אליו בלבת אש. איתא במדרש (שמו"ר פ"ב ס"ה) אחת היא יונתי תמתי (שיר השירים ו ט). כמו תאומים הללו, שכל זמן שאחד מהם חש בראשו, אפילו השני נמצא בסוף העולם הוא מרגיש את הכאב של התאום, מסוף העולם ועד סופו, לענינו אחת היא יונתי, הלא הוא רבי יונה, תמתי כמו תאומים הללו, ר' יונה היה התאום של כל אחד, כאשר לאחד מאתנו כאב הראש בסוף העולם, ידע היטב שר' יונה מרגיש את הכאב שלו בכל מקום שהוא נמצא, הוא מתחלק ומשתתף בצער שלנו והוא שמח בשמחה שלנו.

כשהיה לנו את ר' יונה הרגשנו שעדיין יש לנו את ר' מיכאל בער, עוד חסינו תחת כנפיו של רבו רבי מיכאל בער, וממילא עוד לא הרגשנו שאנו נמצאים במצרים, עוד לא ידענו שאנו באמעריקא ערות הארץ, אבל עכשיו כשר' יונה נסתלק מאתנו, נפל עלינו כל המשא של מצרים, כאילו שהיום באנו מצרימה, כמו בשעת פטירתו של יוסף שאז הבינו בני ישראל שהם נמצאים במצרים ערות הארץ, וכך אנו מבינים היום שאנו נמצאים בגלות אמעריקא, מהיום תדעו לכם תלמידים יקרים וחברים מקשיבים, כבר אין לנו למי לברוח, אין לנו במי לחסות, אחת היא יונתי תמתי וכבר איננו איתנו, היום הגענו באמת לאמעריקא, היום נופל עלינו כל המשא של הגלות הנורא הזה בבת אחת.

על הפסוק (שמות ב יא) הנאמר על משה רבינו ע"ה ויצא אל אחיו וירא בסבלותם. איתא במדרש (שמו"ר פ"א סל"ב) מאי וירא בסבלותם, שהיה חולה בסבלם של ישראל ובוכה עמהם ואומר להם כך, חבל לי עליכם, וי לי עליכם יהודים יקרים, מי יתן מותי תחתיכם, הלואי שאני הייתי יכול למות בשבילכם, שאין לך קשה ממלאכת הטיט, והיה משה רבינו נותן כתפיו ומסייע לכל אחד ואחד במלאכתו, כל תיבה ותיבה מדברי המדרש האלו מתפרשים על רבי יונה, ויצא אל אחיו וירא בסבלותם, אם ראה שיש איזה סבל ח"ו אצל אחד מתלמידיו, הם ונשיהם ובניהם ובנותיהם, אם לא הלך כדבעי אצל אחד מהם, היה בוכה בשבילם והיה אומר, מי יתן מותי תחתיכם שאין לך קשה ממלאכת הטיט, שהרי בדור הזה אנו חיים כמו בתוך טיט, חברים יקרים, אין לך יותר קשה מזה, והיה רבי יונה נותן כתפיו לכל אחד ואחד, שהרי כמו שאמרו כבר כאן היום, אמנם הרגלים שלו לא היו כדבעי, הוא לא הלך ברגליו, אבל כתפיים היו לו, ואיזה כתפיים רחבות היו לו, אוי איך הוא היה נותן כתף ומסייע בכל נפשו לכל אחד ואחד.

רבי יונה היקר, קשה עלי פרידתכם, זה כל כך קשה לנו, אתה היית נותן יד לכל יהודי, אמרו חז"ל (דב"ר פ"ז ס"ה) על הפסוק (דברים כח ו) ברוך אתה בבואך וברוך אתה בצאתך, ברוך אתה בבואך זה משה רבינו בביאתו לעולם קירב רחוקים אצל בת פרעה, וברוך אתה בצאתך זה משה שביציאתו מן העולם קירב רחוקים. על רבי יונה ניתן להמליץ ברוך אתה בבואך וברוך אתה בצאתך, הוא היה נותן יד לכל אחד, גם כשהתרחק קצת, כשהוא היה רואה ח"ו שיש בחור שמתחיל להתרחק מדרך התורה, מי לקח אותו אליו וקירב אותו בחזרה לחיק היהדות אם לא ר' יונה, כמה מאות נשמות היו נדחים לגמרי באמעריקא החשכה לולא ר' יונה שהיה בסעדם.

איתא בגמ' (סנהדרין לז.) על הפסוק (בראשית ד י) קול דמי אחיך צועקים אלי מן האדמה. שואלת הגמ' מדוע נאמר דמי אחיך לשון רבים, הלא לא הרג קין רק את הבל שהוא אדם אחד, אלא נאמר דמים לשון רבים, כי דמו ודם זרעותיו, קין היה הראשון שהרג נפש, כל העולם שנשאר יצא ממנו, אבל כל הנשמות שהיו יוצאים מאחיו הבל אם היה נשאר בחיים, כל אלו נזקפו לחובתו של קין שהרג את הבל, וזהו קול דמ"י אחיך לשון רבים, דמו ודם זרעו של הבל צועק אלי מן האדמה, אם כן מרובה מדה טובה, רבי יונה שהוציא אותנו מקרן חשכה והביא אותנו לקרן אורה, אמנם חלק מאתנו הלכנו אחר כך לכמה ישיבות קדושות, אבל זה שהביא אותנו לעולם התורה, זה שנתן לנו את הברוך הבא באותם ימים קשים היה ר' יונה, ולכן אנו וזרענו וזרע זרענו שהולכים בדרך התורה, הכל נזקף לזכותו של ר' יונה, עד סוף כל הדורות הכל חייבים לו הכרת הטוב שהביא אותנו אל המקום הזה.

אנו מבקשים מאת ר' יונה בשעת פרידה, אמנם רבותי כמה קשה זה לומר כן, מי היה מאמין באותם ימים בשנת תש"ז כשהגענו לאמעריקא שיגיע יום שבו נצטרך להפרד מר' יונה, ועוד כל כך מהר שילקח מאתנו עוד לפני שהגיע לשנות חיים, עוד לא חי כמספר חיי"ם, הוא ממש נעקר באמצע החיים, ר' יונה היקר, כל כך אהבת אותנו, כל כך הרבה חסד עשית עמנו בחיים חיותך, אנו מבקשים ממך, אנא אל תשכח אותנו, וגם אנו לא נשכח אותך.

כל אחד כאן יודע, ואפילו אם קורה לעתים שהאהבה מתקררת קצת, אבל בתוך תוכיות ובפנימיות הלב, יודע כל אחד על כל פנים מעט מן המעט ממה שהוא חייב לר' יונה, אבל מה אנו יכולים לעשות לו, במה אנו יכולים להחזיר לו אפס מעט ממה שאנו חייבים לו, אני מבקש מכם מכל אחד, אשר ישנו פה ואשר איננו פה, אפילו החברים הראשונים מאותם ימים, כל אחד שנהנה ממנו, שיחליט עכשיו בלבו לתת כופר נפש עבור הישיבה, שהיא היתה משאת נפשו של ר' יונה, רוח החיים שלו, כותלי בית המדרש יוכיחו אותנו אם יצאנו ידי חובה כלפי הישיבה.

והקב"ה יעזור שיהיה מליץ יושר, בראש וראשון עבור רבינו שליט"א [זצ"ל] שמתוך החוט המשולש שניהלו את הישיבה נשאר אתנו רק הוא לבדו, אוי, אותה ישיבה קדושה שכל אבן שלה כל פיסת עפר שלה, היה מלא עם דמעות קודש של ראשי הישיבה מי שעוד זוכר, היחיד שנשאר אתנו לנהל את הישיבה הוא רבינו, הקב"ה יתן לו את הכוחות לכך.

בחיי לא אשכח וכן חברי מאותם ימים לא ישכחו אותם ימים מקדם, היה זה בין אסרו חג הפסח שנת תש"ז עד בערך שתי שבתות אחרי חג השבועות, שבהם היה צדיק הדור רוח אפינו משיח ה' הרה"ק מסאטמאר זי"ע אתנו בישיבה, וכל פעם כשהיה יוצא מן הישיבה, היה נפרד בכזה אהבה מאת רבי יונה זצ"ל, אני זוכר איך פעם אחת לפני שיצא, נעמד אצל רבי יונה ושחח עמו, אמר לו הרבי, רבי יונה, אני מקוה שהקב"ה יעזור שנלך יחד לקראת המשיח, ואתה תלך בעצמך לקראת משיח עם רגליך הבריאות, אני לא אשכח את הדברים האלה, רבי יונה, כשאתה עולה למעלה אתה בא בטענה, תרעיש עולמות אצל הרבי זי"ע, תאמר לו, הרי אתה הבטחת לי שאלך לקראת משיח, וההבטחה אמנם לא נתקיימה בי, אבל על כל פנים שכבר תתקיים ההבטחה בנו, שאנו נלך לקראת מלך המשיח במהרה, ושנלך ברגלים בריאות, אנו צריכים הבטחה שהרגלים הרוחניות שלנו יהיו בריאות, שלא נחליק וניפול בתוך סבלות מצרים חלילה.

רבי יונה, תהיה מליץ יושר לכל אלו שכבר הזכירו כאן קודם, אני רוצה רק להזכיר דבר אחד, ובזה אפרד מר' יונה אם שייך לומר כן, כשהספדתי פעם את אחד מרבותי, הגה"צ אב"ד מטרסדורף זי"ע, אמרתי ירמיה הנביא אומר (ירמיה ח יט) הנה קול שועת בת עמי מארץ מרחקים, הה' אין בציון אם מלכה אין בה. אמרתי אז, מדוע בא שועת עמי ממרחקים דייקא, מה הנפקא מינה אם זה מרחוק אם מקרוב, הלא כל אחד מישראל צועק.

אלא פעם קורה שמסתלק מן העולם יהודי שהיה ירא שמים ותלמיד חכם צדיק ומנהיג בישראל, רב וראש ישיבה, שהיה יכול להנמיך את עצמו גם למי שקטן ממנו ולהשפיע לכל אחד תורה ויראת שמים, אבל רק למי שהיה בבית המדרש, מי שהיה קרוב אליו, לאלה היה יכול להשפיע, אבל אלו הרחוקים, אלו שכבר נתרחקו מהיכל ה' מתורה ויראת שמים, עמהם כבר אין לו שפה ולשון מדברת, אבל יש פעם מנהיג כמו שר' יונה היה, ועברנו זאת יום יום באותם ימים קשים, שר' יונה היה מצד אחד מנהל את הישיבה, ומשפיע לאלו הנמצאים בתוך היכל ה', אבל באותו זמן כל יהודי שהגיע אליו, מכל מקום ומכל מצב, כמה שכבר היה מרוחק, מיד מצא עמו ר' יונה לשון משותף, ובצחות דבריו הצליח להשפיע עליו, וקירבו בחיבה יתירה לתוך הישיבה.

הנה קול שועת עמי בא מארץ מרחקים, גם אלו שהגיעו ממקומות רחוקים מגיע קול שועתם, הה' אין בציון, היינו בית המדרש שנקרא ציון כמו שדרשו חז"ל (ברכות ח.) על הפסוק (תהלים פז ב) אוהב ה' שערי ציון מכל משכנות יעקב, אוהב ה' שערים המצוינים בהלכה, היינו בתי מדרשות, אם מלכה אין בה, מאן מלכי רבנן, כשמסתלק רב רבנן כזה, שגם אלו שהגיעו מארץ מרחקים יחפשו ולא ימצאו, היכן הוא הרב, רבי יונה כבר אינו כאן, על זה מקונן הנביא ירמיה.

האם יש מציאות כזאת, האם שייך נייטרא ישיבה בלא רבי יונה, הלא שני הדברים האלו הם ממש היינו הך, הלא זה כמו רבי יונה בלא ישיבת נייטרא, תרין רעין דלא מתפרשין, והא בלא הא לא שייך, אבל אם הקב"ה כבר עשה שיהיה כן, אנו מתפללים וזועקים להקב"ה שיתן את הכוחות, בראש ובראשונה לרבינו שליט"א [זצ"ל] שעליו נופל עכשיו הכל, שיוכל להמשיך בעבודת הקודש, ויעזור הקב"ה לכל אחד מאתנו, בזכות התפלות שהתפלל והעתיר רבי יונה יחד עם רבי מיכאל בער זצ"ל, בחרבי ובקשתי בצלותי ובבעותי, כל התפלות האלו יעשו רושם למעלה, ונזכה לגדל דורות לתורה ולקדושה מתוך הרחבת הדעת, עד ביאת גואל צדק בב"א.

במעמד הלויה בישיבת נייטרא כ"ק אדמו"ר מנייטרא זצ"ל

איתא בקדמונים (רוקח) הטעם שכאשר יהודי הולך לעולמו אומרים בניו אחריו קדיש, כי כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו, זה הוא התכלית של כל יהודי שחי בעולם, לעשות קידוש השם ולהרבות כבוד שמים בעולם, וכיון שהיהודי מסתלק מן העולם, נחסר מן העולם חלק הקידוש השם שהוא היה צריך להרבות בעולם, ועל כן אומרים הבנים יתגדל ויתקדש שמיה רבה, ששמו הגדול של הקב"ה ימשיך להתגדל ולהתקדש, ולא יחסר החלק הזה על ידי פטירתו של אביהם.

הנפטר הזה רבי יונה זצ"ל, אין צריך לומר שכל חיותו היה רק כדי לגדל ולקדש שמו הגדול של הקב"ה בעולם, וחוץ מזה לא היה לו בעולמו כלום, היה לנו הזכיה שבמקום הקדוש הזה בבית המדרש הזה, היה משמש בחיים חיותו, כאן היה מאיר את אור תורתו בעולם, והיה מקדש שם שמים בעולם, ולכן על כל בני החבורה לדאוג שמעתה לא יחסר הכבוד שמים שהוא עשה בעולם, וימשיך להתגדל ולהתקדש שמיה רבה, כמו שהיה בחיים חיותו של הנפטר.

אנו מקווים שמה כאן היה עומד ומשמש, אף שם יהיה עומד ומשמש, ואנו נעשה את שלנו, הבית המדרש הזה יאמר יתגדל ויתקדש שמיה רבה, שיתקדש שמו יתברך על ידינו, ונעשה נחת רוח לנשמתו בגנזי מרומים, כאן בבית המדרש הזה שהוא שימש בחייו בקדושה ובטהרה, וזכות גדולה תהיה לנו לעשות נחת רוח לנשמתו הטהורה, יהי רצון שיהיה מליץ יושר לכולנו לכל תלמידיו ולכלל ישראל כולו, שיתקיימו כבר דברי הנביאים שהתנבאו לעתיד לבא, ובלע המות לנצח ומחה ה' אלקים דמעה מעל כל פנים וגו'.

מודעה

די אדרעס צום ציון הק'

פון מרן הגה"צ רבי יונה הלוי פארסט זצ"ל

Neita cemetery - yeshiva

Farm settlement cemetery

Mt kisco NY 10549

אדער

55 Tora Rd Mt kisco NY 10549

פועלט אויס אלעס גוטס

מדור

מבאר תורתו

דרשות בענינים שונים

ממרן הגה"צ זצ"ל

נתפרסם לראשונה

לרגל ההילולא הארבעים

בענין בטחון והשתדלות

החודש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה (שמות יב ב). לכאורה דארף מען פארשטיין ער פאנגט אן מיט א לשון נוכח החודש 'הזה' לכם, און ער ענדיגט מיט א לשון נסתר ראשון 'הוא' לכם.

דער דובנער מגיד (אוהל יעקב פ' בא) זאגט א משל, אמאל זענען צוויי מענטשן געגאנגען צוזאמען נאך געלט, איינער איז געווען א שוואכער קראנקער מענטש מיט כל מיני חסרונות, דער אנדערער איז געווען א גבור געזונט און שטארק מיט אלע מעלות און דערצו א לץ א גוט לוסטיגער מענטש אויכעט, מען איז געגאנגען צוזאמען נאך געלט און דער גבור האט אלץ חוזק געמאכט פונעם שוואכער. דער שוואכער איז אבער געווען א בעל בטחון האט ער זיך אנגערופן צו אים, דו מיינסט אז ווייל דו ביזט אזוי שטארק ביזטו גליקליכער, עס ווענדט זיך אלעס אין הימל, דער אייבערשטער קען מאכן אז דאס וואס איך בין אזוי קראנק און שוואך דאס איז מיין ישועה, און דאס וואס דו ביזט אזוי שטארק איז פארקערט, האט ער אים אויסגעלאכט ווי קען דאס זיין. זענען זיי אריינגעקומען אין א מדינה אריין, איז דארט פונקט געשען אז דער גרעסטער גבור מגבורי המלך איז דעמאלס געשטארבן, האט מען געזוכט א צווייטער גבור איבערצונעמען, האט זיך א געוויסער מענטש געמאלדן אז ער איז ראוי איבערצונעמען, וואס איז די סימן, מען זאל אויפזוכן א שטארקער מענטש און מיט איין פינגער וועט ער אים געבן א קנאק און שוין דער'הרג'ענען, דאס וועט זיין די סימן פון זיין שטארקייט. אויך האט זיך דעמאלטס געטראפן אז דער גרעסטער דאקטער איז דעמאלטס געשטארבן, האט זיך געמאלדן א צווייטער אז ער איז א גרויסער דאקטער, וואספארא סימן וועט ער געבן, מען זאל ברענגן גאר א קראנקן מענטש און ער וועט אים אויסהיילן ער זאל זיין כאחד האדם. איז מען געגאנגען זוכן זייער א שטארקער מענטש און זייער א קראנקן מענטש, האט מען געטראפן די צוויי פארשוינען אין וועג, האט מען זיי באלד געברענגט צום מלך, און דער גבור האט אים טאקע געגעבן א קנאק און ער איז שוין טויט געווארן, און דער דאקטאר האט פארן שוואכער געגעבן א רפואה און ער איז באלד געזונט געווארן, איז טאקע אזוי געווען, אז זיין שטארקייט איז געווען דער גורם פון זיין ירידה, און זיין שוואכקייט איז געווען דער גורם פון זיין עליה ער זאל געזונט ווערן. א מענטש מיינט ער טוט ער מאכט און דאס איז עס, דארף א מענטש צו וויסן, מען זאל נישט מיינען אז דאס וואס דער מענטש טוט דאס איז אלעס געטון, דאס טוט זיך דאך פון הימל, וואס ער מיינט עס איז גוט פאר אים שטעלט זיך צומאל אויס פארקערט, דער באשעפער טוט אלעס.

דאס קען זיין פשט אין פסוק החודש 'הזה' לכם ראש חדשים, דער חודש איז דער ראש חדשים, דאס איז דער חודש וואס די אידן דאס בית דין טוט מקדש זיין, אבער זאלסט וויסן אז נישט דו מאכסט עס, ראשון 'הוא' לכם, דאס איז דאך א כח הנסתר, דער אייבערשטער טוט אלעס, דאס דארף דער מענטש צו וויסן און צו גלייבן.

א מענטש ווערט דאך נתפעל פון דעם וואס ער זעט, עס דאכט זיך אים אז ווען ער וועט זיין א טויגליכער מענטש און ער וועט טוהן די און די זאך דעמאלטס וועט עס געטוהן ווערן און אז נישט איז אם אין אני לי מי לי, ווער וועט עס טון.

בעצם איז די זאך א גרויסע גרייז, טוהן טוהט זיך אלדינג פון הימל, אלע גשמיות'דיגע זאכן טוען זיך פון הימל, נאר וואס דען, דער אייבערשטער האט געגעבן אזא מעגליכקייט פארן מענטש אז מען טוהט עפעס בידים א קליינע זאך און דורכדעם ווערט דאס געטוהן, פאקטיש איז עס אז פון הימל וויל מען אזוי, און אז פון הימל וואלט מען נישט מסכים געווען וואלט גארנישט געווען, אסאך מאל ווערט מען אבער פארנארט, א ביזנעס מאן פארגעסט אז זיין ביזנעס גייט נאר מיט הצלחה פון באשעפער, און ממילא ווייל ער פארגעסט פון דעם קען ער אמאל טוהן אן ענין פון אונאה און גניבה וגזילה וכדו', אלמלי ער זאל זיין שטארק אין אמונה און בטחון ווייסט ער דאך אז כל מזונותיו של אדם איז דאך קצובים לו (ביצה טז.), קען ער דען דורך גזל'ן עפעס צו'גנב'ענען, קען ער דען אומווארפן דעם בודזשעט פונעם רבוש"ע וואס מען האט אים צוגעשטעלט אויפ'ן יאר אזויפיל און אזויפיל, אז ער גנב'עט צו נאך א הונדערט טאלער האט ער סך הכל דאס וואס דער אייבערשטער האט אים צוגעשטעלט אינעם בודזשעט, און ער מיינט אז ער האט נאך הונדערט טאלער צו, אין דעם ליגט נישט קיין שכל עפעס, דער כביכול האט דאס דען נישט געוואוסט?. און ווידער איך זאל זאגן אז מען האט אים קוצב געווען אז אזויפיל געלט וועסטו האבן כשר, דאס האט מען פון הימל מסכים געווען, און די רעשט הונדערט דאלאר דארפסטו שוין אליין צו גנב'ענען, אזא בודזשעט מאכט מען דאך נישט פון הימל.

בכלל דארף מען דעם גאנצן חשבון צו פארשטיין, די גמרא זאגט (שם) כל מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה עד יום הכפורים חוץ מהוצאות שבתות והוצאת י"ט והוצאת בניו לתלמוד תורה שאם פחת פוחתין לו ואם הוסיף מוסיפין לו. פרעגט רבי חיים קאסובער זצ"ל, די הוצאות שבתים וימים טובים זענען דאך נישט אין דעם קצבה, ממילא קומט דאך אויס אז דער בוטשער און דער בעקעריי וכדו' זיי האבן נישט קיין קצבה, ווייל אויף שבת קען מען דאך קויפן וויפיל מען וויל כל המוסיף מוסיפין לו, נו, אז ער וועט קויפן מער אויף שבת וועט דאך דער בוטשער אדער די בעקעריי פארדינען מער, און אויב אזוי וועט ער דאך אויסגעבן מער, וועט דאך דער אנדערער פארדינען מער, קומט דאך אויס אז עס איז דא טויזנטער מענטשן וואס האבן נישט קיין קצבה, איז וואו ליגט דער חשבון.

נאר וואס דען זאגט ער דער בעקעריי און דער בוטשער זיי האבן אויך זייער קצבה, פאר יעדן מענטש איז באשטימט וויפיל עס קומט אים פון הימל, נאר וואס דען, עס קען קומען דירעקט צו אים, אז דער יוד איז אן ערליכער וועט ער קויפן אויף שבת און אויף יום טוב וואס מען דארף, ער וועט מכבד זיין דעם שבת און יו"ט, טאמער איז ער אבער נישט דער ערליכער וכדו', וועט ער אויף שבת און יו"ט גאנץ קנאפ אויסגעבן, עס איז דאך א שאד אויף דעם צו געבן עס איז דא וויכטיגערע זאכן וכדו', דעמאלטס גייט דאס געלט צום דראג סטאר מען דארף האבן א מעדיצין, און פון דראג סטאר גייט עס ווייטער ביז עס קומט סוף כל סוף אן צו דעם אנדערן, דער חשבון בלייבט אבער א חשבון. ווען ער גנב'עט הונדערט דאלער, האט ער גע'גנב'עט זיין אייגענע געלט, ווייל מער וויפיל עס קומט אים דעם קצבה האט ער נישט גרעסער געמאכט, עס וואלט סייווי אנגעקומען צו אים, אין די עשרת הדברות שטייט לא תגנוב, לא קען מען שרייבן מיט א וא"ו, לו צו אים, און מען קען שרייבן מיט א אל"ף, לא ניין, אבער ווען מען ליינט עס קען מען עס טייטשן וויאזוי מען וויל, זאגט ער 'לא' תגנוב, זאלסט נישט גנב'ענען, ווייל דער אמת איז 'לו' תגנוב, גנב'עסט דיין אייגנס, נעמסט נישט יענעמס געלט צו, נאר מען וועט נאך פאר די גניבה און גזילה צוגעבן אן עונש, אבער ביסט נישט צוגעקומען צו עפעס אן הצלחה מיט וואס דו האסט געטון.

אביסל איז אין אידישקייט זאכן אויך אזוי, עס קען נישט זיין אז ווען מען פלאגט זיך נישט מען געט זיך נישט אכטונג און דערנאך וויל מען נאך זיין א וואוילער און אן ערליכער און נישט האבן קיין נסיונות, עס איז נישט אזוי, דאס פארלאנגט אביסל יגיעה, אזוי ווי די גמ' (מגילה ו:) זאגט אם יאמר לך אדם לא יגעתי ומצאתי אל תאמין, זאלסטו נישט גלייבן, נאר יגעתי ומצאתי תאמין. אויך דארף מען וויסן, ס'איז נאך אפאר טאג דער זמן, וויפיל איין טאג איין ערליכער טאג פון חשבון הנפש וואס מען געט זיך א טראכט, און אפשר טאקע באותו מקום ובאותו זמן, מען האט דאך פארט עפעס פארברענגט אביסל צייט וואס מען וואלט זיי אויך געקענט מקריב זיין פאר תורה, צו מען האט גערעדט וואס מען דארף נישט צו רעדן, צו מען האט געטון אזאך וואס מען דארף נישט צו טון, איז יעצט באותו מקום באותו זמן, עס איז יעצט דער לעצטער שבת פונעם זמן, דאס דארף מען אויסצונוצן גאר אויף אן אנדערען אופן, איינער קען זיך טראכטן, ס'איז דאך דעם לעצטן שבת, מען וועט מיר גארנישט טוהן, יעדע זאך קען מען קוקן ווי א איד, און מען קען דאס קוקן ווי א פראסטער מענטש וואס ער האט נישט קיין עול מלכות שמים, ובפרט אז עס קומט שבת פרשת החודש דארף עס זיין ווי דער מדרש (ויק"ר פכ"ט ס"ו) דרש'נט אויף פסוק (תהלים פא ד) תקעו בחודש שופר, תחדשו מעשיכם שפרו מעשיכם. ס'איז עפעס א נייע זאך מען דארף פון פריש אנפאנגען, מען דארף זיך צוגרייטן דאך צום פסח, אין דעם ווענדט זיך וויאזוי מען וועט אריינגיין צו די ימים טובים צו די זמנים וואס קומען, און אז מען עפענט אויף די אויערן אויף דעם דעמאלטס וועט דער אייבערשטער העלפן.

איינער איז אמאל געקומען צום דברי חיים זצ"ל און ער האט אים אזוי מכבד געווען וכדו', האט ער געזאגט רבי, עס שטייט אין ירושלמי (שביעית פ"י ה"ג) אז ווען איינער קען איין מסכת און מען געט אים כבוד ווייל מען מיינט אז ער קען צוויי מסכת דארף מען זאגן דעם אמת, זאגט ער איך קען אינגאנצען צוויי הונדערט בלאט גמרא תוס' און דער רבי איז מיך אזוי מכבד. האט דער דברי חיים געזאגט, און דו ווייסט דען וויפיל כבוד עס קומט אויף צוויי הונדערט בלאט גמרא תוס'?. ווייסט מען דען וויפיל רושם עס קען מאכן אייך וואך אדער איין טאג מיט יגיעה ערליך געלערנט און ערליך געדאווענט, מען ווייסט דען?, דאס קען מהפך זיין א מענטש, עס קען ממש מאכן אז דער מענטש זאל אינגאנצן אנדערש ווערן, וועגן דעם רעד איך צו די וואס זייערע אויגן זענען אפן, זיי זענען נישט פארשטעלט מיטן כח הדמיון פונעם יצה"ר וואס זאלן זאגן דאס איז דאך נאר מוסר, מוסר איז א פיינע זאך אבער די מציאות איז דאך אנדערש.

לעולם דארף מען פארשטיין וואס איז דער יושר, דער יצה"ר קומט לפתח חטאת רובץ, באלד איז שוין כי יצר לב האדם רע מנעוריו, און דער יצר טוב קומט הערשט ווען מען האט בר מצוה, וואס איז דער יושר?. מען ווייסט געווענליך, די וועלט זאגט נאך פון רבי העשיל מקראקא זצ"ל מען האט אים געפרעגט ווען די ביסט געווען א קינד האסטו דאך נאך נישט געהאט קיין יצר טוב, אויב אזוי ווען דער יצה"ר האט דיך צוגערעדט צו עפעס פונוואנעט האסטו געוואוסט צו זאגן ניין און צו טון דערקעגן. האט ער געזאגט, איך האב אים געזאגט, שמוע בין אחיכם כתיב, לאמיר הערן, לאמירווארטן ביז ער וועט קומען דער יצר טוב וועל איך ענק ביידע צוהערן, איינעם אליין וועל איך עפעס צוהערן?. ממילא קען זיין וועגן דעםווארט מען ביז די דרייצן יאר, דעמאלטס קען מען בעסער מכריע זיין, אבער ביז דעמאלטס איז בעסער אזוי, דער יצה"ר מאכט דאך אן א דמיון פארן מענטש ער זאל נישט זען וויפיל עס איז ווערט, ווי גליקליך ער איז מיט דעם ווען ער קען נאך א פאר טאג לערנען, אין דער שטאט דארף מען דאך צוהעלפן אינדערהיים, מען האט נישט דעם מנוחת הנפש וואס מען קען האבן דא.

דער חפץ חיים זצ"ל ברענגט אז איינער האט אמאל געפרעגט א גדול, אז א מענטש דאווענט שמונה עשרה און ער האלט שוין באלד ביים סוף שמו"ע, און ער דערמאנט זיך אז ער האט פשוט געפלוידערט, ער האט נישט אינזין געהאט גארנישט וואס ער דאווענט, וואס זאל ער יעצט טון. האט ער געענטפערט, אמאל איז געשטאנען עפעס א פרוי אויף די גאס פארקויפן עפלעך אדער וואס, איז צו געקומען עפעס א שגץ און צוגעכאפט דאס געלט און געגעבן א ווארף דעם קעסטל אז אלעס האט זיך אויסגעגאסן, האט זיך גענומען טון א כאפעריי און זי איז געשטאנען א פארלוירענער, איז דארט געווען א חכם אחד און געזאגט צו איר, וואס שטייסטו שטיל, כאפ דו אויך, דו קענסט אויך כאפן, וויפיל דו וועסט כאפן וועט דאך זיין דיינס. זאגט ער, דעמאלס ווען דו דערמאנסט דיך אז דו האסט נישט געדאווענט, דארט ביי די ברכה זאלסטו אנפאנגען יא צו דאווענען, דארט פאנג אן צו צולייגן כוונה, פון דארט און ווייטער וועט דאך כאטש זיין דיינס. אז מען האלט א וואך פאר סוף זמן, און עס טוט וויי אז מען האט נישט אויסגענוצט ביז יעצט ווי עס דארף צו זיין, דארף מען יעצט אנהייבן, און דעמאלטס וועט זיין מצוה גוררת מצוה אז דער אייבערשטער וועט העלפן אז מען וועט ווייטער מצליח זיין.

בעט איך ענק נאך די פאר טעג זאל מען אויסנוצן ווי עס דארף צו זיין, אבער מען דארף נישט זיין אזוי שוואך אז יעדע קלענסטע זאך זאל שטערן, אזוי ווי מענטשן וואס וואלטן נאר געווארט אויף דעם עס זאל זיך עפעס טון, פארקערט דארף מען דאך צו בעטן אז מען זאל קענען רואיג לערנען אן מניעות און עיכובים וכדו', דאס דארף מען צו בעטן דעם אייבערשטען. און יעצט חוץ דעם וואס דער זמן איז צו טון, איז דער זמן מען זאל בעטן דעם אייבערשטן אויף דעם, ממילא טוט'ס נישט צופיל פארברענגען מיט זוכן חברים וכדו', דער אייבערשטער וועט מזמין זיין, א גוטן חבר וועט ער האבן ווען ער וועט ווערט זיין ביים אייבערשטען אז ער זאל האבן א גוטן חבר, טאמער וועט ער נישט ווערד זיין, מעג ער אלא קונצן מאכן, עס וועט נישט טויגן, די משנה (אבות פ"א מ"ו) זאגט טאקע וקנה לך חבר. אבער די אלע הכנות פון דעם, א חלק איז איבריג א חלק איז שוין צו שפעט, מען דארף אויסבעטן ביים אייבערשטן אז מען זאל קענען לערנען מיט מנוחת הנפש און אויף אלע זאכן וואס א מענטש דארף ער זאל מצליח זיין אין תורה און יראת שמים, צו דעם איז נישט צו שפעט, צו דעם איז שבת פרשת החודש און אלעמאל גוט.

יו"ל ע"י מערכת אוצר יונה - 6062-659 (845)

צו באקומען דעם גליון וועכנטליך שיקט א אי-מעיל צו

YIDEL425@gmail.com

עוד בענין בטחון והשתדלות

די גמרא (שבת לא.) זאגט, אמר ר"ל מאי דכתיב (ישעיה לג ו) והיה אמונת עתיך חוסן ישועות חכמת ודעת וגו'. אמונת זה סדר זרעים. ברענגט תוס' (ד"ה אמונת) פון ירושלמי שמאמין בחי העולמים וזורע. ער גלייבט אין אייבערשטן און ער איז זורע. איז לכאורה אוודאי ער איז מאמין אז דער אייבערשטער שיקט דעם רעגן און ער מאכט וואקסן, אבער וואס האט דער זורע זיין צוטאן מיט'ן מאמין זיין בחי העולמים, ווידער אז ער גלייבט נישט, גלייבט ער דאך אויך נישט אז די רעגן קומט פונעם אייבערשטן. נאר וואס דען זאגט דער חידושי הרי"ם זצ"ל, דער ענין איז, אז לעולם דער מענטש דארף אלע עשיות טוען, נירו לכם ניר ואל תזרעו אל קוצים, מען דארף אנבויען כדי עס זאל וואקסן דארף מען אויפאקערן און ארויסנעמען די קוצים פונעם פעלד און דערנאך איינפלאנצן אין די ערד, און אויב עס איז א קרקע קשה דארף מען דאס נאך אמאל איבעראקערן, מען דארף ווארטן אויפ'ן רעגן און אלדינג טוען וואס דער מענטש דארף צו טוען, טוט דאך לכאורה דער מענטש אלעס, זאלסטו אבער וויסן, דיין גאנצן טוען איז נאר ווייל דער אייבערשטער פארלאנגט עס פון דיר צו טוען, אבער געטאן ווערט עס דורך דער אייבערשטער וואס גיט סייעתא דשמיא אז די זאך זאל מצליח זיין. אמונת זה סדר זרעים שמאמין בחי העולמים, ער האט אמונה אינעם חי העולמים, וזורע, און ער בויט ער טוט אלדינג וואס דער מענטש דארף צו טאן, אבער געשטעלט איז עס אויף די אמונה צום באשעפער אז דאס וואס ער טוט זאל מצליח זיין, ווייל סוכ"ס ער קען אריין לייגן ארבעט א גאנץ יאר און עס קומט א שדפון א שטורעם ווינט אדער די גשמים זענען נישט בעתים און אלדינג ווערט חרוב, און מיט זיין גאנצע ארבייט האט ער גארנישט אויפגעטאן ווען דער אייבערשטער וויל נישט אז ער זאל מצליח זיין.

בענין זה ברענגט דער חובת הלבבות (פתיחה לשער הבטחון) אז אן עובד אלילים האט געזאגט צו דעם פרוש, מעשיך סותרים את דבריך, דו גלייבסט אין דעם באשעפער אז ער איז זן ומפרנס, וואס דארפסטו קריכן אין מדבר אריין, דורך אזא ווייטן פרנסה, ער קען דיך דען נישט מפרנס זיין אינדערהיים. לגבי דעם ענין דערציילט מען א מעשה, אין קראקע איז געווען א שול, איך האב געזען די שול, א גרויסער שול געווען אויפגעבויעט, א הערליכע שול געווען, עס האט געהייסן ר' אייזיק ר' יעקעלעס, דאס האט אויפגעבויט א קראקעווער איד ר' אייזיק וואס זיין טאטע האט געהייסן ר' יעקב, ער איז געווען א גרויסער ארימאן, איינמאל האט ער גע'חלומ'ט אז אין פראג ביי די בריק דארט איז באגראבן א גרויסער אוצר א פארמעגן, ער האט איינמאל גע'חלומ'ט און נאכאמאל גע'חלום'ט און נאכאמאל גע'חלום'ט, ביז ער האט עס אנגענומען ערנסט, געלט האט ער אבער נישט געהאט, ער דארף פארן קיין פראג, עס איז נישט אזוי ווי היינט, ער האט זיך צוזאמגעשנארט דארטן די פאר פרוטות וויפיל ער דארף האבן צו פארן אויף פראג, און ער איז אהין געפארן און עטליכע מאל באטראכט דעם בריק וויאזוי דורכצופירן די גראב ארבעט, אינצווישן האט דער סאלדאט וואס האט דארט באוואכט באמערקט אז דער איד גייט נאכאמאל אהין און נאכאמאל אהין, פונקט איז ער געווען א אידישער זעלנער, איז ער צוגעגאנגען און געזאגט, זאג נאר וואס ווילסטו דא, ער האט דאך געזען סיווי'סיי קען ער דען זיך נעמען גיין גראבן ביי א בריק, האט ער געטראכט ער וועט דא מאכן חצי בחצי, זאגט ער איך זאג דיר דעם אמת, איך האב גע'חלום'ט אז דא איז דא א גרויסער אוצר א גרויס פארמעגן באגראבן, וועסטו אויך גראבן וועלן מיר זיך טיילן און מאכן געלט, זאגט ער צו אים, ווי קען א איד זיין אזא נאר, איך חלום שוין פון לאנג אז אין קראקא איז דא א איד ר' אייזיק דארטן וואס אונטער זיין אויווען ליגט א גרויס פארמעגן, נו וועל איך פארן קיין קראקא פאר דעם, האט ער דאך שוין פארשטאנען וואס מען מיינט, איז ער צוריקגעפארן און טאקע געפונען דארט א גרויס פארמעגן, און פון דעם געלט האט ער אויפגעבויט די שול ר' אייזיק ר' יעקלס. דערציילט מען דאס, מען נעמט זיך פון דעם ארויס דעם מוסר, לעולם א מענטש קריכט ארום און זוכט ארום, ער מיינט אז דארט ליגט זיין גליק, דארט ליגט זיין פארמעגן, דאס ליגט ביי אים אין שטוב, ווייל ווען דער פון הימל וויל, ליגט דאס ביי אים, ברויך ער נישט צו קריכן.

דאס איז אמת דאס איז ברור אז דאס פרנסה איז אנגעשריבן וכדומה, אוודאי מיר זענען זינדיגע מענטשן, און מען איז נישט ווערט אז מען זאל קענען נאר מיט איין קלאפ האבן זיך מפרנס צו זיין, מוז מען זיך פלאגן אויף געוויסע אופנים, אבער צו מאכן פון דעם אז דאס איז דער עיקר לעבן, דאס איז דאס גאנצע לעבן, ארבעטן פאר פרנסה וכדומה און נאך אביסל דערצו, איך ווייס די אלע זאכן וואס דאכט זיך אז פון דעם לעבט מען און אויף דעם שטייט עס, און אגב פארשטייט זיך אז א איד דארף מען אויך צו זיין, מען קען דאך נישט דאווענען וואו מען ברויך, מען דארף דאך גיין אין געשעפט, ווייל דארט איז דאך די לעבן, די געשעפט געבט דאך די פרנסה.

דער חפץ חיים האט אמאל געזאגט איינעם א בעל עגלה, ער האט געוויינט

וואס וויינט איר, דער פערד איז אים גע'פגר'ט, האט ער געזאגט, מיין פרנסה געבער איז געשטארבן. האט אים דער חפץ חיים געזאגט, דער פערד איז דיין פרנסה געבער? עס פעלט דען פערד אויף דער וועלט? מען קען דאך אזוי נאריש ווערן אז מען ווערט מגושם, עס דאכט זיך אז מען הערט דאס איז א געלעכטער, איך וועל קיינמאל נישט אזוי טראכטן, בפועל אסאך מאל טראכט מען אליין אזוי, אסאך מאל ווערט מען נכשל אין עבירות, איך בין שוין געזעסן מיט גאנץ היימישע יונגעלייט, עס איז געווען א דין תורה, א סכסוך אין געלט זאכן, און עס האט א פחד געכאפט, ווי פארגעסן זיך די מענטשן, דער אמונה פשוטה, געוועגדליך איז טאקע אזוי איין צד האט אן עוולה געטון וכדומה, אבער דער גערעכטער צד אויך, ווי דער חידושי הרי"ם פלעגט צו זאגן אויף די משנה (אבות פ"א מ"ח) כשיהיו בעלי דינים עומדים לפניך יהיו בעיניך כרשעים, זאגט ער פארוואס עפעס בײדע, ממילא איינער איז א רשע, דער צווייטער וואס איז דער גערעכטער מוז דאך גיין, אז מען רופט אים צו דין תורה מוז ער דאך גיין. זאגט ער ווייל ווען עס קומט צו נצחון, ווערט דער צווייטער אויך פארטומעלט, ער פארלירט די יראה צו זאגן נאר דעם אמת, וואס הייסט ער קומט מיר פארדרייען א קאפ, ער לאזט זיך נישט, ווערט אפילו דער מענטש וואס איז א בן תורה און ער לעבט אין תורה, ער פארלירט זיך אויך אינגאנצען ער פארגעסט זיך.

בין הזמנים

עס דערנענטערט זיך בין הזמנים, און לעולם וואלט דאך ביי יעדן ערליכן בחור געדארפט אזוי די הארץ אנפאנגען צו קלאפן, א זמן איז דורכגעגאנגען, וואס האב איך אויפגעטאן, וואס האב איך מקלקל געווען אין דעם זמן, וויפיל וואלט איך געקענט אויפטאן, און עס קומט א בין הזמנים, ער האט דאך שוין געהאט א בין הזמנים, עס איז דא וואס מורא צו האבן, ער ווייסט ער קריכט ארום אמאל אין די גאסן, אז מען איז נישט טרוד במלאכתו איז מען הפקר. רבי שמחה בונם ווארקער זצ"ל פלעגט זיך פארבינדן די אויגן אז מען האט אים געמוזט פירן, ער האט מורא געהאט צו קוקן, האט מען אים געפרעגט, קען מען נישט אנדערש אכטונג געבן אויף די אויגן נאר אזוי?, האט ער געענטפערט, דער פסוק זאגט (משלי ג ז) אל תהי חכם בעיניך. מיט די אויגן זאל מען קיין חכם נישט זיין, די אויגן דארף מען זיך היטן. אז א מענטש זאל זיך קענען היטן איז די ערשטע זאך טרוד במלאכתו זיין, מען דארף דאך שמירה יעדע רגע, און די שמירה מיינט תורה לערנען, א ישיבה בחור דארף בין הזמנים לערנען וויפיל עס לאזט זיך, מען דארף צו וויסן אז אלעמאל איז דאס לערנען א חלק פון יראת שמים און דאס נישט לערנען א חסרון אין יר"ש, אבער דאס לערנען בין הזמנים איז כולו יראת שמים, ווייל דאס איז די שמירה וואס היט אים אפ פון שלעכטע חברותא פון שלעכטע ראיות פון שלעכטע פלעצער צו גיין און פון אלדינג.

לענינינו דאס ארויסגיין אויף דער גאס דארף כאפן א שטיקל שרעק, דא דארף מען דאך עפעס איינקויפן, מלבושים איינקויפן, בין איך דען אזוי שטארק מיט מיינע אויגן אז זיי זאלן נאר קוקן דארט ווי מען דארף, ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם, ס'איז דאך א לאו, און ח"ו אז מען זעצט זיך אריין אפילו אין א ביהמ"ד מיט א ליידיג גייער, אבער מען זאל וויסן אז חוץ דער בוכ"ע זעען מענטשן אויך, מענטשן זעען אויך!, עס איז א חילול השם, איך זאג נישט אז מען דארף נישט אזוי טוען ווייל א צווייטער זעט, אבער א בחור וואס קומט פון די ישיבה דארף מען דאך זען אז דער בחור האט געלערנט, ער פארברענגט נישט קיין צייט, נאר ער זיצט און לערנט ווען ער האט צייט און מיט א זריזות העלפט ער אינדערהיים וואס מען דארף נאר צוהעלפן לכבוד יו"ט וכדו', ער ברענגט עפעס מיט זיך פון די ישיבה.

מער ווי איין טאטע האבן מיר דאס מיט אזא מין וויטאג געזאגט, היתכן זמן קר"ש איז ביי אים גארנישט, שלאפט אדורך דעם זמן קר"ש, ווען דער טאטע דארף עפעס וויסט מען אז קיין זמן קבוע צום דאווענען האט ער נישט, דאס איז דאך דער זמן פון תפלה, פונקט ווי א יעדער ארבייטער און געשעפטסמאן מוז האבן א פונקטליכע זמן, מוז דער בחור בין הזמנים אויך האלטן צייטן, דעמאלטס דאווען איך און דעמאלטס לערן איך און דעמאלטס העלף איך אינדערהיים, אלעס גייט בזריזות, ווען נישט איז מען א ליידיג גייער, און אז מען איז דעמאלטס א ליידיג גייער איז דאס געפערליך, דאס שטערט דאס אידישקייט, דער קומענדיגן גאנצען אדער האלבן זמן וועט ער האבן צו ארבייטן ארויסצושלעפן פון זיך דעם סם די טומאה וואס איז אריין אין זיין מוח אריין, ער מעג זיך שאקלען ווען עס וועט קומען ביי די ערב פסח מצות, ביי די אלע אנדערע מצוות מעג ער טאן אלע מין חיצונית'דיגער התפעלות'ער, דער בעל דבר ווערט דערפון גאנץ וויניג נתפעל, ער נעמט זיך די ליידיגע צייט און דארט לייגט ער אריין אין יענעמס מוח און אין יענעמס אויגן און אין יענעמס מויל אריין וואס מען דארף נישט צו האבן, און דאס איז שוין אים גענוג, דאן לאזט ער אים שוין זיך שאקלען און טוהן אלעס, ער האט שוין גארנישט מורא פאר דעם. עס איז שוין צייט מען זאל זיך אויפהערן צו נארן, די מלחמת היצר איז זייער א שווערע מלחמה, גרויסע מענטשן האבן מיט אים צוטאן געהאט, עס זאל זיך קיינער נישט איינרעדן אז ער האט נישט מיט אים צוטאן, יעדער האט מיט אים צוטאן, און די עצה איז, בראתי יצה"ר ובראתי לו תורה תבלין (קידושין ל:), די תורה איז מגנא ומצלא ווי רש"י טייטשט מצלא מן היצה"ר שלא יכשילנו לחטוא (סוטה כא.), מען איז דאך פשוט מקדש שם שמים ווען מען זעט א בחור וואס ער האט געלערנט א גאנצן זמן און בין הזמנים לערנט ער אויך.

עכ"פ וויל איך זאגן, אז מען וועט יעצט סוף זמן נישט לערנען, איז דאס זייער א גוטע התחלה אז מען זאל האבן א פתח פתוח ווען מען קומט אין די שטאט אריין באלד צו זיין אין די הענט פונעם יצה"ר, די שטאט ברענגט שלעכטס נאך זיך, דא איז אויך נישט קיין מנעל ע"ג מנעל פאר'ן יצה"ר, ער האט דא אויך גאנץ א גוטן דריסת הרגל, און א בחור ווייסט אז מען דארף זיך אכטונג צו געבן הן אויפ'ן מויל און הן אויף די אויגן, אבער מען איז דאך כאטש מחויב צוטאן וואס א מענטש קען טוהן, און צו דעם אלעם דארף מען בעטן אויף סייעתא דשמיא.

א בחור דארף זיצן און לערנען און האבן דעם רצון און תשוקה צו אויסוואקסן א תלמיד חכם, ווייל וואס מער ער וועט וויסן פון די תורה מער איד וועט ער זיין, לא בור ירא חטא ולא עם הארץ חסיד (אבות פ"ב מ"ו), ברויך ער צו קענען לערנען, אבער די תורה איז דאך אזוי גרויס און ער ווייסט אזוי וויניג, ממילא אז עס קומט בין הזמנים איז אסאך זאכן וואס מען קען אינעם זמן נישט לערנען, אבער בין הזמנים האט ער מער די מעגליכקייט דאס דורך צו לערנען אדער חזר'ן אלטע זאכן וכדו'.

דער עיקר נקודה דארף מען וויסן, בין הזמנים מיינט נישט קיין הפקר טעג, עס איז דער זעלבער בורא כל עולמים, און עס איז דאך יעצט נאך דערצו די הייליגע טעג, ממילא עס קען נישט זיין אז א גאנץ יאר אין די ישיבה דעמאלטס קומט אים דער רצון פון תורה יר"ש און אפגעהיטענקייט און בין הזמנים איז הפקר, עס איז נישטא קיין זמן קר"ש וכדו', עס דארף צו זיין שם שמים מתאהב על ידך, א בחור וואס פילט אז בין הזמנים איז ער ארויס פון דעם עול פונעם רבונו של עולם, דער איז א גאנץ יאר ארויס, און דעמאלטס וועט די ישיבה נישט זיין בכח אים צו געבן דעם עול, ער באלאנגט גארנישט דא אהער, הלוואי צו די אלע בחורים וואס באלאנגען דא אהער וואס ווילן זיין ערליך און גוט און פיין, צו די זאל אונז דער אייבערשטער געבן כח אויף דעם צוזאמען צו ארבעטן זיי זאלן קענען מצליח זיין צו טוהן דעם רצון הבורא.

מען דארף זיך זייער אכטונג געבן מיט וועמען מען חבר'ט זיך בין הזמנים, עס איז דאך דא פארשידענע בחורים וואס האבן נאך נישט דעם שכל צו וויסן וויאזוי זיך צו פירן, זיי זענען ביד היצה"ר אין פארשידענע זאכן, און אזוי ווי עס קומט בין הזמנים חבר'ט מען זיך שוין צוזאמען, און דאס איז סם המות, די וואס וויסן וואס איך מיין, און די וואס פארשטייען מיך נישט, איז וואויל און גוט אז זיי פארשטייען מיך נישט, זאלן זיי מיך א לאנגע צייט אין דעם פרט נישט פארשטיין, א בחור וואס ער איז נישט גוט פאר אים דארף ער אנטלויפן ממש ווי פון פייער, דאס טויג נישט פאר אים נישט אינעם זמן און נישט בין הזמנים, דאס איז עמיצער וואס איך וויל מיך נישט חברן'ן מיט אים, חייך קודמים, דאס איז אן ענין ווי א רודף הבא להרגך השכם להרגו, ער וויל דארטן ערגעץ גיין שפאצירן, וואס מען רעדט דארט וכו', דאס ברענגט צו שלעכטס. עס קען זיין אמאל גוטע בחורים אבער צוזאמען איז אויך נישט גוט, מען דארף זיך היטן, יראת שמים פאר די קלענסטע זאך דארף מען מורא האבן, אז מען וויל לערנען און זיין ריין און ערליך, ער וויל דאווענען ווי א איד דאווענט, ער וויל זיך א זכות קונה זיין ביים באשעפער, ער וויל זיין א כלי ראוי' לקבל טהרה, דארף מען חייש זיין אפילו אויף א ספק ספיקא, 'אז דאס איז נישט אזוי גוט פאר מיר וויל איך דאס נישט'.

בענין גלות אמעריקא

עס איז נישט קיין דרשה ענין, מען רעדט זיך אביסעל אדורך חברים ידידים, איך פיל עס פעלט מיר, איז דברים היוצאים מן הלב נכנסין אל הלב, עס קומט צו זיך אליין אויך אביסל אריין. איך טראכט אביסל אזוי אריין, דאס אלעס וואס אונז זעמער היינט, מען קען דאס כמעט אנרופען א דור, טאטעס מיט קינדער, דערוואקסענע קינדער און יונגעלייט, עס איז א גאנצער דור וואס מיר זענען צוזאמען געווען און מען האט צוזאמען דורך געמאכט פארשידענס, ב"ה א חסד ה' אזא שיינער דור אויפגעוואקסן. בכלל ווען מען קוקט היינט און מען דערמאנט זיך אביסל פונעם עבר, מען מאכט א שטיקעלע באלאנס, האט מען דאך פאר'ן אייבערשטן כביכול עפעס צו וויזן, א דור וואס האט מיטגעליטן, וואס די טאטעס עכ"פ האבן געזען ווי מען האט אויסגעהרג'ט און וואס מען

האט נאר געטאן מיט אידישע קינדער, מען איז געבליבן יתומים יונגע קינדער אליין, איך דערמאן זיך פון רבי מיכאל בער זצ"ל ווען מען איז געקומען קיין קארלסבאד דארט איז מען זיך צוזאמען געקומען און דערנאך קיין ווערסי, מיר האבן אזוי געשמועסט האט ער גזאגט, עס איז נאך קיינמאל נישט געווען צוזאמען אזויפיל מענטשן וואס האבן נישט קיין טאטע מאמע, אזויפיל קינדער וואס האבן נישט קיין טאטע מאמע!, ממילא די משפחות וואס זענען אינגאנצען נכרת געווארן, ממש געבליבן דורות דורות אויסגעמעקט געווארן ווייסט קיינער נישט אז זיי האבן עקזעסטירט. דער לב העברי ברענגט פון זיין שווער רבי הלל קאלאמייער זצ"ל אז אין וויען איז געווען א גרויסער טעאטער וואס איז געווען בארימט דעמאלטס, איינמאל פרייטאג צו נאכטס איז א שריפה אויסגעבראכן דארטן, און דעמאלטס איז געווען אז די טירן האבן זיך אויפגעמאכט אריין צו, ממילא אזוי ווי די שריפה האט אויסגעבראכן האבן אלע מענטשן זיך געשטופט צו די טיר, און מען האט דאך נישט געקענט אויפמאכן די טיר, זענען אזוי הונדערטער מענטשן פארברענט געווארן, דעמאלטס האט ר' הלל קאלאמייער אנגפאנגען צו זאגן קדיש, ער האט גזאגט, עס זענען דאך מסתמא געווען אידן אין דעם טעאטער, און אזעלכע אידן וואס גיין פרייטאג צונאכטס אין טעאטער אריין איז מסתמא נישט געבליבן פון זיי קיין קינדער וואס זאלן זאגן נאך זיי קדיש, זענען זיי דאך א רחמנות, האט ר' הלל קאלאמייער געזאגט פאר זיי קדיש.

איך האב פאר מיר דאס וואס ר' מיכאל בער זצ"ל, וואס ער האט יעדעס אינגעלע וואס ער האט געזען, אין רעדן א ווארט האט ער אנגעפאנגען צו וויינען, איך האב דאך געקענט זיין טאטע איך האב דאך געקענט זיין זיידע, וואס וועט זיין מיט אים, הילד איננו ואני אנא אני בא. ווען ער האט גערעדט ברבים, צו ער האט גערעדט אין די ישיבה נאך די מלחמה, צו ביי א מלוה מלכה, איז ער אלעמאל צוגעקומען צו די נקודה צו דעם וואס איז געווען, דער חורבן וואס מיר זענען אדורך, און אוודאי היינט צענדליגער יארן זענען דאך אדורכגעגאנגען, מיר פרעגן עד מתי, איך מיין איך זאג דאס אין איין ווארט, אהובי אחיי ורבותי, אז עס קען זיך בזמן הזה טרעפן, אז א מענטש וואס האט אויף זיך אויסגעקריצט נומבערס פון אוישוויץ, און עס איז נאך דא מחלוקת פון כבוד צו פאר אן אנדערע זאך, צו איז דאס א גדר פון ממונות, אז דאס איז נאך מעגליך, דארף מען דען צו רעדן, אז מען דערציילט אז נאך דעם מבול ויחל נח איש האדמה, אפשר האבן מיר גאנץ פאלש צוגעגאנגען ווי מען דארף צוגיין נאך אזא מבול.

באמת דארף מען דאנקען דעם אייבערשטן, עס איז דאך א גאנצער יחוס אז א דור איז געבליבן, פון דעם איז ארויסגעוואקסן א דור כולל יונגעלייט תלמידי חכמים אויף אזא מין אופן, עפעס א שיינקייט פאר'ן אייבערשטן, האט מען דאך א באלאנס, אלע מענטשן כמעט וואס זענען געבליבן וואס זיי זענען אריבערגעקומען און אויפגעשטעלט א דור דא אין אמעריקע און איבער די גאנצער וועלט זענען אלע אזעלכע אודים מוצלים מאש, האט מען דאך עפעס צו ווייזן פאר'ן בוכ"ע, ווען עס וואלט ווען געקענט אינגאנצן פארגעסן ווערן, עס זענען געווען נעבעך אזעלכע סארט.

בעצם אין די אלע דורות פון פריער איז געווען א זיידע אלעמאל, אן עלטער זיידע, עפ"י רוב האט נאך די איר איינינקל געזען דעם עלטער זיידן וויאזוי ער זעט אויס און ווי אזוי ער דאווענט, א זיידן האט ער נאך אודאי געזען, ווען מען איז אלט געווארן נאנט צו די זעכציג האט מען שוין נישט אזוי געארבעט מען איז שוין רוב טאג געזעסן אין ביהמ"ד און די אייניקלעך האבן דאס צוגעזען וכדו', מען האט געזען אן ענין פון כיבוד אב ואם אפילו ווען מען איז געווען גאנץ אלט, געוועהנליך האט מען געוואוינט צוזאמען, א מושב זקנים איז כמעט נישט געווען, אין נייטרא איז געווען א מושב זקנים אבער דאס איז געווען פאר פרעמדע מענטשן וואס האבן נישט געהאט קיין משפחה, פון דעם וואס מען איז געווען צוזאמען האט מען געזען דעם כיבוד אב, סוכ"ס האט געמעגט זיין דער טאטע ווי אלט, און ווי געוועהנליך אן עלטערער מענטש איז דאך אפילו אז ת"ח כל זמן שמזקינים דעתן מתיישבות, אבער פארט גייט דאס נישט מיט די דיעה פון די יונגע מענטשן אין אלע זאכן.

דא איז געשען ביי דעם חורבן עפעס אזא מין זאך, מען האט אויסגעהרג'ט א חלק פון כלל ישראל, אזוי איז גזר געווארן מן השמים, און אוודאי איז דאס נישט געקומען עפעס מיט א צופאל אויף איין דור, עס האט זיך צונויפגענומען מען האט געווארט און געווארט ביז עס האט גובר געווען דער צד וואס עס איז געשען עפעס אזא זאך וואס מען קען עס נאך היינט נישט פארשטיין, מען טראכט נאר, אבער פארשטיין קען דאס קיינער נישט, האט דען דער דור געזינדיגט אזויפיל אז דאס איז געשען, אבער אויבן איז אלעס איינס אלעס איז למעלה מן הזמן, האט זיך צונויפגענומען ביסלעכווייז כמה וכמה חטאים ביז עס איז גזר געווארן אויף דעם דור, און דאס איז נישט נאר שרעקליך פאר'ן כלל ישראל, עס איז דאך א חילול ה' וואס איז שרעקליך אז דאס האט מען געטוהן מיט אידן.

רבי מיכאל בער זצ"ל האט מיר גזאגט, איך האב מורא עס וועט קומען א צייט וואס מען וועט פארגעסן, איך מיין נישט אז שפעטערע קינדער וועלן פארגעסן וואס עס איז געשען, איך מיין די מענטשן וואס זענען דערביי געווען וועלן פארגעסן, זיי וועלן נישט גלייבן אז דאס איז געשען. דעמאלטס האב איך געטאן א פרעג געבן, ווי קען דאס זיין, די מענטשן וואס זענען דערביי געווען, די וואס זענען געווען אין אוישוויץ וכדו' און ער בלייבט לעבן וועט ער קענען פארגעסן אמאל, קען דאס זיין אזוי, יא, ער האט זייער א ווייטן בליק געהאט, יא יא, מען האט פארגעסן, דאס האט מען אין הימל נישט געמיינט, ווען מען וואלט ווען נישט פארגעסן וואלט אסאך אין לעבן אנדערש געווען, וואלט ווען דער נייער דור וואס מען האט אויפגעבויט געוואקסן אויף א אנדערן אופן על דרך ישראל סבא.

מען וואלט ווען געוויסט מיר האבן דאך אמאל געלאכט פון אן אמעריקאנער עס איז געווען מאדנע מענטשן, עס איז געווען אזעלכע מענטשן וואס זענען געליגן ממש מיט אלע אברים אין דער וועלט, דאס זענען די אמעריקאנער, מען האט זיי אנגעקוקט ווי עפעס א מאדנע מין בריאה, היינט ביי אונז איז נישט פיל בעסער ווייל מען איז אין דעם אריין על טהרת הקודש פארשטייט זיך מיט אלע שמונה בגדים, מען וויל ארויסנעמען זאכן פון דעם לעבן, וואס דער לעבן איז פאר יעדען איינעם א פאראיבערגייענדע זאך, נישט דוקא פאר א זעכציג זיבעציגער יעריגער איד, פאר א יונגערמאן איז עס אויך א זאך וואס לויפט זיך אפ זייער שנעל, רגעים רגעים ממש, און אויף דעם וועגן די רגעים פון לעבן גייט מען אריין אין מרמה אריין און אין פארשידענע זאכן, מען ווייסט אז דאס וואס איז מהדרין למהדרין מעג מען עסן, אבער אז מען לעבט אין מותרות קען מען נישט לעבן אין אידישקייט, א מענטש וואס טראכט אביסל אויף זיינע עבירות, וואס טראכט אביסל אויף דעם וואס ער האט הינטער זיך, קען נישט אלעס פאר זיך נאך גיין, וויפיל זאכן קאסטן שווערע געלטער וואס דער מענטש געט אוועק פאר באקוועמליכקייטן זאכן וואס מען ברויך נישט, מען וויל נישט וויסן אז מען האט זיך געפלאגט, מען מאכט דערפון א הכרח און עס איז פאר די קינדער וכדו', און ממילא קומט נעבעך אז מען דערמאנט פון הימל אז מען האט געמעגט דאס איינצוימען.

מען דארף אביסעלע אריינטראכטן, איז דען דער יצר הרע באנקראט געגאנגען, האט דען דער יצה"ר אמאל פריער צוגעלאזט אין אונזערע מדינות אוודאי נישט אז כולל יונגעלייט זאלן זיצן פון אינדערפרי ביז ביינאכט על התורה ועל העבודה יארן לאנג, ער ווייסט דען נישט פון דעם אז א יונגערמאן וואס זיצט און לערנט און ער פילט אן דעם מח מיט תורה איז די שטוב אנדערש די קינדער זענען אנדערש, ער האט דען באנקראטירט און ער לאזט דאס צו און ער שטערט נישט, הלא דבר הוא, עפעס מוז דאך זיין אין דעם, נאר מען קען דאס פארשטיין, עס איז אזויפיל נשמות אפגעהאקט געווארן וואס אלמלא דער אייבערשטער וואלט ווען נישט דעמאלטס גוזר געווען וואלטן זיי נאך ווען געהאט צו לעבן לאנגע יארן און לערנען תורה און דאווענען, אבער עס איז נגזר געווארן די גזירה אזוויי עס איז געשען, אבער עס איז געבליבן אין די לופט'ן, די יארן זענען געבליבן זייער השתוקקות אויף צו לערנען תורה איז געבליבן אין דער לופט'ן, און אין הקב"ה מקפח שכר כל ברי', עס איז געבליבן צעבראכענע מענטשן, האט מען דאס זיי אוועק געשענקט און דער בעל דבר קען אויף דעם נישט מקטרג זיין, דאס קומט זיי אויך נישט?, די נשמות אויבן האבן משתוקק געווען צו תורה וואס זיי האבן געוואלט, די תפלות וואס זיי האבן געוואלט, דאס האט דורכגעבראכן אז מען מוז געבן צו לאזן צו לערנען, אבער מען דארף צו וויסן, דאס איז א מתנה וואס דורות דורות האבן דאס נישט געהאט, אודאי נישט אין אונזער מדינה, ערגעץ אנדערש איז דאס אויך נישט געווען, עס איז געווען פון טויזנט מענטשן האט זיך געקענט טרעפן צווי דריי וואס האבן די זכי' געהאט יארן יארן צו לערנען, אבער מען דארף צו וויסן אז מען לעבט אויף קרעדיט, דער אייבערשטער געט דיר עפעס און ער שענקט דיר עפעס ווייל פון דיר דארף ארויסקומען צוריק א גאנץ אויסגעהאקטע דור אויפגעבויט צו ווערן.

סוף כל סוף לעב מיר דאך אין א לאנד וואס מען געבט אונז אלדינג, מעג מען דאך פאדערן פון זיך, איך וויל ווידמען מיין לעבן פארן אייבערשטן, און וואס איך וועל טון וועל איך ערליך טון, און מיינע קינדער, די קינדער זענען דאך באמת א געוואלדיגע רחמנות, זיי זעען דאך גארנישט פאר זיך, מען האט געקענט אינדערהיים אדורכלעבן א גאנץ לעבן, און מען זאל נישט הערן אזויפיל ליצנות און לשון הרע וויפיל מען קען דא הערן אין א וואך, אין דעם גאלדענעם לאנד, איך בין נישט מקטרג, מען טוט חסד פון יעדן זייט, מען געבט צו עסן צו טרינקען מיט אלדינג, אבער פון דער אנדערער זייט איז דאך פיל מיט טומאה, ווען האט מען דאס געזען, די זומערס, האט מען דען דאס געהאט אינדערהיים, ווען דער רבי [הגה"ק בעל נאות דשא מנייטרא זצ"ל] האט אסאך מאל גערעדט שלש סעודות און האט געוואלט רעדן פון דעם ענין פון שמירת הברית, האט דער רבי

קיינמאל נישט ארויסגעזאגט דאס ווארט, ארומגערעדט אדער ארומדערמאנט אביסל און דערגלייכן, און דאס איז אין דער צייט וואס רעדן דערפון איז נישט געווען אזוי וויכטיג, און היינט ווער טראכט דען אמאל אז אויף דעם איז אויך נאך דא א חשבון, דאס דארף מען אויך אין ארדענונג צו ברענגען, ובפרט אז ער איז שוין א יונגערמאן טאקע, אז ער איז שוין א טאטע שוין א זיידע, מען איז דאך אמאל יונגער געווען וכדומה, און מען איז נאך יעצט יונג. דער לעלובער רבי'ן אין ארץ ישראל האט עמיצער אמאל געזאגט, ער פלעגט צו גיין פארבינדן די אויגן, מען האט אים געמוזט פירן, האט אים געזאגט דארטן דער ווארקער רבי ר' שמחה בונם, לעלובער רבי מען קען טאקע נישט אנדערש אכטונג געבן נאר אז מען בינדט זיך צו די אויגן? זאגט ער שטייט (משלי ג ז) אל תהי חכם בעיניך, מיט די אויגן זאל מען קיין חכם נישט זיין, מיט די אויגן שפילט מען זיך נישט ארום. אוודאי נישט יעדער האלט דערביי ביי די מדריגה וכדומה, אבער עכ"פ האט זיך עפעס געטוישט? דער אייבערשטער פארלאנגט ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם.

איך דערמאן זיך ר' מיכאל בער זצ"ל האט געזאגט אמאל א דרשה אין בארא פארק, האט ער געזאגט, איך ווייס נישט אויב עס איז נישט אביזרייהו דגילוי עריות אויב מען וואוינט אין דער שטאט. די מענטשן האבן אים אנגעקוקט זייער ווילד, און עס האט זיך געטון מען איז נישט צופרידן געווען, אבער ער האט דאס פארט געזאגט און נישט חוזר געווען.

אמאל איז געווען א יוראפ מענטש האט מיט ר' מיכאל בער זיך אדורכגערעדט, און ער האט זיך מתרעם געווען, איך בין פונקט געקומען נאך פון יוראפ, כ'האט געמיינט אמעריקא מיט אידישקייט מיט זאכן, וואס איז דאס, האט ר' מיכאל בער געזאגט הערן זי מיך צו, אמעריקע איז נישט אזוי ווי זי האבן זיך פארגעשטעלט אין יוראפ, און ס'איז נישט אזוי ווי זי טראכטן אצינד, אמעריקע איז אזוי ווי ער וועט טראכטן אין צוויי יאר ארום, אין צוויי יאר ארום וועלן זי שוין אויך זיין אן אמעריקאנער, און ס'וועט דיר נישט פעלן גארנישט, ס'וועט דיר שוין נישט בענקען, וועסט שוין נישט קיין טענה האבן, אלעס וועט שוין זיין אלרייט, עס טראכט אים נאך ער דערמאנט זיך אביסל פון פריער, וויאזוי א איד האט געדאוונט אינדערהיים וויאזוי ער האט געפילט, איר האט טענות, דעמאלס וועט איר שוין קיין שום טענות האבן.

בעצם לעבט מען יעצט אין א געוויסע שווערע צייט, וויפיל אידן גייט שווער מיט פרנסה, מען הערט רח"ל אזויפיל קראנקהייטן, טאקע אין ענגען קרייז פון אידישע קינדער הערט מען אזויפיל פון חלאים און פון צרות הבית, צער גידול בנים, פארשידענע זאכן, מיר דאכט זיך מער ווי פריער. אבער אז מען טראכט אביסל אריין טיפער, מען האט אוועק געגעבן כמה וכמה הנאות וואס מען האט פריער געהאט און מען האט זיך ארומגענומען מיט מגושמ'דיגע הנאות. מען וואוינט אנדערש, מען עסט אנדערש, מען לעבט אנדערש, ווייל מען קען דאך נישט אנדערש זיין, קען מען דען זיין צווייטראנגיק, קוק דער שכן לעבט זיך אזוי, מען וויל לעבן אין א געזעלשאפט, ער וואוינט דאך אין דעם קרייז, ער וויל זיך אביסל צופאסן, ער וויל דאך נישט זיין גאר אנדערש. אבער דאס מגושמ'קייט מאכט פארגעסן אויף וואס מען איז געקומען, אידן זענען אנדערש פון גוים! אידן זענען נישט געקומען אויף דער וועלט פאר די זעלבע תכלית וואס גוים זענען געקומען! א גוי לעבט זיך אפ זיינע יארן און דערנאך הערט זיך אלעס אויף, אבער ביי א איד איז נישט אזוי, ביי איד הייבט זיך הערשט דעמאלטס אן דאס וואס ער האט זיך אנגעגרייט אין די זיבעציג אכציג און ניינציג יאר.

איך האב געהערט פון רבי יעקב קאמינעצקי [זצ"ל] זאל זיין געזונט, די גמרא זאגט אין ברכות (דף ח.) עס איז דא ניין הונדערט און דריי מיני מיתות בעולם, קשה שבכולם אסכרא, די שווערסטע מיתה איז אסכרא, די גרינגסטע שבכולם איז מיתת נשיקה. אסכרה איז כחיזרא בגבבא דעמרא, אזוי ווי א דארן וואס מען וויל אים ארויסרייסן פון א בינטל וואל, עס גייט שווערליך ארויס און עס ציט מיט זיך שטיקער וואל, מיתת נשיקה איז כמשחל בניתא מחלבא, אזויווי מען נעמט ארויס א האר פון מילך, די מילך בלייבט גאנץ.

האט ער געזאגט אז לכאורה וויל מען מסביר זיין ווי מיתה איז א שווערע זאך מיט יסורים פארבינדען, כמה וכמה יסורין זענען פארהאנען חלילה מען זאל נישט געפרואווט ווערן, א מענטש פארנעמט דאך נעבעך זייער ווייניג, זאגט ער, דא מיינט מען נישט די סארט יסורים אויסצורעכענען, נאר אז ווען דער מענטש איז ווערט, אז דער גוף איז נאר א נרתיק פאר די נשמה, און דערנאך ווען עס קומט די צייט טיילט זיך עס דאך אפ, די נשמה גייט צוריק ארויף צום כסא הכבוד, דאס איז ווי עס שטייט (עי' תוס' ב"מ קיד: ד"ה מהו) צדיקים אינם מטמאין, צדיקים זענען נישט מטמא, ווייל עס איז נישט געבליבן גארנישט קיין שטיקל נשמה, דער גוף האט נישט בכח געהאט א שטיקל נשמה אוועקצורייסן, איז דער גאנצער אור צוריקגעגאנגען דארט תחת כסא הכבוד. טאמער איז אבער נישט אזוי, און מען האט נישט אזוי געלעבט, רייסט דער גוף אוועק שטיקער נשמה, און ממילא דאס מאכט דער ענין דער תערובות, א בעל מום פון א נשמה, און אויבן איז אויך נאר א שטיק חלק געגאנגען. איז קשה שבכולם איז אסכרא כחיזרא בגבבא דעמרא, אזויווי וואל וואס מען רייסט דערפון ארויס א דארן און עס בלייבט א שטיקל דא און א שטיקל רייסט מען דערפון ארויס, און די זעלבע די נשמה קומט נישט אינגאנצן ארויס. די גרינגע שבכולם איז נשיקה, כמשחל בניתא מחלבא, די גאנצע נשמה גייט ארויס, די גאנצע מילך בלייבט עס איז גארנישט פון דעם אוועקגענומען געווארן.

שטעלט זיך דער חשבון, וויפיל חלקי הנשמה רייסט אונזער גוף אוועק פון אונז, איז אוודאי מיר קענען זיך נישט פארגלייכן צו די פריערדיגע דורות, מן הסתם איז דא א חשבון וואס מען פאדערט אביסל אנדערש ווי פון פריערדיגע דורות, ווי עס שטייט (ברכות יז.) רבון העולמים גלוי וידוע לפניך שרצוננו לעשות רצונך ומי מעכב שאור שבעיסה ושעבוד מלכיות. נו, איז דאך דא מניעות ועיכובים מיטן 'לעשות רצונך' בשלימות, און אזויווי ער ענדיגט דארט צו דער תפלה, יר"מ שתצילנו מידם ונשוב לעשות חוקי רצונך בלבב שלם. אבער דאס השתוקקות, דער 'רצוננו' לעשות רצונך, דאס וואלט געדארפט צו בלייבן.

מיר לעבן היינט אין א צייט וואס דער חשכות פונעם גלות איז אזוי שטארק, אז באמת פון איין זייט קען מען זאגן מען זעט א נייע וועלט פאר זיך, בחורים זיצן און לערנען, עס בויט זיך א נייע אידישקייט. פון די אנדערע זייט אבער ווען מען דענקט אביסעלע צוריק וואס עס איז געווען כאפט א פחד, דאס איז נישט די אידישקייט וואס עס קען איבערלאזן אן השפעה אויף קינדער און אייניקלעך, לאמיר זיך דערמאנען פון אונזערע זיידעס וויפיל רושם האט דאס געמאכט ווען זיי האבן מיט דעם אייניקל געלערענט, מען האט געזען דאווענען ווי מען דאווענט וכדו', זענען מיר אין דעם מצב אז ווען אונזערע קינדער און אייניקלעך וועלן דאס זען זאלן זיי עפעס דערפון באקומען אז דאס זאל זיי א חיות געבן אויפ'ן עתיד?, און דער עתיד אין אמעריקא איז נישט קיין לייכטער, עס איז גאנץ א שווערער עתיד. אודאי די ישיבות ארבייטן, אבער אלץ גייט מיט'ן נוסח אמעריקא, אויך די ישיבות גייען אויפן נוסח אמעריקא. מען דארף וויסן דעם אמת ווי עס איז, סוכ"ס א מגן אברהם און א פרי מגדים ווי זיי האבן געלערענט תורה מתוך עוני מתוך דחקות, היינט מען קען זאגן מען געט דאס בעסטע וואס מען קען געבן, און פון דעסטוועגן זעט מען פארט נישט דאס זאל וואקסן וואס לויט'ן ערך האט געדארפט צו וואקסן, פארוואס איז דאס, נאר אז מען וויל א אידיש קינד זאל נתלהב ווערן צו אידישקייט ערליך, מוז די הויז זיין אזוי, עס קען נישט שטיין אין קאנטראסט עס זאל זיין אור וחושך משתמשים בערבוביא, פון איין זייט קומט ער אהיים און ער זעט אלע מיני לוקסוס און איבעריגקייטן, ער זעט עפעס א אידישקייט בנוסח גוים, איינוועגס א איד אויך, ער פילט זיך נאך גוט דערביי, עס איז נישט מעגליך אזוי אויף דעם אופן מען זאל מיט טאנצען מיט די אלע לוקסוס זאכן.

היינט א דרייצען יעריג קינד זעט דאך מער ווי פריערט א אכצען יעריג קינד, ער האט דאך אפענע אויגן, ער זעט דאך וואס עס גייט פָאר די סתירות, און דאס ברענגט צו דעם וואס עס טוט זיך אזא טויש פון די עלטערע מענטשן צו די יוגענט אין די אידישע וועלט וואס די דורות פאלן, פארוואס, ווייל עס קען נישט זיין מען וועט מיט אים לערנען אביסל מסילת ישרים, מען וועט אים מסביר זיין אז דאס עיקר לעבן וואס א מענטש לעבט איז זיך אנצוגרייטן אויף דעם וואס עס וועט קומען אמאל, און ביז די זיבעציג אכציג יאר האט מען דאך אויך א ענד, און אז מען איז אין דערהיים און מען זעט אז אלדינג איז איינגעטאן הונדערט פראצענט אין גשמיות, מען קען מיט אים לערנען מדבר שקר תרחק, אבער ווען ער קומט אינדערהיים הערט ער וועגן די קלענסטע קלייניקייט ווערט געזאגט א ליגענט, היינט איז אן אנדערער וועלט, היינט קען מען וואקסן א תלמיד חכם אין א יאר צוויי אדער אין א זמן גאר, און עס גייט אזוי מיט אלע תאוות צוזאמען.

מיר האבן נישט קיין השגה מיט וויפיל רחמנות מען קוקט אין הימל אויף אונז, אזא דור, אזא יונגען דור, וואס האט גאר נישט געזען, ווען זעט מען א איד וואס וויינט זיך אויס ביים דאווענען, מען האט דאך אזויפיל צו וויינען, יעדער מענטש ווייסט דאך וויפיל ער האט געזינדיגט, וויפיל חטאת נעורים, ער זאל דאס גאנצע לעבן יעצט ארבעטן ווייטער, האט ער גענוג די חטאת נעורים מתקן צו זיין און נאך און נאך, און דערוויל טוט מען אונז אריין לייגן אין הבל אריין. מיט וואס פארא פנים וועט מען אפיר נעמען אונז, מען וועט דען דארפן אפגעבן דין וחשבון פאר מענטשן, מען וועט דאך דארפן געבן כביכול פארן אייבערשטן.

תם ולא נשלם המשך יבוא בעזה"י

זכר צדיק לברכה

לעילוי נשמת רבינו הגאון האמיתי עטרת תפארתינו האדם הגדול בענקים
איש האשכולות שהכל בו מקניני התורה, אוצר כל כלי חמדה האי צדיק ועניו, מרן הגאון הצדיק, חכימו דיהודאה

הגאון הצדיק מרן **רבי יונה הלוי פארסט** זצוק"ל
במוה"ר ישראל ז"ל

ראש ישיבה הרמה ד'נייטרא

עלה בסערה השמימה ט"ז טבת תשמ"ג לפ"ק
זכותו הגדול והקדוש יגן וימליץ טוב בעדינו ובעד כל ישראל

הונצח ע"י תלמידו המובהק

ידידינו היקר הרבני הנגיד

מוה"ר שמואל דוד הערצאג שליט"א
מוה"ר חיים ידידי' פישער שליט"א

שהשתתף בעין יפה וברוח נדיבה
בסכום הגון להוצאת הגליון המוגדל
לע"נ מרן רבי יונה ב"ר ישראל הלוי זצ"ל

יהי"ר מלפני אבינו שבשמים, שיזכה לרוות רב נחת ותענוג דקדושה מכל יוצ"ח, וזכות מרן זצ"ל יגן בעדו ובעד ב"ב להתברך בשפע רב וכל טוב סלה עדי שנזכה לביאת משיח צדקינו במהרה בימינו אמן

מערכת אוצר יונה
וועד להוצאת ספרי מרן הגה"צ זצ"ל

מחיר מיוחד - לרגל יומא דהילולא קדישא
שחל ביום ב' שמות ט"ז טבת הבעל"ט

התדבקו במשנתו של בעל ההילולא

ספר דברי יונה

מבאר תורתו מאת מרן הגה"צ רבי יונה הלוי פארסט זצ"ל

להשיג ולפרטים נא להתקשר להמערכת

בכבוד רב - וועד להפצת ספרי מרן הגה"צ זצ"ל